CİNSİYET ROLÜNÜN İLİŞKİ DOYUMU İLE İLİŞKİSİNDE POZİTİF-NEGATİF DUYGULANIMIN ARACI ROLÜ

Ayşe Pelin Erol
181180125

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Ferzan Curun

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2020

CİNSİYET ROLÜNÜN İLİŞKİ DOYUMU İLE İLİŞKİSİNDE POZİTİF-NEGATİF DUYGULANIMIN ARACI ROLÜ

Ayşe Pelin Erol
181180125
Orcid: 0000-0002-0601-6500

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Ferzan Curun

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

maltepe üniversitesi	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI	Doküman No	FR-178
		İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
		Revizyon Tarihi	23.01.2020
		Revizyon No	01
		Sayfa	1

14/09/2020

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bulguların sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmanın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ayşe Pelin EROL

Hazırlayan: Enstitü Sekreterliği	Onaylayan: Kalite Yönetim Koordinatörlüğü

TEŞEKKÜR

İlk olarak tüm hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen ve her anımda benim yanımda olan canım annem Yıldız Erol'a ve canım babam Mustafa Erol'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tez sürecim boyunca her zorlukta ve her anda bilgisi ve desteği ile hep yanımda olan çok değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ferzan Curun'a ; tez jürimde bulunan Öğretim Üyesi Ayşe Elif Yavuz Sever'e ve süpervizyon sürecim boyunca meslekte gelişmemi sağlayan, son olarak da tez jürimde bulunarak değerli katkılarını sunan Öğretim Üyesi Dr. Kuntay Arcan'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca bana her zaman destek ve yoldaş olan; hayatıma girdiğinden beri daha iyi bir ben olmamı sağlayan ve yanımda oldukça güçlendiğim Serdar Demircioğlu'na teşekkür ediyorum.

Ayşe Pelin Erol

Eylül 2020

ÖZ

CİNSİYET ROLÜNÜN İLİŞKİ DOYUMU İLE İLİŞKİSİNDE POZİTİF-NEGATİF DUYGULANIMIN ARACI ROLÜ

Ayşe Pelin Erol
Yüksek Lisans Tezi
Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Ferzan Curun
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020

Bu araştırmada cinsiyet rolleri, ilişki doyumu ve pozitif-negatif duygulanım arasındaki ilişki romantik ilişki içerisinde bulunan toplam 214 üniversite öğrencisinin oluşturduğu bir örneklemle araştırılmıştır. Çalışmanın değişkenleri Demografik Bilgi Formu, BEM Cinsiyet Rolü Kısa Envanteri, Pozitif-Negatif Duygulanım Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği ile ölçülmüştür. Verilerin analizi için araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler öncelikli olarak Pearson Moment Çarpım Korelasyonu ile incelenmiştir. Sonrasında cinsiyet rolü ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide pozitif-negatif duygulanımın aracılık rolüne bakılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde; kişinin kendi feminenlik seviyesi (BEM-A Feminenlik) ve kişinin partnerinin feminenlik seviyesinin (BEM-B Feminenlik) ilişki doyumu ile ilişkilerinde negatif duygulanımın kısmi aracılığı olduğu bulunurken; kişinin kendi maskülenliği (BEM-A Maskülenlik) ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide pozitif duygulanımın tamamen aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar ilgili literatür temelinde ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: 1. Toplumsal Cinsiyet; 2. Cinsiyet rolü; 3. İlişki Doyumu; 4. Duygulanım; 5. Pozitif Duygulanım; 6. Negatif Duygulanım .

ABSTRACT

POSITİVE-NEGATİVE AFFECT AS MEDIATOR BETWEEN GENDER ROLE AND RELATIONSHIP SATISFACTION

Ayse Pelin Erol
Master Thesis
Department of Psychology
Clinical Psychology Programme
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Ferzan Curun
Maltepe University, Graduate School, 2020

The purpose of the present study is to investigate the relationship between gender roles, relationship satisfaction and positive-negative affect with a sample of 214 university students in a romantic relationship. The variables of the study were measured with Demographic Information Form, BEM Gender Role Short Inventory, Positive-Negative Affect Scale and Relationship Assessment Scale. In order to analyze the data, the relationships between the variables of the study were examined primarily by Pearson Moment Product Correlation. Then, the mediating role of positive and negative affect in the relationship between gender role and relationship satisfaction was examined. The results demonstrated that negative affect partially mediates the relationship between one's own femininity level (BEM-A Femininity) and relationship satisfaction. In the same way, negative affect partially mediates the relationship between one's partner's femininity level (BEM-B Femininity) and relationship satisfaction. Finally, it was concluded that positive affect completely mediates the relationship between one's own masculinity (BEM-A Masculinity) and relationship satisfaction. The results were discussed depending on the association between gender roles and relationship satisfaction as well as the relevant literature.

Keywords: 1. Gender; 2. Gender Roles; 3. Relationship Satisfaction; 4. Affect; 5. Positive Affect; 6. Negative Affect.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ ix
ŞEKİLLER LİSTESİ x
KISALTMALAR xi
ÖZGEÇMİŞ xii
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. Problem 1
1.2. Araştırmanın Önemi 2
1.3. Varsayımlar 3
1.4. Sınırlılıklar 3
1.5. Tanımlar 3
1.6. Araştırmanın Amacı 4
1.7. Hipotezler 5
BÖLÜM 2. İLGİLİ LİTERATÜR 6
2.1. Cinsiyet Rolü 6
2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet 6
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları (Stereotypes) 9
2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Rolleri 10
2.1.4. Toplumsal Cinsiyeti Oluşturan Kuramlar 11
2.2. Pozitif - Negatif Duygulanım 18
2.2.1. Duygu, Duygulanım ve Duygu Durum 18
2.2.2. Pozitif ve Negatif Duygulanım 20
2.2.3. Pozitif-Negatif Duygulanımlarla İlgili Çalışmalar 23
2.3. İlişki Doyumu 25
2.3.1. Romantik İlişki 25
2.3.2. Romantik İlişki Doyumu 27
2.3.3. Romantik İlişki Doyumunu Etkileyen Faktörler 31
2.4. Kavramlar Arası İlişkiler 33
2.4.1. Cinsiyet Rolleri ve İlişki Doyumu 33
2.4.2. Cinsiyet Rolleri ve Pozitif – Negatif Duygulanım 35
2.4.3. Pozitif – Negatif Duygulanım ve İlişki Doyumu 37
2.4.4. Cinsiyet Rolleri, İlişki Doyumu ve Pozitif- Negatif Duygulanım İlişkisinde Kültür Etkisi 38
BÖLÜM 3. YÖNTEM 39
3.1. Yöntem 39
3.2. Araştırma Modeli 39
3.3. Evren ve Örneklem 39

3.4. Veriler ve Toplanması 42
3.4.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu 43
3.4.2. Demografik Bilgi Formu 43
3.4.3. Bem Cinsiyet Rolleri Kısa Envanteri 43
3.4.4. Pozitif – Negatif Duygulanım Ölçeği (PANAS) 44
3.4.5. İlişki Doyumu Ölçeği 45
3.5. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması 45
BÖLÜM 4. BULGULAR 46
4.1. Ana Değişkenlere Ait Normal Dağılım Analizi 46
4.2. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumuna İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 47
4.3. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumunda Birbirleriyle Olan İlişkilerine Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları 48
4.4. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumunun Ortalama, Standart Sapma, Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları ve Güven Aralıkları 49
4.5. Cinsiyet Rolü ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Pozitif ve Negatif Duygulanımın Aracılık Rolü 50
4.5.1. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 52
4.5.2. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 53
4.5.3. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 55
4.5.4. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 57
4.5.5. Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 58
4.5.6. Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 60
BÖLÜM 5. TARTIŞMA 62
5.1. Klinik Uygulamalara Katkıları 70
5.2. Sınırlılıklar 71
5.3. Öneriler 71
EK'LER 72
KAYNAKÇA 78

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları 39
Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM-A/BEM-B Cinsiyet Rolü Envanteri ve İlişki Doyumu Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler 46
Tablo 3. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumuna İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri..... 47
Tablo 4. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumuna Birbirleriyle Olan İlişkilerine Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları..... 48
Tablo 5. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumunun Ortalama, Standart Sapma, Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları ve Güven Aralıkları 49
Tablo 6. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları..... 52
Tablo 7. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları..... 53
Tablo 8. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu İle İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları..... 55
Tablo 9. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları..... 57
Tablo 10. Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 58
Tablo 11. Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları 60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Duygulanım 18
Şekil 2. Pozitif Duygulanım ve Negatif Duygulanım Boyutları 21
Şekil 3. Üçgen Aşk Kuramı 26
Şekil 4. Çalışmanın Aracı Değişken Modeli 51
Şekil 5. BEM-A feminenlik, negatif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı 54
Şekil 6. BEM-A Maskülenlik, pozitif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı 56
Şekil 7. BEM-B feminenlik, negatif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı 61
Şekil 8. Erkeksilik ve Bireycilik 66

KISALTMALAR

BCRE : BEM Cinsiyet Rolleri Envanteri

BEM-A : Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü

BEM-B : Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü

PANAS : Pozitif – Negatif Duygulanım Ölçeği

İİÖ : İlişki Doyumu Ölçeği

ÖZGEÇMİŞ

Ayşe Pelin Erol

Psikoloji Anabilimdalı

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilimdalı/Anasanatdalı*
Y. ls.	2020	Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Alanlar, Psikoloji Anabildim Dalı, Klinik Psikoloji, Yüksek Lisans
Ls.	2018	Doğuş Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lisans
Lise	2013	Kartal Fatin Rüştü Zorlu Anadolu Lisesi

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2018-2019	Ümraniye Özel Denizyıldızı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Psikolog

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : İstanbul/ 1995 Cinsiyet: K
Yabancı diller : İngilizce (İyi)
E-posta : erol.pelin@hotmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Problem

İnsan mutluluğunu etkileyen önemli faktörlerden birisi yaşanılan ilişkiler ve yaşanılan ilişkilerin kalitesidir (Saphire-Bernstein ve Taylor, 2013). Romantik ilişkikiler de yakın ilişkilerin bir türünü oluşturmaktadır (Reis, Collins, ve Berscheid, 2000) ve romantik ilişkilerde ilişki doyumunun farklı değişkenlerle ilişkisi çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir (Can, 2015; Collins, 2003; Furman ve Shomaker, 2008; Yiğit ve Çelik, 2016). Doyum sağlanan bir ilişki içinde olmanın bireyin genel sağlığını ve ruh sağlığını olumlu yönde etkilemesi gibi birçok olumlu kazanımının olduğu birçok araştırmacı tarafından gösterilmiştir (Shrout ve diğerleri, 2020). Bu araştırmada da ileride detaylı bir biçimde ele alınmakta olan cinsiyet rollerinin ve pozitif negatif duygulanımın ilişki doyumu üzerindeki açıklayıcı gücü ele alınmakta ve ilişki doyumu konusunda alınyazına katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Araştırmada ele alınan değişkenlerden biri olan cinsiyet rolleri kavramına girmeden önce biyolojik ve toplumsal cinsiyet ayrımına değinmek önemli görülmektedir. Toplumsal cinsiyet, insanın doğumuyla beraber edindiği biyolojik cinsiyetten bağımsız şekilde; kültür tarafından insana biyolojik cinsiyetine göre atfedilmiş olan düşünce ve davranışları ifade etmektedir (Kocaer, 2006). Söz konusu kavram çok faktörlü ve çok boyutludur; bu çalışmada ele alınan cinsiyet rolleri kavramı kadınsı ve erkeksi kişikik özelliklerine işaret eder. Söz konusu rollerin ilişki doyumunda önemli bir yerinin olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir (Pines, 2010; Wood, Helms, Supple, ve Perlman, 2015). Spesifik olarak bu araştırmalarda ileride detaylı olarak aktarılacak kavramlar olan feminen ve androjen kişilik özelliklerinin ilişki doyumu ile olan olumlu ilişkisi ortaya konmuştur (Erdem, 2019; Steiner-Pappalardo ve Gurung, 2002).

Çalışmanın diğer bir değikenini ise göreli olarak kalıcı bir kişilik özelliği olarak kabul edilen pozitif – negatif duygulanım (Watson, Clark, ve Tellegen, 1988) oluşturmaktadır. Literatürde yüksek pozitif duygulanımın iyilik ve mutluluk hisssine neden olduğu bulunurken; yüksek negatif duygulanımın ise huzursuzluk ve mutsuzluğa

yol açtığı tespit edilmiştir (Crawford ve Henry, 2004; Lyubomirsky, King, ve Diener, 2005). Feminenlik daha fazla sıcaklık, hassaslık, uyumlu olma, şefkatli olma gibi özellikler barındırırken (Basow, 1992; akt. Curun, 2014) maskülenliğin daha çok kuralcı, saldırgan ve baskın özellikler içermesinden (Dökmen, 1999) dolayı feminenliğin olumlu duygulanıma, maskülenliğin ise olumsuz duygulanıma yol açabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda alınyazına bakıldığında feminenliğin pozitif duygulanımla ilişkili olduğu; maskülenliğin ise negatif duygulanımla ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018). İlişki doyumu çerçevesinden pozitif-negatif duygulanım ilişkisine bakıldığında ise pozitif duygulanımların ilişki tatmini arttırdığı bulunurken negatif duygulanımların romantik ilişki doyumunda olumsuz etkilere neden olduğu bulunmuştur (Shortt, Capaldi, Kim, ve Laurent, 2010).

Özetle, gerek cinsiyet rolleri gerekse pozitif negatif duygulanımın ilişki doyumu ile ilişkisi araştırmacılar tarafından gösterilmiştir. Ayrıca, cinsiyet rolleri ve pozitif negatif duygulanım ilişkisi de gösterilmiştir. Bu araştırma sonuçlarından yola çıkarak bu araştırmada ciniyet rolleri, pozitif negatif duygulanım arasındaki direkt ve dolaylı ilişkilerin ele alınması amaçlanmaktadır. Söz konusu ilişkiyi inceleyen bir çalışmayaya araştırmacının bilgisi dahilinde rastlanmamıştır. Ayrıca, bu alanda yapılan çalışmaların büyük bir kısmı bireyci batı kültürlerinde yapılmıştır. Kendine özgü özelliker gösteren Türk kültüründe söz konusu değişkenlerin incelenmesinin de katkı sağlayıcı olacağına inanılmakatadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

İlişki doyumunun birçok olumlu sonucu bulunmasına karşın romantik ilişkide yaşanılan doyumsuzluğun da birçok olumsuz sonucu mevcuttur (Shrout ve diğerleri, 2020; van Scheppingen ve diğerleri, 2018; Whitton ve Kuryluk, 2012). Romantik ilişki doyumunda etkili olabilecek cinsiyet rolleri ve pozitif – negatif duygulanımın ele alınması ilgili literatüre katkı sağlayacağı; aile danışmanlıklarında ve çift terapilerinde problemlerin çözümlenmesinde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

1.3. Varsayımlar

Yapılan araştırmalarla kadınsı veya androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin ilişki doyumlarının, erkeksi cinsiyet rolüne sahip bireylere göre daha yüksek olduğu kabul edilmiştir (Curun, 2006; Erdem, 2019; Ta, 2017). Ayrıca duygulanımlar ve ilişki doyumunun da ilişki olduğu bilinmektedir (Celen Demirtaş ve Tezer, 2012). Literatürdeki bu bilgiler doğrultusunda yola çıkarak kadınsılıkla ilişkili yüksek ilişki doyumunun sebebinin pozitif duygulanım olduğu, erkeksilikle de ilişkilendirilen düşük ilişki doyumunun da negatif duygulanım aracılığıyla gerçekleştiği düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Literatürde ilişki doyumu, cinsiyet rolü yönelimi ve pozitif-negatif duygulanımla ilgili fazla araştırma yapılmış olmasına rağmen, bu ilişkileri birlikte ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Özellikle ilişki doyumu ve cinsiyet rolleri literatürde pek çok kez incelenmişken, bu değişkenlerin pozitif negatif duygulanım aracılığıyla ilişkisi incelenmemiştir. Fakat planlanan bu çalışma bir ilişkisel araştırmadır ve nedensellik ilişkisinden söz edilemez. Araştırma sadece İstanbul'da yürütüldüğünden ve yaklaşık 250 kişilik bir öğrenci örneklemi üzerinden gerçekleştiği için belirli bir sosyo-kültürel seviye ele alınmıştır ve herkese genelleme imkânı sunmamaktadır. Ayrıca yapılan çalışma, kullanılmış olan ölçme araçlarının ölçtüğü niteliklerle sınırlı bir yapıdadır.

1.5. Tanımlar

İlişki Doyumu: İlişki doyumu, kişinin romantik ilişkisinin kalitesi ile ilgili ilişkisi hakkındaki duygu düşünce ve davranışlarını belirten öznel değerlendirmeleri içermektedir. Bu değerlendirmelerin olumlu olması ilişkisinden yüksek doyum aldığını, olumsuz olması ise düşük doyum aldığını göstermektedir. (Hendrick, 1988).

Biyolojik Cinsiyet: Kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade eden, insanı doğduğu andaki fiziksel/biyolojik özelliklerine göre kadın ya da erkek diye ayıran bir kavramdır (Dökmen, 2010; Kirman , 2011).

Toplumsal Cinsiyet: Toplumun bireyden beklediği cinsiyete dayalı kültürel farklılıkları işaret eden, rolleri ve sorumluluklarını tanımlayan ayrıca da bireyi kadınsı(feminen) ve erkeksi(maskülen) olarak belirleyen psikososyal özellikler toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmaktadır (Çelik, 2008)**.**

Cinsiyet Rolü: Bireyin kendisini kadın ya da erkek olarak tanımladıktan sonra, kendi cinsiyet özelliklerine göre atfedilen roller, sahip olması istenen davranışlar, tutumlar ve özellikler olarak tanımlanmaktadır (Bem, 1985).

Pozitif ve Negatif Duygulanım: Pozitif duygulanım genel olarak yüksek enerji seviyesi, isteklilik, neşeli olmayı tanımlanırken; negatif duygulanım ise stresi, düşmanlığı, korkuyu, gerginliği içermektedir (Watson, Clark, ve Tellegen, 1988).

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı romantik bir ilişki içerisinde bulunan üniversite öğrencilerinde cinsiyet rolü yöneliminin ilişki doyumu ile ilişkisini araştırmak ve bu ilişkide pozitif-negatif duygulanımın aracı rolünü analiz etmektir. Yapılacak olan değerlendirmeler sonucunda romantik ilişki yaşantılarına dair bilgilerin literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.7. Hipotezler

Hipotez 1: Feminenlik düzeyi ile pozitif duygulanım düzeyi arasında pozitif yönde ilişki vardır.

Hipotez 2: Pozitif duygulanım düzeyi ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde ilişki vardır.

Hipotez 3: Feminenlik düzeyi ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde ilişki vardır.

Hipotez 4: Feminenlik düzeyi ilişki doyumunu pozitif duygulanım aracılığıyla pozitif yönde etkileyecektir.

Hipotez 5: Maskülenlik düzeyi ile negatif duygulanım düzeyi arasında pozitif yönde ilişki vardır.

Hipotez 6: Negatif duygulanım düzeyi ile ilişki doyumu arasında negatif yönde ilişki vardır.

Hipotez 7: Maskülenlik düzeyi ile ilişki doyumu arasında negatif yönde ilişki vardır.

Hipotez 8: Maskülenlik düzeyi ilişki doyumunu negatif duygulanım aracılığıyla negatif yönde etkileyecektir.

BÖLÜM 2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Cinsiyet Rolü

2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Geçmişten beri birbiri yerine kullanılan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terimleri aslında farklı anlamlar taşımaktadır (WHO, 1998). Özellikle geçmiş yıllarda geleneksel bakış açısına göre cinsiyet ve toplumsal cinsiyet terimlerinin net olarak birbirleri ile uyumlu olarak örtüştükleri düşüncesi devam etmiş olsa bile günümüzde artık bu iki terimin birbirinden ayrı boyutlarını gösteren geniş bir literatür oluşmuştur. Bu kavramlar içerisinde cinsiyet (sex) kavramı biyolojik bir anlam taşımaktadır ve fiziksel farklılıklardan dolayı dişi – er ayrımından meydana gelmektedir. Başka bir deyişle insanı doğduğu andaki fiziksel/biyolojik özelliklerine göre kadın ya da erkek diye ayıran bir kavramdır (Kirman, 2011; Vatandaş, 2007). Öte yandan biyolojik farklılıklar yerine toplumun bireyden beklediği cinsiyete dayalı kültürel farklılıkları işaret eden, bireyin rollerini ve sorumluluklarını tanımlayan ayrıca da bireyi kadınsı(feminen) ve erkeksi(maskülen) olarak belirleyen psikososyal özellikler ise toplumsal cinsiyet (gender) olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifade ile toplumsal cinsiyet toplumun bireye sunduğu roller çerçevesinde anlam edinen ve bu bağlamda kadınsılığı ve erkeksiliği ifade eden bir terimdir (Dökmen, 2010; Çelik, 2008; Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyetle bağlantılı olarak, cinsiyet rolü terimi bireylerin benimsedikleri kişilik özellikleri ile ilgilidir (Çabuk Kaya ve Yogev). Bu bağlamda kadınlara ve erkeklere farklı özellikler atfedilmiştir. Kadınlara atfedilen özelliklere feminen denilmektedir ve şefkatli olma, hassaslık, uyumlu olma, bakım verme, narin olma ile gibi kişilik özelliklerini içerir. Diğer taraftan erkeklere atfedilen özelliklere ise maskülen denilmektedir ve baskın olma, rekabetçi olma, duygularını gizleme gibi kişilik özelliklerini barındırır (Basow, 1992; akt. Curun, 2014).

Bem (1974) yılında yürüttüğü çalışma ile o zamana kadar kabul edilen feminenlik ve maskülenliği tek bir boyutun iki uç noktası olarak görme görüşüne karşı çıkmıştır. Feminenliğin ve maskülenliğin bağımsız olarak iki boyutlu bir yapısının olduğunu öne sürmüştür. Bem bireylerin iki ayrı boyuttaki özelliklere sahip olma seviyelerine göre cinsiyet rollerinin belirlenebileceğini söylemiş ve feminenlik ve maskülenliğin haricinde

bireyin hem feminen hem maskülem özelliklere aynı anda sahip olarak androjen olabileceğini ifade etmiştir. Bu çalışma ile de Bem Cinsiyet Rolü Envanteri (BCRE) geliştirilmiştir. Bem bu envanteri geliştirirken ilk olarak 400 tane kişilik özelliği belirlemiştir. Bu kişilik özelliklerinden 200 tanesi olumlu içeriği olan feminen ya da maskülen özelliklerdir. Diğer 200 özellik ise nötr anlam taşıyan yani feminen ya da maskülen kategorisinde bulunmayan özelliklerdir. Bu nötr özelliklerin yarısı olumlu anlam taşırken yarısı ise olumsuz anlam taşımaktadır. Envanterde nötr kişilik özelliklerinin bulunmasının nedeninin feminenlik ve maskülenlik ölçekleri için tarafsız bir bağlam sağlama ve envanterin sosyal olarak arzulanan özellikleri destekleme amacıyla genel bir eğilime dokunmayacağından emin olmak için olduğu ifade edilmiştir. Daha sonrasında toplam 400 kişilik özelliği yapılan çalışmalar ile değerlendirerek toplumun kadınlar ve erkekler için daha uygun bulduğu özellikler belirlenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda belirlenen 20 feminen özellik Kadınsılık ölçeğini, 20 maskülen özellik ise Erkeksilik ölçeğini oluşturmuştur. Nötr özelliklerden de 20 tane belirlenerek sosyal beğenirlik ölçeği oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarında kişinin yüksek feminen puan alırken düşük maskülen puan alması durumunda feminen olduğu; yüksek maskülen puan alırken düşük feminen puan almasında maskülen olduğu ve bu zıtlığın azaldığı durumlarda yani yüksek feminen ve yüksek maskülen değerlerin veya düşük maskülen ile düşük feminen değerlerin olduğu durumlarda ise androjen tanımlamasının yapıldığı ifade edilmiştir (Bem, 1974).

Bem (1975) yılında yaptığı çalışmada androjenlik çalışmalarına devam etmiş ve bireylerin çeşitli durumlara karşı uyum sağlayabilme becerilerini araştırmıştır. Yapılan araştırmada iki farklı deney yürütülmüş ve androjen bireylerin androjen olmayan bireylere göre feminen ve maskülen durumlara daha iyi uyum sağladığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların ilkinde androjen bireyler androjen olmayan bireylere göre baskı altındaykan maskülen bir tavır sergileyerek bağımsızlık davranışı göstermişlerdir. Öte taraftan ikinci çalışmada ise yine androjen bireyler androjen olmayan bireylere göre küçük bir yavru kedi ile etkileşim fırsatı verildiğinde yüksek düzeyde feminen bir oyun sergilemiştir. Bem bu araştırma ile birlikte androjen bireylerin kolay uyum sağlayan bireyler olduğunu belirtmiş ve psikolojik yönden de daha sağlıklı olduklarını öngörmüştür.

Ancak Spence ve arkadaşları (1975) yılında yaptığı çalışma ile daha önce feminen, maskülen ve androjen diye 3 gruba ayrılan tanımlamayı farklılaştırarak 4 ayrı kategori oluşturmuşlardır. Bu kategorilere göre birinci kategori düşük maskülen puan ve düşük feminen puan alanlar için, ikinci kategori düşük maskülen puan alan ancak yüksek feminen puan alanlar için, üçüncü kategori ise yüksek maskülen puan alan ama düşük feminen puan alanlar içinken son olarak dördüncü kategori ise yüksek feminen puan ve yüksek maskülen puan alanlar için bir gruplama yapılmıştır.

Bem (1977) yılında ise daha önce yaptığı androjenlik tanımının önemli bir ayrımı gizlediğini ifade etmiş ve bu bağlamda bir çalışma yürütmüştür. Bu ayrımın androjenliğin hem feminenlik hem de maskülenlik açısından yüksek puan alan kişiler ile her ikisinde de düşük puan alan kişiler arasında bir farklılık yaratmaması olduğu ifade edilmiştir. Yapılan bu çalışma doğrultusunda öncelikli olarak düşük-düşük puan alanlar ile yüksek-yüksek puan alanlar arasında verilen bazı ölçek skorları arasında herhangi bir farklılığa rastlanılmamış olsa da; öte taraftan yüksek-yüksek puan alan bireylerin benlik saygılarının düşük-düşük puan alanlara göre daha yüksek seviyede olduğu ve düşük – düşük puan alanların yüksek-yüksek puan alanlara göre yavru kedilere ve 5 aylık bebeklere daha az tepki verdiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda yüksek-yüksek ve düşük-düşük puan alanlar arasında belli bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmış ve Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin hem feminenlik hem maskülenlik açısından yüksek puan alan bireyler için ayrılması gerektiğini ve bu nedenle dört farklı kategoriye (feminen-maskülen-androjen-farklılaşmamış) göre puanlanması gerektiğini ifade etmiş ve Spence ve arkadaşlarının (1975) çalışmasına hem fikir olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak belirlenen bu gruplamalara göre yüksek seviyede feminen puana sahipken düşük seviyede maskülen puana sahip ise bireyin feminen cinsiyet rolünü benimsediği söylenirken; yüksek seviyede maskülen puana sahip olup düşük seviyede feminen puana sahip olması durumunda ise bireyin maskülen cinsiyet rolünü benimsediği söylenmektedir. Ayrıca aynı anda yüksek feminenlik ve yüksek maskülenliğe sahip olan bireylerin androjen cinsiyet rolüne sahip olduğu belirtilirken; maskülen ve feminen özelliklerin ikisinde de aynı anda düşük seviyede olanların ise ayrışmamış (belirgin olarak feminen ya da maskülen boyutta bulunmama) cinsiyet rolüne sahip olduğu belirtilmektedir (Bem, 1977).

Sonuç olarak Bem'in cinsiyet rolleri ile ilgili yaptığı bu çalışmalar ve kattığı kavramlar sonucunda cinsiyete ilişkin yeni tanımlamalar meydana gelmiştir (Bem, 1977). Dolayısıyla toplumsal cinsiyetin çok faktörlü bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir (Spence, 1993) ve ilerleyen kısımlarda bu çok faktörlü yapı da detaylı olarak anlatılacaktır. Ancak toplumsal cinsiyetin bu çok faktörlü yapısı cinsiyet kalıp yargıları ve cinsiyet rolleri gibi boyutlarla da ilişkilidir (Dökmen, 2010). Bu faktörler kısaca tanımlanacaktır.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları (Stereotypes)

Toplumsal bir gruba ilişkin bireylerin sahip olduğu inanç ve yargılara kalıp yargılar denilmektedir. Diğer bir ifade ile kalıp yargılar, insanların herhangi bir kategori hakkında o kategori ile ilgili akıllarına gelen özellikler olarak da tanımlanmaktadır (Bakan ve Canöz, 2017).

Kalıp yargıların yoğun olduğu konulardan birisi de cinsiyet konusudur. Cinsiyet kalıp yargıları biyolojik cinsiyetlerine göre kadın ve erkeklerin nasıl olması gerektiğini ve nasıl olduğunu belirler. Örneğin kadınlar bu kalıp yargılara göre başkalarına yönelik kaygılarını yansıtan, sosyal açıdan duyarlı ve besleyici nitelikleri olan kişiler olarak görülmektedir. Aynı zamanda kalıp yargılar yapılması beklenenler haricinde yapılmaması gerekenleri de belirtmektedir; örneğin kalıp yargılara göre kendinden fazla emin olma, baskın olma gibi özellikler erkeklere uygun görüldüğünden kadınlardan bu özelliklere sahip olmaması beklenmektedir. Özetle kalıp yargılar tanımlayıcı inanışlar haricinde kuralcı bir yapıdadır (Powell, Butterfield, ve Parent, 2002).

Kalıp yargılar, toplumların kadın ve erkeği ayrı ayrı gruplandırmasından dolayı belirli özelliklerin kadın ve erkeklere atfedilmesiyle belirlenmektedir. Cinsiyete ilişkin bu kalıp yargılar ilk olarak bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çocuğa aktarılmakta ve böylelikle kalıp yargılar toplumun kültürel etmenlerinden oluşmaktadır (Kasa ve Şahan, 2016).

Bu kalıp yargılara göre genellikle, kadınların ilgili, bakım verici ve pasif olma gibi özelliklerinin olduğu erkeklerin ise aktif ve başarılı olma gibi özellikleri barındırdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bireye bu rolleri atfetmektedir (Dökmen, 2010). Buradaki önemli bir nokta ise; toplumsal cinsiyet rolleri bir kişilik özelliği olarak bulunurken kalıp yargılar ise bir inanç ve düşünce olarak bulunmaktadır (Kasa ve Şahan, 2016).

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Rolleri

Rol, bir grup veya sosyal durum içerisindeki bireyin, belli bir statü ile sahip olduğu spesifik haklar, sorumluluklar ve görevlerin neden olduğu davranış biçimleri olarak tanımlanmaktadır. Sosyal hayatta her bir statüye ait belli davranış beklentileri vardır (Birkök, 2004).

Toplumsal cinsiyet rolleri terimi ise cinsiyet kalıp yargılarını veya toplumun belirlemiş olduğu cinsiyet farklılıklarını göstermek amacıyla kullanılan; kadınsılığa ve erkeksiliğe ait olduğu düşünülen rolleri ifade eder. Bireyin doğumu ile edindiği cinsiyetine özgü yerine getirmesi beklenen toplumun tanımlamış olduğu beklentiler olarak da ifade edilmektedir. Çocuklar doğar doğmaz toplum tarafından kız ya da erkek olarak etiketlenirler ve daha sonrasında cinsiyet rollerini edinmeye başlarlar. Bu bağlamda çocuklar doğumlarından itibaren cinsiyet rollerini kazanmaya başlarlar ve çocuklar sosyalleşme süreçlerinde cinsiyetlerine göre kendilerine neyin "uygun" neyin "uygun değil" olduğunu öğrenirler, sonrasında da bu ayrımı edinirler (Dökmen, 2010). Ancak toplumsal normların cinsiyet rolleri üzerinde baskı oluşturması da kişinin iyi oluşunu olumsuz olarak etkilemekte ve bireylerin ruh sağlığına kötü etkileri olabilmektedir (Fossum, 1996; Murphy, 2003; akt. Demir Kaya, 2019).

Cinsiyet rolünde, çoğunlukla feminen özelliklere sahip olan bireylerin feminen cinsiyet rolünü benimsendiği söylenirken; çoğunluk olarak maskülen özelliklere sahip bireylerin ise maskülen cinsiyet rolünü benimsediği söylenmektedir. Aynı anda hem feminen cinsiyet rolüne hem de maskülen cinsiyet rolü özelliklerine sahip olanlar ise androjen olarak adlandırılırken; her iki cinsiyet rolünden özelliklere az miktarda sahip

olanlar ise belirsiz olarak nitelendirilmektedir (Bem, 1977). Bu doğrultudaki feminen özellikler, anlayışlı, sıcakkanlı, kadınsı, namuslu, neşeli, çocukları seven, kaba dil kullanmayan, sempatik, hassas, yumuşaklık ile özdeşleştirilirken; maskülen özellikler ise agresif, baskın, bağımsız, risk almayı seven, duygularını açığa vurmayan gibi özellikleri içermektedir. Bu özellikler kişilik özelliği olarak anlatılmakta ve göreli olarak kalıcı olduğu düşünülmektedir (Bem, 1974).

Yapılan çalışmalarda göstermektedir ki kişilik özelliği olarak yerleşen toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin inançlarında, davranışlarında ve dolayısıyla yaşamlarında etkili olmaktadır. Örneğin toplumda kadınların hassas ve duygusal yapıda olması beklenirken; erkeklerin duygusal olması pek uygun görülmemektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınsılığa ve erkeksiliğe uygun gördüğü rolleri gösteren çalışmalarda, edilgen yapıda olan, karşılaştığı sorunlara karşı sessiz kalan, istekleri sorgulamadan kabullenen şeklinde davranışlar kadınsılık için uygun görülürken; erkeksilik için daha atılgan ve agresif bir yapıyı içeren davranışlar beklenmektedir (Kodan Çetinkaya, 2013; Ugurlu ve Akbas, 2013; Yılmaz ve diğerleri, 2009). Toplumsal cinsiyet rolleri ayrıca farklı bir çok etmene göre değişmektedir. Örneğin edinilen toplumsal cinsiyet rolleri, ailedeki sorumlulukların paylaşımı, bireylerin eğitim düzeyleri, kadının ekonomik özgürlüğünün olması ya da olmaması, yerleşim yeri, içinde yaşanılan kültürün etkileri gibi faktörler çerçevesinde değişkenlik gösterebilmektedir (2001 Yılı Aile Raporu, 2002).

Sonuç olarak bu bulgular doğrultusunda toplumsal cinsiyet algısı kadınsılık ve erkeksilik rolleri arasında farklılık yaratmaktadır (Kul Uçtu ve Karahan, 2016). Bu farklılıkları oluşturan toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl oluştuğu da literatürde önemli bir konudur.

2.1.4. Toplumsal Cinsiyeti Oluşturan Kuramlar

Toplumsal cinsiyet oluşumunu ve dolayısıyla cinsiyet rollerini farklı yönlerden açıklayan kuramlar bulunmaktır. Bu bölümde bu kuramlar açıklanacaktır.

Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kurama göre çocukluktaki yaşantıların; sonraki dönemleri, kişiliği ve aynı cinsiyetten olan ebeveyn ile ayrışmayı etkileyeceği ifade edilmektedir. Psikanalitik kuram cinsiyet rollerinin gelişiminin nedeni olarak biyolojik ve anatomik farklılıkları görmektedir. Başlangıçta çocuklar iki cinsiyet arasındaki biyolojik farkın bilincinde değillerdir fakat daha sonra karşı cinsin cinsel organını görmeleri ile bu etkileşim ve süreç başlamaktadır. Freud'un cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri, psikoseksüel gelişim basamakları ile de ilişkilidir (Freud, 2006).

Psikanalitik teoriye göre dünyaya gelen her çocuk fiziksel olarak gelişim gösterirken bazı psikoseksüel gelişim basamaklarından geçer. Bu gelişim basamakları çocuğun sosyal, bilişsel gelişimi ve ebeveynlerine karşı duygularıyla ilgilidir (Paludi ve Doyle, 1998; akt. Arslangiray, 2013).

Freud'un psikanalitik kuramına göre psikoseksüel gelişim basamakları beş dönemde gerçekleşmektedir;

1. Oral Dönem: 0-18 ay aylık sürede gerçekleşen ve bebeğin ilgisinin ağız bölgesinde olduğu dönemdir. Bebeğin haz alma noktası ağızdadır.
2. Anal Dönem: 1,5-3,5 yaş aralığında gerçekleşir ve ilgi anüstedir. Bu süreçte dışkılama ile ilgili süreçler önem taşımaktadır.
3. Fallik Dönem: 3-5 yaş arasında görülür. Henüz yetişkinlik seviyesinde olmamasına karşın ilgi cinsel organdadır.
4. Latent Dönem: 5-13 yaş döneminde gerçekleşir ve cinsel ilgi kaybolur.
5. Genital Dönem: 12-13 yaş arasındadır. Cinsel dürtüler tekrardan genital organ odaklı ancak bu sefer yetişkin cinselliğinde oluşmaya başlar (Stevenson, 1996).

Psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet oluşumunun psikoseksüel gelişim basamakları ile bağlantılı olarak 3 ayrı dönemde oluştuğunu ifade eder. İlk dönem oral ve anal dönemleri içerir. Çocukların cinsiyetlerinin farklılıklarını fark etmedikleri dönemdir; dolayısıyla cinsiyet ve toplumsal cinsiyet deneyimleri arasında bir farklılık yoktur. İkinci dönem fallik dönemin ilk bölümünde başlar yani 18-24. aylar arasındaki dönemde ikinci döneme geçilir ve çocuklar cinsiyet farklılıklarını anlamaya başlarlar. Toplumsal cinsiyet

rolünün kazanımın son dönemi ise ödipal dönem içerisindedir ve bu dönem sonunda toplumsal cinsiyet rolleri edinilir (Fast, 1990).

Toplumsal cinsiyetin edinildiği ödipal dönemde kız çocuklarda kıskançlık görülürken erkek çocuklarında ise iktidar kaybı gündemdedir. Bu dönem içerisinde kız çocuk kendi penisinin olmamasından dolayı penis hasedini telafi etmek maksadıyla babaya ilgi duymaya başlar ve annenin yerini almak ister. Ancak sonrasında babaya olan ilgi devam etmesine rağmen anne bir kadınsılık modeli olarak değer kazanır ve kız çocuk kendi cinsiyetindeki ebeveyni ile özdeşleşme sürecine girerek kadınsı cinsiyet rollerini öğrenmeye başlar. Diğer taraftan erkek çocuk ise anneye ilgi duyar ancak daha sonra babamın otorite figürü nedeni ile kastrasyon endişesi yaşamaya başlar ve penis kaybı korkusu ile anneye sahip olma düşleminden vazgeçerek baba ile özdeşleşmeye girer. Böylelikle erkeksi cinsiyet rollerini öğrenir (Demir Kaya, 2019).

Analitik psikolojinin önemli isimlerinden biri olan Jung, her iki cinsin de hem erkeksi hem de kadınsı özellikler gösterebileceğini ifade etmekte ve Jung bu durumu anima ve animus kavramları ile açıklamaktadır. Anima, bütünleyici bir dişi öğeyi tanımlarken; animus, bir erkek öğeyi nitelendirmektedir. Bu çerçevede bir erkek bilinçdışında bütünleyici bir dişi öğeyi yani animayı bulundururken; bir kadın da bilinçdışında erkek öğeyi yani animusu bulundurmaktadır. Dolayısıyla en erkeksi özelliklere sahip erkek bir birey bile anima etkisi ile kadınsı özellikler gösterebilirken; kadınsı özelliklere sahip kişiler de aynı şekilde erkeksi özellikleri gösterebilirler (Fordham, 2004).

Biyolojik ve Sosyobiyolojik Kuram

Biyolojik kurama göre cinsiyet farklılıklarının sebebi; iki farklı cinsin sahip olduğu hormonlar, üreme ve beyin yapısı gibi biyolojik-fiziksel farklılıklar nedeni ile oluşmaktadır (Hamburg ve Lunde, 1966; Money ve Ehrhardt, 1972; Philpot, 2000; akt. Osborne, 2004). Biyolojik farklılıklar erkekler ve kadınları kendi biyolojik cinsiyetlerine özgü davranmaya itmekte; biyolojik sebepler erkekleri daha saldırgan, agresif ve otoriter yaparken; kadınları ise daha anaç, hassas ve üretken yapmaktadır (Suğur, 2006).

Sosyobiyolojik yaklaşım ise evrimsel süreci ve genetik özelliklerin önemini vurgulamaktadır. Genetik özelliklerin gelecek kuşaklara aktarılmasını temel alarak cinsiyet farklılıklarının doğal seçilimin sonucunda oluştuğunu açıklar. Dolayısıyla bu kurama göre günümüzdeki cinsiyet rolleri insan türünün hayatta kalmasını ve soyun devamlılığını sağladığı için gelişmiştir (Wiederman ve Allgeier, 1992).

Bu görüşü destekler nitelikte toplumsal cinsiyet rollerinin avcı toplayıcı toplum yapısı ile ortaya çıktığı ve kadınların çocuklara bakım veren ilk kişiler olmalarından dolayı duygulara karşı hassas ve ifade yetenekleri yüksek kişilerken; erkeklerin avcı olduklarından dolayı duygularını saklayan ve acıya dayanıklı kişiler olmaları gerektiği ifade edilmektedir (Unger, 2014).

Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme kuramında edimsel koşullanma ve model alma – taklit süreçlerinin önemi vurgulanmıştır. Edimsel koşullanmada; biyolojik cinsiyetine uygun davranan çocuk ödüllendirilirken biyolojik cinsiyetine uygun davranmayan çocuk cezalandırılır. Ödüllendirilen davranış tekrarlanırken, cezalandırılan davranış tekrarlanmaz ve cezalandırılan davranıştan çocuk kaçınmaya ve o davranışı yapmamaya başlar. Dolayısıyla anne – baba ve öğretmenler aynı davranış için kız ve erkek çocuklara farklı tepki verirler, mesela ‘erkekler ağlamaz’ diyerek ağlayan bir erkek çocuk susturulduğunda, bu davranıştan kaçınmaya başlarken; kız çocuklarında ise kız çocuğunun ev işlerinde yardım etmesinin sonucuna takdir edilmesi bu davranışın tekrar edilmesini sağlayacaktır. Model alma ve taklit ise; toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımında kız çocuklarının genellikle annelerini ve kadın figürlerini model alıp taklit ederken, erkek çocuklarının babalarını ve erkek figürlerinin model alıp taklit etmesidir (Bilişli ve İşler, 2019; Bussey ve Bandura, 1999).

Özet olarak çocuklar ilk eğitimlerini ailede alırken, öncelikle anne-baba, sonrasında akraba ve yakın çevredeki yetişkin bireyler çocuğun cinsiyet rolünün oluşmasında etken rol oynamakta ve çocuğa rol model olmaktadırlar (Erdem, 2019).

Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramına göre toplumsal cinsiyet rolleri bilişsel gelişim neticesinde oluşmaktadır. Bu kuram kadınların ve erkeklerin hangi kategoriye ait olduklarını anlamalarından sonra ait olduklarını düşündükleri kategoriye uygun davranmalarını içermektedir (Siviş, 1999; akt. Arslangiray, 2013).

Bilişsel gelişim kuramına göre; kalıcı cinsiyet kimliği edinilmesi cinsiyete dair davranışların ve kavramların temel düzenleyicisi olarak kabul edilmiştir (Kohlberg, 1966; akt. Ruble ve diğerleri, 2007). Slaby ve Frey (1975) ise cinsiyet kimliğinin edinilmesinde çocukların 3 aşamadan geçtiğini göstermiştir;

1. Cinsiyeti Etiketleme: Bu dönemde çocuklar insanların iki cinsiyetten birine ait olduklarını fark etmeye başlarlar.
2. Cinsiyetin Kararlığı: İkinci aşamada çocuklar cinsiyetin sürekli olduğunu anlarlar yani büyüdüklerinde de aynı cinsiyette kalacaklarını fark ederler. Ancak yine de fiziksel değişimlerin cinsiyeti değiştirebileceğini düşünebilirler. Örneğin saçı kesilen bir kız çocuğu erkek olabileceğini düşünebilir.
3. Cinsiyetin Değişmezliği: Son aşamadı ise çocuklar artık cinsiyetin değişmezliğini kabul ederler. Cinsiyetin fiziksel görünümden de bağımsız olduğunu anlarlar.

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Bem toplumsal cinsiyet şeması kuramında; feminen ve maskülen tutum ve davranışların tek bir bireyde birlikte bulunabileceğini söylemektedir. Bem'in ileri sürmüş olduğu bu toplumsal cinsiyet şeması kuramı; sosyal öğrenme ile bilişsel gelişim kuramlarının temel görüşlerini birleştiren sosyal-bilişsel bir kuramdır. Öncelikle şema, bilişsel bir yapıdır ve bireyin algılarını düzenleyen, ayrıca bu algıları yönlendiren bir çağrışımlar ağıdır. Bir şema gelen bilgiyi şemayla ilişkili terimlerle araştıran ve özümseyen bir yapıya sahiptir. Bireyin gelen çok sayıda uyarıcısına da uygun anlam yüklenmekte ve bu seçici sürece de şematik bilgi işleme denilmektedir. Bilgiyi toplumsal cinsiyet şemasına göre ayırmada ise cinsiyete yönelik çağırımlar temel alınmakta ve tüm

özellikler, davranışlar feminen ve maskülen kategorilerine ayrılmaktadır. Bazı kelimler feminenliği çağrıştırdığı için kadınsı kategorisine yerleşirken; bazıları erkeksi kategorisine yerleşmektedir (Bem, 1981).

Bem (1974), kurama uygun olarak bir ölçek (Bem Cinsiyet Rolü Envanteri) geliştirmiştir. Yaptığı çalışmalar sonucunda da bireylerin cinsiyet rollerini sahip oldukları maskülenlik ve feminenlik düzeylerine göre dört gruba ayırmıştır. Gruplamalarda toplum tarafından feminen olarak kabul edilen özelliklere (duygusal, anlayışlı, nazik, merhametli vb.) daha fazla sahip olanlar "feminen", toplum tarafından maskülen olarak kabul edilen özelliklere (baskın, etkili, gözüpek, hırslı, vb.) daha fazla sahip olanlar ise "maskülen" olarak tanımlanırken; feminen ve maskülen özelliklerden düşük seviyelerde gösterenler "belirsiz cinsiyet tiplemeli" olarak, feminen ve maskülen özellikleri birlikte yüksek seviyede çıkanlar ise "androjen" olarak ifade edilmiştir (Bem, 1977).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı da aynı şekilde her iki cinsiyete özgü olan toplumsal rollerin (feminen – maskülen) bireyde bulunabileceğini söylemektedir (Arıcı, 2011).

Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol, toplum tarafından tanımlanmış, uygun görülmüş olan ve o toplumdaki bireylerin hepsinden beklenilen davranış ve görevler olarak tanımlanmaktadır (Arıcı, 2011). Sosyal rol kuramı ise, kadınlar ve erkekler arasındaki tüm davranışsal farklılıkların cinsiyet kalıp yargıları ve sosyal rollerden kaynaklandığını söylemektedir. Bu kurama göre, kadınlar ve erkeklerin farklı cinsiyet rollerinde bulundukları durumlarda, davranışlarındaki cinsiyet farklılıkları fazla olacaktır; aynı şekilde kadınlar ve erkekler arasında sosyal rol farkının olmadığı durumlarda ya da geleneksel cinsiyet rollerinin öneminin olmadığı yerlerde cinsiyet farklılıklarının az görülecektir. Ama yine de bütün toplumlarda sosyal rollere dair beklentiler kadınlar ve erkekler için farklı davranış biçimleri sunmaktadır (Eagly, 1997; Eagly ve Wood, 2016).

Çok Faktörlü Toplumsal Cinsiyet Kimliği Kuramı

Spence (1993), toplumsal cinsiyet özelliklerinin bir ya da iki faktörle açıklanamayacağını belirtmiş ve çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramını (multifactorial gender identity theory) oluşturmuştur. Bu kurama göre toplumsal cinsiyet kimliği, birbiri ile ilişkili olan birçok faktörden oluşan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet ile ilişkili olan bu faktörler dört boyutta açıklanmaktadır: (1) Toplumsal cinsiyet kimliği ya da benlik kavramı (kişinin temel feminenlik ve maskülenlik duyumu); (2) Araçsal (instrumental) ve ifade edici (expressive) kişilik özellikleri (kalıp yargılardan dolayı kadınla ya da erkekle bağlantılı olduğu düşünülen özellikler); (3) Toplumsal cinsiyet ile ilişkili bilgiler, rol, davranışlar ve tutumlar; (4) Cinsel yönelim. Bireyler bu faktörlerin bazılarında feminen özellikler gösterirken bazılarında maskülen özellikler gösterebilirler.

Toplumsal cinsiyeti oluşturan kuramlara genel olarak bakıldığında, toplumsal cinsiyet oluşumu ve cinsiyet rollerinin kazanılması sürecinde; kuramlar bir ya da birkaç özelliğe vurgu yapılarak açıklanmıştır. Mesela, psikanalitik ve sosyobiyolojik kuramlar sürecin biyolojik yönüne dikkat çekerken, bilişsel gelişim ve toplumsal cinsiyet şeması kuramları ise bilişsel yönüne önem vermişlerdir. Ek olarak, feminen ya da maskülen olmanın tamamen birbirinin zıttı olduğu kuramlardan zamanla bu kavramların birbirine yaklaştığı görüşüne dikkat çeken daha esnek kuramlara da geçiş olmuştur. Bu sebepler dolayısıyla toplumsal cinsiyet kavramının tüm kuramlar ışığında bakıldığında daha açıklanabilir olduğu söylenmektedir (Arıcı, 2011).

Ayrıca toplumsal cinsiyet rolleri hangi kuram ile ve nasıl açıklandığından bağımsız olarak kadınların ve erkeklerin hangi duyguya sahip olabileceklerini de bizlere söylemektedirler. Bakıldığında daha hassas ve olumlu duygular kadınsılık ile daha saldırgan ve olumsuz duygular erkeksilik ile ilişkilendirilmektedir (Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018). Bu doğrultuda kadınsılık ve erkeksilik rolleri ile bağlantılı olan olumlu ve olumsuz duygulanımlar da bir sonraki bölümde aktarılacaktır.

2.2. Pozitif - Negatif Duygulanım

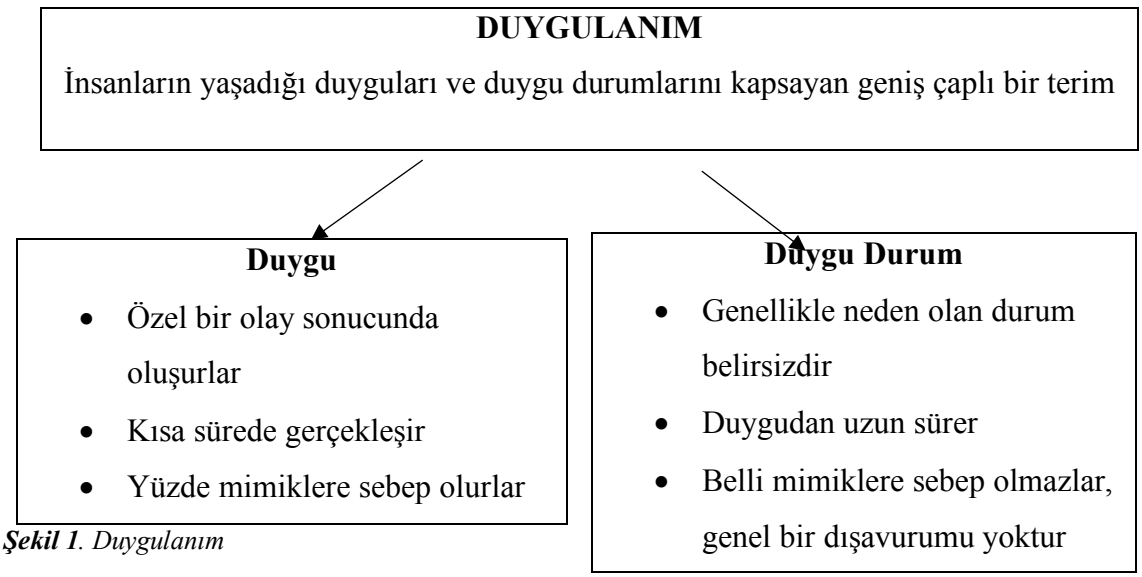
2.2.1. Duygu, Duygulanım ve Duygu Durum

Duygu, bireyin davranışlarına yön veren; kişilere nesnelere ya da olaylarla karşı yaşanılan deneyimler ile edinilen ve böylelikle bireyi davranışa hazır hale getiren his olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca algı, tutum süreçleri içerisinde davranışsal ve bilişsel öğeler gibi önem taşımaktadır. Yaşanılan duygu dolayısı ile birey yaşamında doyum ya da acı hissetmektedir. (Doğan ve Özdevecioğlu, 2009).

Goleman (2005)'e göre temel duygu kümeleri vardır ve bu duygu kümeleri başlıca; öfke, üzüntü, korku, zevk, sevgi, şaşkınlık ve utanç olarak tanımlanmaktadır.

Duygu kümeleri her ne kadar açık ve net olsa dahi duygu ile ilgili olan ve kavram karışıklığına sebep olan bazı kavramlar mevcuttur. Bu kavramlar aşağıda açıklanacaktır.

Duygu, kişilere, nesnelere veya olaylara karşı yaşanılan yoğun hislerdir; *duygudurum* ise duygulara göre daha az güçlü olan ancak bir dürtü ile ilintili olmayan hislerdir. Son olarak bireylerin yaşamış oldukları bu duygu ve duygu durum hallerinin hepsini kapsayan ve bireylerin yaşamış oldukları geniş çaplı bir duygu yelpazesini ifade eden kavram *duygulanım* olarak ifade edilmektedir (Russell, 2003).

***Şekil 1**. Duygulanım*

Duygulanım kavramı ayrıca iki ayrı yapıda incelenebilir (Watson, 2000).

İlk kategoride duygular bireyin dış uyaranlara tepki olarak verdiği durumsal duygulanmadır ve *state* olarak adlandırılır (Mineka, Watson, ve Clark, 1998). Durumsal duygulanmalar ifade edildiği gibi *duygudurum(mood)* ve *duygular(emotion)*'dan oluşmaktadır. Bu iki tür yoğunluk, süre ve özgülülük bakımından birbirinden farklılaşmaktadır. Durumsal duygulanma duygu (emotion) veya duygudurum (mood) olsa dahi geçici bir yapıdadır ancak kişilik özelliği haline gelmiş olan duygulanımlar kalıcıdır ve bu özelliği ile durumsal duygulanmayı bile etkilemektedir (Özdevecioğlu, 2004).

İkinci kategoride duygulanım bir karakter, kişilik özelliği şeklinde ifade edilmektedir ve uzun yıllar boyunca bireyde olan duygunun değişmeden artık bir kişilik özelliğine dönüşmesiyle oluşmaktadır. Duygulanım bu kategoride *treyt* adıyla tanımlanmaktadır (Watson, 2000). Kişinin geçmiş zamanda yaşamış olduğu pozitif ve negatif olaylarının yıllar boyunca etkisinde kalmasının treyt oluşumunda etkili olduğu düşünülmektedir. (Özdevecioğlu, 2004). Araştırmalar da bunu destekler nitelikte pozitif duygusallığın zaman içerisinde dinamiklik, enerjik olma, azimli olmak, kararlılık, duygusal yeterlilik ve coşkunluk gibi davranışlara dönüştüğünü tespit etmiştir (Watson ve Tellegen, 1985; Watson, Clark, ve Tellegen, 1988). Ayrıca karakter, kişilik haline gelen duygulanımın durumsal duygulanma üzerinde de belirleyici bir role sahip olduğu bilinmektedir (Lazarus ve Smith, 1991).

Duygulanımın diğer bir sınıflaması pozitif duygulanım ve negatif duygulanımdır. Pozitif duygulanım kişinin mutluluk, sevinç, coşku, heyecan, memnuniyet, gurur, sevgi duygularını ifade ederken; negatif duygulanım ise suçluluk ve utanç, melankoli, kaygı, öfke, stres, depresyon, kin duygularını ifade etmektedir (Diener, Suh, Lucas, ve Smith, 1999).

2.2.2. Pozitif ve Negatif Duygulanım

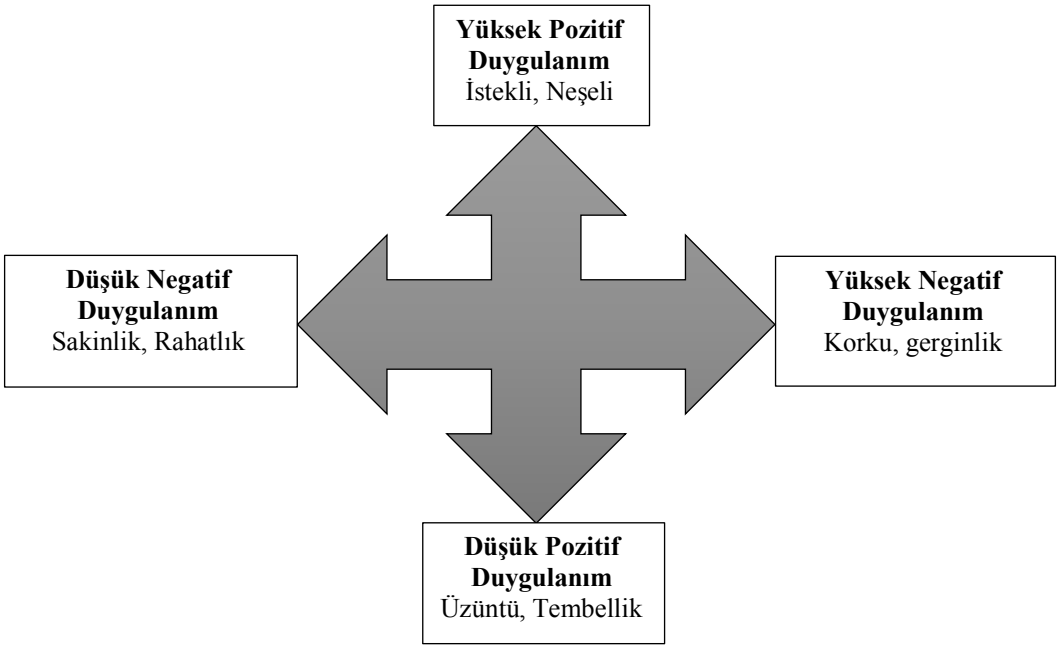
Auke Tellegen'in temel oluşturan iki faktörlü duygulanım modelinde; duygulanım yaşantıları negatif duygulanım ve pozitif duygulanım olmak üzere iki genel faktör olarak tanımlanmaktadır. Pozitif duygulanım ve negatif duygulanım kişilik özelliği (treyt) olarak tanımlandığında, mizaçtan kaynaklandığını; durumsal (state) olarak tanımlandığında ise dış uyaranlara bağlı olarak geliştiği söylenmektedir (Mineka, Watson, ve Clark, 1988; Watson ve Clark, 1984).

Negatif – pozitif duygulanımın birbiri ile olan ilişkisi düşünüldğünde ise negatif ve pozitif duygulanımın önceleri tek bir boyut olarak düşünüldüğü ancak daha sonraki çalışmalar sonucunda duygulanımın birbirinden bağımsız iki boyut olarak kabul gördüğü ifade edilmektedir (Gençöz, 2000). Watson ve arkadaşları da birçok çalışmasında negatif duygulanım ve pozitif duygulanımın mutluluk-mutsuzlukta olduğu gibi iki ayrı uç olmadığını, negatif duygulanımın ve pozitif duygulanımın birbirlerinden bağımsız olarak iki farklı boyutu temsil ettiğini vurgulamışlardır. (Mineka, Watson, ve Clark, 1998; Watson ve Clark, 1984; Watson ve Tellegen, 1985). Diener bu görüşleri destekler nitelikte pozitif ve negatif duygulanımların birbirlerine zıt boyutlar olmadığını, biri artarken diğerinin düşmesi beklenmediğini, böylelikle bireyin hem negatif hem de pozitif duygulanıma aynı anda sahip olabileceğini ifade etmiştir (Diener, 2009). Özet olarak birbirleri ile karşıt ilişkili gözüken pozitif ve negatif duygulanımların aslında bağımsız yapılar olduğu ve bu yüzden aynı anda birlikte bulunabildiği birçok araştırma ile gösterilmiştir (Chan, 2001; Diener ve Emmons, 1984; Shaw, 1999).

Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından ifade edilen pozitif duygulanım ve negatif duygulanım sınıflamasında, pozitif- negatif duygulanım; bireyin yaşamış olduğu duygusal durumlarıyla ilişkili olan karakter özellikleri (treyt) veya geçici duygu durumları (state) olarak tanımlanmıştır. Ölçümlerin sürelerine bağlı olarak da bazı çalışmalarda treyt duygulanımı çalışılırken bazı çalışmalarda ise state duygulanımı olarak çalışılmıştır (Özdemir, 2015).

Watson, Clark ve Tellegen (1988) tarafından yapılan çalışmada pozitif duygulanım kişinin istekli, uyanık ve hareketli hissetmesiyken; negatif duygulanım ise

kişinin sıkıntılı olması ve hayattan zevk alamaması durumudur. Ayrıca yapılan araştırmada bu duygulanımlar düşük ve yüksek duygulanımlar olmak üzere de ayrılmışlardır. Yüksek pozitif duygulanım; zevk alma, yüksek enerji, tümüyle odaklanabilme özelliklerinden oluşurken; düşük pozitif duygulanım ise üzüntü ve tembellik olarak ifade edilmektedir. Öte yandan da yüksek negatif duygulanımda korku, gerginlik, kızgınlık ve suçluluk gibi olumsuz duygulanımlar görülürken; düşük negatif duygulanım da sakinlik ve rahatlık olarak ifade edilmektedir.

***Şekil 2**. Pozitif Duygulanım ve Negatif Duygulanım Boyutları*

Düşük negatif duygulanımlarda olumsuz duygulanımlar düşük seviyede olmakta, ancak bu durum pozitif duygulanımların olduğunu göstermemektedir; yine düşük pozitif duygulanımda olumlu duygulanımlar az olsa da bu negatif duygulanımın olduğu anlamına gelmemektedir (Cropanzano, Weiss, Hale, ve Reb, 2003). Bu bağlamda bu farklılığı gösteren nitelikte yüksek negatif duygulanımın kaygı bozuklukları ile ilişkili olduğu bulunurken; düşük pozitif duygulanımın ve yüksek negatif duygulanımın ise depresyonla ilişkili olduğu bulunmuştur (Watson ve Clark, 1991).

Dolayısıyla pozitif ve negatif duygulanımın insan yaşantısında bazı etkileri vardır. Negatif duygulanımın insan yaşamında olumsuz etkilerinin yanı sıra pozitif duygulanım insanlar için bir kaynak oluşturmaktadır. Fredrickson'ın (2001) Olumlu Duyguları

Genişletme ve İnşa Etme Teorisi'ne (Broaden-and-Build Theory of Positive Emotions) göre de olumlu duyguların insan yaşamında bazı temel etkileri vardır. Bunlar;

1) İnsanların dikkatini ve düşüncesini genişletmesi
2) Olumsuz duygusal uyarılmanın geri alınmasını sağlaması
3) Psikolojik dayanıklılığı arttırması
4) Kişisel kaynaklar oluşturması (olumlu duygular dikkat ve biliş kapsamını genişletir, esnek ve yaratıcı düşünmeyi mümkün kılar, aynı zamanda insanların kalıcı başa çıkma kaynaklarını da arttır)
5) Gelecekteki iyi oluşu olumlu yönde etkilemedir

Olumlu Duyguları Genişletme ve İnşa Etme Teorisi, sahip olunan olumlu duyguların yaşamın her alanında olumlu etkilere neden olduğunu; insanların olumlu duygular yolu ile nasıl ileriye taşındıklarını ve iyi oluşun nasıl daha yüksek seviyeye çıktığını ifade etmektedir. Bu teoriye göre olumlu duygular optimal iyilik halinin oluşmasını sağlamaktadırlar ve zamanla olumlu duyguların insanlara kişisel ve sosyal kaynaklar oluşturuarak, işlevselliklerini ve iyilik hallerini arttırdığı söylenmektedir. (Fredrickson, 2001).

Alınyazına bakıldığında da pozitif ve negatif duygulanımın öznel iyi oluş kavramları ile ele alındığı görülmektektedir ve öznel iyi oluş pozitif-negatif duygulanım ve yaşam doyumundan oluşmaktadır. Öznel iyi oluş kavramı bilişsel boyut ve duyuşsal boyuttan oluşmaktadır. Bilişsel boyut yaşam doyumunu içerirken; duyuşsal boyut pozitif duygulanım ve negatif duygulanımdan oluşmaktadır (Diener, 1984). Pozitif duygu ve negatif duygu konusundaki çalışmalar da bize pozitif duygulanımın yüksek iyi oluş ve yaşam tatmini ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Liang ve Zhu, 2015; Stein, Folkman, Trabasso, ve Richards, 1997; Yılmaz ve Arslan, 2013). Ayrıca pozitif duygulanım ve negatfif duygulanım sadece iyi oluş ile değil; ileride detaylı anlatılacağı gibi birçok değişken ile de ilişkilidir (Tuzgöl Dost, 2005; Yalnız, 2014).

2.2.3. Pozitif-Negatif Duygulanımlarla İlgili Çalışmalar

Literatür kapsamındaki çalışmalar pozitif – negatif duygulanım seviyelerinin öznel iyi oluşta etkili olduğunu ve buradan da yaşam doyumuna etki ettiğini göstermektedir. Yaşam doyumu ve pozitif duygulanımın birlikte olması halinde ise stresin yaratmış olduğu etkileri azalmaktadır (Türkmen, 2011).

Yalnız (2014) tarafından yapılan çalışmada pozitif-negatif duygulanımın sadece öznel iyi oluş üzerinde etkili olmadığını göstermiştir ve araştırma sonucunda öğrencilerin pozitif duygulanımları akademik öz-yeterliliklerini pozitif yönde etkilerken; öğrencilerin negatif duygulanımları ise akademik öz-yeterliliği negatif yönde etkilemiştir.

Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada ise üniversite doyumu ve üniversiteye duyulan aidiyet hissi yüksek olan öğrencilerin pozitif duygulanımlarının daha fazla olduğu bulunmuştur (Çivitçi, 2014).

Negatif duygulanım seviyesinin yüksek olması ise bireyin mutsuzluğunu göstermektedir. Negatif duygulanımlar kişinin yaşantısının kötü bir seyirde olduğunun ifadesi olabilmektedir ve bu olumsuz duygulanımların çokça yaşanıyor olması kişinin yaşantısında mutsuzluk yaratabildiği gibi bireyin işlevselliğinde de sorunlar oluşturabilmektedir (Diener, 2006). Alınyazında özellikle yüksek negatif duygulanıma sahip kişilerin düşük özdeğerliliğe sahip olduğu ve dolayısıyla çevreye uyum sağlamada problemler yaşadığı ifade edilmektedir (Şirvanlı Özen ve Temizsu, 2010). Bu noktada duygu düzenleme güçlüğü ile negatif duygulanım arasında da anlamlı bir ilişkinin var olmasının da bu problemlerde etkili olduğu düşünülmektedir (Altun ve Atagün, 2019).

Yine yapılan çalışmalar doğrultusunda negatif duygulanımın nevrotik kişilik yapısıyla ilişkili olduğu bulunurken; pozitif duygulanımın ise dışa dönük kişilikle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hem mood hem de anksiyete bozukluklarında da negatif duygulanımın etkili olduğu belirtilmiştir (Ilies ve Judge, 2002; Watson, 2005). Watson ve Clark (1984) tarafından yapılan çalışmada da farklı rahatsızlıklardan oluşmuş bir psikiyatrik hasta örnekleminde yüksek negatif duygulanım tespit edilmiştir. Ayrıca

depresyon ile tekrarlayıcı olumsuz düşünme ve negatif duygulanım arasında yapılan çalışma sonucunda da pozitif bir ilişki gösterilmektedir (Kıcalı, 2015). Yalnız hissetme ve üzüntü ile pozitif duygulanımın düşmesi arasında da güçlü bir etkileşim olduğu bulunurken; aynı şekilde depresyonun düşük pozitif duygulanımla ilişkili olduğu ancak anksiyetenin ise yüksek negatif duygulanımla bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir taraftan yaşanılan pozitif duygulanım bireyin çevresiyle uyumunu arttırıcı ve hayatından memnuniyet sağlayıcı özelliklere sahiptir (Şirvanlı Özen ve Temizsu, 2010). Hem pozitif duygulanıma hem de negatif duygulanıma sahip olmayan kişilerin ise duygusuz ve duyarsız bireyler oldukları belirtilmektedir. (Weiss ve Cropanzano, 1996).

Bir treyt olarak yüksek negatif duygulanımlı bireylerin diğer araştırmalar ile uyumlu olarak daha fazla melankolik oldukları ve benlik algılarının daha olumsuz olduğu ve yaşam tatminlerinin de daha düşük olduğu belirtilmektedir (Kotsou ve Leys, 2016; Watson ve Slack, 1993). Ayrıca yapılan çalışmalar yine desteklemektedir ki; hayatın olumsuz yönlerine, başarısızlıklara ve yetersizliklere odaklanmak negatif duygulanıma sahip kişilerin kendilik algısına etki etmekte ve yaşam doyumlarını düşürmektedir (Watson ve Clark, 1991).

Buna karşıt yüksek pozitif duygulanıma sahip kişilerin de memnuniyet veren davranışlara özen gösreten kişiler olduğu ve hayatlarından daha çok memnun oldukları ifade edilmektedir (Watson ve Slack, 1993). Yapılan bu çalışmalar doğrultusunda görülüyor ki pozitif duygulanım hayatın birçok yönünde olumlu etki sunmaktadır ve bunlardan birisi de ilerleyen bölümde açıklanacak olan ilişki doyumu kavramıdır (Celen Demirtaş ve Tezer, 2012; Fredrickson, 2001).

2.3. İlişki Doyumu

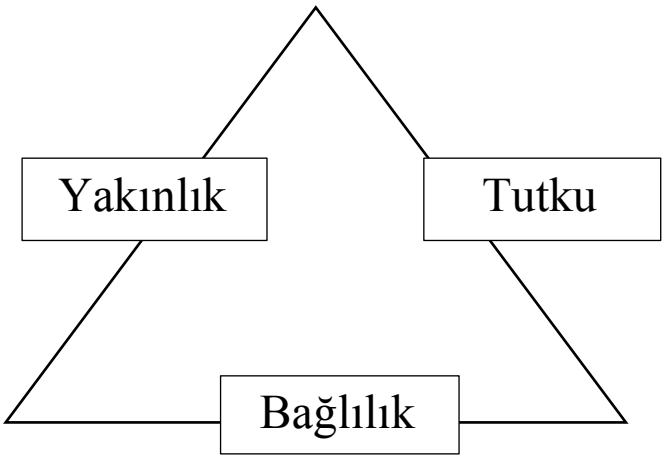
2.3.1. Romantik İlişki

İnsan sosyal bir varlık olduğundan yaşamı boyunca sürekli olarak ilişkiler içerisindedir. Bu ilişkiler farklı şekillerde, seviyelerde ve farklı kişilere karşı gelişebilmektedir. İki birey arasında kurulmuş, içinde psikolojik ihtiyaçları karşılayan ve karşılıklı olarak bağımlılık işlevini barındıran ilişki türü ise yakın ilişki olarak tanımlanmaktadır. Yakın ilişkiler, bireylerin gönüllü olarak katıldığı uzun süreli olması beklenen bir ilişki türüdür (Kassin, Fein, ve Markus, 2013).

İnsanlar ne olursa olsun hayatları boyunca yakınlık ihtiyaçları doğrultusunda bir başkasına ihtiyaç duyarlar. Bu bir bebek için anne ihtiyacı, çocuk için arkadaş veya oyuncak, ergen için flörtleşebileceği birisi iken yetişkin ve yaşlılar için ise bu romantik bir eş olabilmektedir. Çocukluk dönemindeki yakın ilişki kurulan arkadaşların ve oyuncakların yerini ergenlik döneminde bir flört almaya başlamaktadır. Bu bireyin ilk romantik ilişki denemesidir ve kimlik oluşumunda önemli bir rol oynar. Bu bağlamda romantik ilişkinin iki önemli görevi yakınlık ihtiyacının giderilmesi ve kimlik gelişimine katkı sağlamasıdır (Atak ve Taştan, 2012). Üniversite yıllarında yaşanılan romantik ilişkilerle de bu gösterilmiştir. Bu yıllarda yaşanılan romantik ilişkilerin bireyin sosyal gelişimine katkı sağladığı ve sosyal destek açısından büyük değeri olduğu bilinmektedir (Furman ve Buhrmester, 1992).

Clark ve arkadaşları (2010) tarafından yakın ilişkilerin bir türü olarak ifade edilen romantik ilişkinin tanımı birçok farklı şekilde açıklanmaktadır;

Romantik ilişki kavramı üçgen aşk kuramına göre açıklandığında; romantik ilişkiyi oluşturan "aşk" üç önemli noktadan oluşmaktadır ve bu üç önemli nokta bir üçgenin üç köşesini ifade etmektedir. Bu üç nokta ise; yakınlık, tutku ve bağlılıktır. Yakınlık; karşılıklı duygusal samimiyet, bağlanmayı içerir. Tutku; cinsel çekim ve bağlılık ise iki kişinin ilişkilerin devam ettirmeye yönelik birbirlerine olan bağlılıklarını ifade eder (Sternberg, 1986; Sternberg, 1988).

Şekil 3. *Üçgen Aşk Kuramı*

Berscheid ve Peplau (1983) tarafından yapılan romantik ilişki tanımında ise bir romantik ilişkinin 3 temel özelliği vardır. Bunlardan ilki çiftler arasında aşk, sevgi, bağlanma vb. duyguların olması; ikincisi, karşılıklı bağımlılık içermesi ve son olarak psikolojik ihtiyaçların giderilmesi şeklinde ifade edilmiştir.

Özetle romantik ilişkinin iki kişinin gönüllü ve karşılıklı etkileşimi ile meydana geldiği söylenmektedir fakat diğer taraftan romantik ilişkilerin diğer ilişkilerden farkının kendine özgü bir yoğunluğa sahip olmasından kaynaklandığı da ifade edilmektedir (Brown, Feiring, ve Furman, 1999; Reis ve Shaver, 1988; akt. Collins, 2003). Moss ve Schwebell (1993) bu bulgulara paralel olarak romantik ilişkiyi diğer ilişkilerden ayıran bazı özellikleri belirlemiş ve bir romantik ilişkiyi herhangi biri ile kurulan ilişkiden farklı kılan özellikleri karşılıklılık, duygusal, fiziksel ve bilişsel yakınlık ve son olarak da bağlılık olarak sıralamıştır.

Collins (2003) ise bu özelliklere ek olarak romantik ilişkinin 5 özelliğine daha vurgu yapmıştır, bu 5 özellik; katılım, partner seçimi, içerik, kalite, son olarak da ilişkide bilişsel ve duygusal süreçlerdir. Katılım; ilişkiye başlama yaşı, ilişkide olup olma durumu, ilişkinin sıklığı-yoğunluğu ve ilişki süresini ifade etmektedir. Partner seçimi ise bireylerin romantik ilişki yaşadıkları kişileri anlatır. İçerik; İlişkinin içeriğini tanımlarken, ilişkideki partnerle birlikte yapılan aktiviteler, birbirleriyle ne kadar zaman geçirdikleri gibi özellikleri anlatmaktadır. Kalite; ilişki kalitesini ve ilişkinin sağladığı yararlı deneyimlerdir. Sonuncu bilişsel ve duygusal süreçler ise; bireylerin ilişkiye ve eşlerine karşı duygusal yanıtlarını, algılarını ve ilişkiden beklentilerini içermektedir.

Tanımlanmış olan romantik ilişkinin özelliklerinin yanısıra romantik ilişkinin seviyeleri de literatürde önem taşımaktadır. Bu bağlamda Levinger ve Snoek'un modelinde 4 ilişki düzeyinden bahsedilmektedir. İlk düzey, sıfır ilişkidir ve bu düzeyde birbirinin farkında olmayan iki kişi vardır. İkinci düzey fark etme evresidir, kişiler arasında bir ilişki yoktur ancak kişilerden biri, diğerinin dış görünüşünü fark etmiştir. Üçüncü düzeye gelindiğinde ise yüzeysel ilişkidir ve burada kişilerarası ilişki başlamıştır. Son olarak dördüncü düzeyde karşılıklı ilişkiler vardır ve bu seviyedeki ilişkilerde kişilerin etkileşimlerinin yoğunluğu derecesinde değişme olmaktadır (Levinger ve Huesmann, 1980).

Son olarak Hinde romantik ilişki tanımlamalarına farklı bir boyut getirerek ilişkilerin davranışlar yerine etkileşimlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Bu görüşe göre önemli olan ilişkideki bireyler değil, bireylerin birbirlerine olan etkileridir. Bu bağlamda ilişkiler de bu etkileşimlerden oluşmaktadır. Hinde'nin bu kişilerarası ilişki modeline göre, ilişkiler farklı boyutlarda tanımlanabilmektedir. Bu boyutlar; etkileşimin içeriği, çeşitliliği, niteliği, farklı etkileşimlerin sıklık ve örüntülerinden kaynaklı nitelikleri, ilişki içerisindeki bireylerin birbirlerini tamamlayıcılık seviyerleri, benzerlikleri, kendilerini ve partnerlerini algılama benzerlikleri ve bu algıların ideal ilişki kavramlarına ne kadar benzediği ve ilişkideki bireylerin ilişkinin devamına olan bağlıkları olarak tanımlanmıştır. Yaşanılan ilişkilerin bu boyutlara göre şekillendiği ifade edilmektedir (Atak ve Taştan, 2012). Ancak romantik ilişkiler nasıl şekillenirse şekillensin romantik ilişkiler mutluluk ile ilişkilidir (Saçaklı , 2019) ve romantik ilişkilerde mutlu olma pozitif sonuçlarla ilişkilidir (Dush ve Amato, 2005; Reis, Collins, ve Berscheid, 2000). Bu araştırmanın amaçlarından biri de romantik ilişki doyumudur.

2.3.2. Romantik İlişki Doyumu

Hawkins (1968) romantik ilişki doyumunu, bireyin partneriyle deneyimlediği romantik ilişkiye karşı hissedilen tatmin, mutluluk ve memnuniyet duygularının öznel olarak değerlendirilmesi şeklinde ifade etmektedir. Bireylerin ilişkilerine dair beklentileri de bu öznel değerlendirmede önem taşımasından dolayı; ilişkiye dair beklentilerin de ilişki doyumunda ekili olduğu söylenmektedir. Kişiler yaşamış oldukları ilişkileri ve ilişkiye dair beklentilerini kıyaslayarak değerlendirme yapmaktadırlar. Bu bağlamda,

Sabatelli (1988) ilişki doyumu için, partnerlerin ilişkideki davranışlarıyla, ilişkiye dair beklentilerinin uyumu olarak ortaya çıktığını ifade etmektedir. Hendrick (1988) ise farklı bir bakış ile ilişki doyumunun bireyin kendini açabilmesi, ilişkiye dair bağlılık ve ilşkiye yönelik yatırım ve cinsel tutumlarla ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Romantik ilişki doyumunun bu farklı tanımlamaları dışında ilişki doyumunun kuramsal temellerini açıklayan çeşitli kuramlar da mevcuttur.

2.3.2.1. Romantik İlişki Doyumunu Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Sosyal Mübadele Kuramları

Sosyal mübadele kuramı, ödül-bedel-sonuç ve karşılaştırma düzeyi kavramları temelinde oluşmaktadır. Thibaut ve Kelley'in (1959) geliştirdiği bu kuram, romantik ilişkileri, ödül-bedel ilişkisi çerçevesinde ele almaktadır. Bu kurama göre kişiler ödülü fazla, bedeli az olan ilişkileri tercih etmekte ve sürdürme eğilimi göstermektedir. Buradaki ödül ilişkiden alınan doyumu ifade ederken; bedel kişinin ilerleyişini negatif etmenler olarak söylenmektedir. Sonuç ise; ödüllerden bedellerin çıkarılması ile elde edilmekte ve bireyin romantik ilişkide bulunması ve romantik ilişkide doyum hissetmesi için ödüllerden bedellerin fazla olması beklenmektedir (Sabatelli, 1988).

Karşılaştırma düzeyi ise doyum ve doyumsuzluk boyutları arasındaki orta bir nokta olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, bireyin şu an ki ilişkisinden elde ettiği sonuçlar, bu orta noktanın üzerinde ise birey ilişkiyi doyum verici olarak eğer altında ise ilişkiyi doyumsuz olarak tanımlar. İkinci standart olarak tanımlanan seçenekler için karşılaştırma kavramı ise bireyin yaşadığı romantik ilişkisine karşı bağımlı kalıp kalmayacağı konusunda karar verirken kullanılan bir ölçüttür; bireyin mevcut ilişkisinde elde ettiği sonuçlar ile muhtemel başka bir romantik ilişki içerisindeki elde edeceği doyuma ilişkin beklentilerini ifade eder. Bireyin mevcut ilişkisinde elde ettiği sonuçlar, seçenekler için karşılaştırma düzeyinin altına düşmesiyle birlikte birey ilişkiyi değiştirmeye veya sonlandırmaya yönelecektir. Özetle bu iki standart açısından; karşılaştırma düzeyi kavramı bir ilişkinin ne kadar doyum sağladığını ifade ederken, seçenekler için karşılaştırma düzeyi ise ilişkinin istikrarı konusunda etkili olmaktadır. Böylelikle, ilişkiden elde edilen sonuçların bu iki standardın üstünde olması durumunda

ilişki doyum verici ve istikrarlı iken; her iki standardın altında olması durumunda ise ilişki doyumsuz ve istikrarsız olarak değerlendirilecektir (Azizoğlu-Binici ve Hovardaoğlu, 1996).

Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, yeni bir davranış örüntüsünün direkt olarak deneyim ile veya başkalarından o davranışı gözlemleyerek gerçekleşebileceğini söyler. Böylelikle anne-babada görülen romantik ilişkinin, çocukların gelecekte yaşayacağı romantik ilişkileri nasıl etkileyeceğini de açıklamaktadır. Çocuk sosyal öğrenme yolu ile anne ve babasının romantik ilişkisini gözlemleyerek öğrenir ve kendi romantik ilişkisinde de bunları yansıtır. Çocuklar anne ve babalarını bu noktada da rol model olarak almaktadırlar. Sonuç olarak anne babasının ilişkisinde romantik ilişkiye doyum verici etmenler kendi romantik ilişkilerinde de doyum verici olarak görülecektir (Anar, 2011; Bandura, 1971).

Davranışçı Kuram

Davranışçı kurama göre romantik ilişkiler tepkisel ve edimsel koşullanmala ilkelerine göre açıklanmaktadır. Burada eşlerin birbirlerine karşı davranışları birer pekiştireç görevi görmektedir. Romantik ilişkideki bireylerin birbirlerine karşı davranışlarında ve iletişimlerinde geçmiş yaşamlarındaki öğrenmelerin etkili olduğu ifade edilmektedir (Binici, 2000; akt. Anar, 2011).

Bağlamsal Model

Bağlamsal model, eş ve partner davranışlarının meydana geldiği bütünsel bir ilişkiden bahsetmektedir. Bağlamsal modele göre romantik ilişki içerisindeki kişi açık bir davranışta bulunduğunda partnerinde hızlı bir şekilde bazı duyuşsal ve bilişsel işlemler gerçekleşir ve bu işlemler bağlam ile ilgilidir. Bağlam iki farklı türe sahiptir; bunlar yakın bağlam ve uzak bağlamdır. Yakın bağlam, kişinin partnerinin bir davranışına tanık olduğu esnada partnerden gelen davranışı işlemeden önce yaşadığı duygu ve düşüncelerdir; uzak bağlam, daha uzun süreli kalıcı kişilik özellikleri ile ilişkilidir. İlişki doyumu da bu model içerisinde yakın bağlam ve uzak bağlam arasındaki ilişki temelinde açıklanmaktadır.

Bağlamsal modele göre, yakın bağlamın aracılığı ile uzak bağlam ve doyum arasında paralel bir ilişli meydana gelmektedir (Bradbury ve Fincham, 1988).

Yükleme Kuramı

Yükleme kuramına göre romantik bir evlilik içerisinde yapılan yüklemeler, romantik ilişkideki partnerin bir durum veya olayla ilişkili açıklamasını içeren nedensel yüklemeler ve durumun sorumluluğuyle ilgili olan sorumluluk yüklemelerini içermektedir (Güngör Houser, 2009). Nedensellik yüklemeleri, odak, istikrarlık ve genellik boyutlarını içerirken; sorumluluk yüklemeleri kişinin davranışı kasten mi yoksa kasıtlı olmadan mı yaptığı ile ilişkilidir; niyet, güdü ve suçlama boyutlarını içermektedir (Bradbury ve Fincham, 1990). Yüklemeler ve doyum arasındaki ilişkide ise; olumsuz ilişki olaylarının etkisini arttırırken olumlu olayların etkisini azaltacak şekilde yapılan yüklemelerin düşük ilişki doyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Curun, 2006). Diğer taraftan olumsuz yüklemelerin az olduğu ilişkilerde de yüksek ilişki doyumu tespit edilmiştir(Dowd, Pope, ve Humphries, 2005).

Bağlanma Kuramı

Bireylerin yaşadıkları romantik ilişkilerini bakım vericisiyle olan ilişkisi temelinde kurduğunu ifade etmektedir. Bakıcı burada bir bağlanma figürü olarak adlandırılmaktadır ve bu teoriye göre gelecekte yaşanılan romantik ilişkiler burada yaşanılan bağlanma şekillerine göre değişmektedir (Bradbury ve Karney, 2014). Bağlanma şekilleri, romantik ilişkilerdeki bireylerin davranışlarında, ilişkilerinden doyum almalarında, ilişki içerisinde yaşanan olumsuz olaylardan etkilenmelerinde ve bunlarla başa çıkmalarında etkili olmaktadır (Gonzaga, Keltner, Londahl, ve Smith, 2001). Güvenli bağlanma ile ilişki kurma biçiminin romantik ilişki doyumunu olumlu etkilediği bilidiğinden (Ertan, 2002); bu bulgular parallelik göstermektedir.

Bu kuramsal temellere ek olarak Rogers (1959), ilişki doyumunda etkili olan 3 önemli faktörü açıklamıştır. Bunlar açıklık, anlayış ve koşulsuz kabuldür. Partnerlerin karşılıklı şekilde bu 3 özelliği barındırması ilişki doyumunu sağlamada önemli bir etken olarak görülmektedir (Rogers, 1959). İlişki doyumunu etkileyen diğer faktörler de bir diğer başlıkta detaylandırılacaktır.

2.3.3. Romantik İlişki Doyumunu Etkileyen Faktörler

Literatüre bakıldığında romantik ilişkinin hayatımızdaki konumu sebebi ile birçok araştırmaya konu olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki ilişki doyumunu düşük yaşayan bireylerin genel hayat durumlarında da olumsuz içerikler bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda yeme bozukluğu ile ilişki doyumu arasında negatif ilişki bulunmuş; yeme bozukluğu yaşayanların ilişkilerinde daha az doyuma ulaştığı saptanırken, yakın ilişkilerinde de aynı şekilde rahatsız hissettikleri ve anneleri ya da arkadaşları ile ilgili daha az olumlu içeriğe sahip oldukları tespit edilmiştir (Blais, Monson, Livingston, ve Maguen, 2019; Evans ve Wertheim, 1998).

Yine yapılan diğer çalışmalarda güvenli bağlanmaya sahip kişilerin partner olarak daha çok tercih edildiği ve ilişkiden sağlanan doyum noktasında da güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ilişki doyumlarından daha fazla tatmin sağlarken; kaçınan ve kaygılı bağlanmaya sahip bireylerin ise ilişkilerinden daha az tatmin sağladığı tespit edilmiştir (Chappel ve Davis, 1998; Levy ve Davis, 1988; Soğancı, 2017).

Kişilerin özerklik ihtiyacı ile ilişki doyumu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, özerklik ihtiyacının tatmini arttıkça ilişki doyumunun da arttığı tespit edilmiştir (Yarkın, 2014), ayrıca romantik ilişki içerisindeki kişilerin birbirlerine duydukları güven, aşk, sadakat, samimiyet, saygı ve düşmanca tutumların kontrolü de ilişki doyumunu olumlu olarak yordamaktadır (Hünler ve Gençöz, 2005). Aynı şekilde empati yeteneği de ilişki doyumunu pozitif yönde etkilerken kaygı ve kaçınma durumları ise ilişki doyumunu negatif yönde yordamaktadır (Davis ve Oathout, 1987; Sarı ve Owen, 2016).

Diğer bir taraftan kıskançlık düzeyi ile ilgili yürütülen bir araştırmalarda ilişki doyumu ve kıskançlık arasında pozitif düzeyde bir ilişki bulunmasının sebebinin; kişilerin ilişki doyumu sağladıkları kişileri kaybetme riskinden endişe duyması ve kıskançlık göstermesinden kaynaklı olduğu ifade edilmektedir (Çimen, 2007; Demirtaş, 2004; Girgin, 2018). Ancak kıskançlık durumunu bağırma, reddetme gibi olumsuz

tutumlar ile göstermenin ilişki doyumunu olumsuz etkilediği de tespit edilmiştir (Andersen ve diğerleri, 1995).

Conroy-Beam, Goetz ve Buss (2016) tarafından yapılan araştırmada ise ilişki içerisindeki partnerlerin eş seçim tercihleriyle uyumlu olması ilişki doyumunu etkileyen ana özellik olarak gösterilmiştir. Lee (1988) yaptığı çalışmada farklı aşk biçimlerine sahip olmanın ilişki doyumunu olumsuz yönde etkilediğini tespit ederken; benzer aşk biçimlerine sahip olmanın da ilişki doyumu üzerinde olumlu bir etkisi olduğundan bahsetmektedir. Aşk biçimleri kişilerin sorun çözme benzerliklerini, sorunları nasıl ele aldıkları ve birbirlerinin davranışlarına karşı yaptıkları atıfları baz aldığından dolayı aşk biçimleri arasındaki benzerlik ve ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Yine diğer araştırmalar ile paralellik gösterecek şekilde, partnerlerin uyum puanları ile depresyon puanları arasında da negatif yönde bir ilişki bulunması bu bulguları destekler niteliktedir (Karataş, 2019).

Bir başka çalışmada depresif semptomlara sahip bireylerin diğer katılımcılara göre ilişki tatminlerinin daha az olduğu tespit edilmiştir (Cramer, 2004). Benzer şekilde yalnızlığın da ilişki doyumu üzerinde olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur (Segrin ve Flora, 2000).

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada ilişki doyumunun ilişkinin seviyelerine göre değiştiği tespit edilmiş ve flört dönemindeki partnerlerin sözlü ve nişanlı partnerlere göre daha fazla ilişki doyumu yaşadıkları bulunmuştur (Saraç, 2013). Saraç ve arkadaşlarının (2015) yine üniversite öğrencileri ile yaptığı bir başka çalışmada ise akılcı olmayan inançların ilişki doyumuna etkisi üzerinde durulmuş ve kişilerin ilişkilerini olumlu değerlendirdikçe ilişki doyumlarının da artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Romantik ilişkilerde ilişki doyumunun etkilerine bakıldığında ise ilişki doyumu yaşayan kişilerin daha uzun süreli ilişkiler yaşadığı ve olumlu etkileşimler içinde olduğu bulunurken romantik ilişki doyumunun kişilerin yaşantılarındaki stresi azaltma etkisinin de bulunduğu hatta yapılan bir başka çalışmada ilişki doyumunun bireyleri erken

ölümlerden ve hastalıklardan koruyabileceği ve yaşam memnuniyetini arttırıcı özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir (Holt-Lunstad, Birmingham, ve Jones, 2008; Collins, 2003; Satıcı ve Deniz, 2018). Demirtaş ve Tezer (2012) tarafından yürütülen çalışmada ise romantik ilişki doyumu, kariyer seçimlerine bağlılık ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiler araştırılmış ve bu araştırma bağlamında romantik ilişki doyumundaki artış ile beraber yaşam doyumunun ve olumlu duyguların arttığı görüşü desteklenmiştir. Son olarak bu bulgularla paralellik gösterecek şekilde ilişki doyumunun genel iyilik hali, mutlulukta ve iyi bir ruh sağlığında önemli etkenlerden biri olduğu ifade edilmektedir (Campbell, 1976; Whisman ve Baucom, 2012).

Yukarıda da aktarıldığı gibi ilişki doyumu gerek yaşam doyumunda gerek iyi oluşta pozitif duygularla ilişkilidir (Demirtas ve Tezer, 2012; Satıcı ve Deniz, 2018). İlişki doyumu ile ilgili geniş bir literatür mevcuttur. Bu literatürün bir kısmı yakın ilişkiler ile bir kısmı da evli çiftlerle yapılmıştır. Bu çalışmada ise ilişki doyumunun yukarıda açıklanan cinsiyet rolü ve pozitif-negatif duygulanımla ilişkisinden bahsedilmiştir.

2.4. Kavramlar Arası İlişkiler

2.4.1. Cinsiyet Rolleri ve İlişki Doyumu

Biyolojik cinsiyet farklılıklarının ilişki doyumunda bir etkisi olmamasına karşın romantik ilişki içerisindeki bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin farklılığı ilişki doyumunu etkilemektedir (Curun, 2014; Satıcı ve Deniz, 2018). Hem evli hem de çalışan 180 katılımcı ile yapılan bir çalışmada cinsiyet rolleri ile evlilik ve iş doyumu incelenmiş. Araştırma sonuçlarında cinsiyete göre evlilik doyumunda bir farklılık bulunamamasına karşın evlilik doyumu yüksek bireylerin cinsiyet rolü yönelimi açısından androjen bireyler oldukları tespit edilmiştir (Anar, 2011).

Cinsiyet rolleri ilişki tatmininde önemli bir etmendir ve çeşitli çalışmalar ile de bu ilişki gösterilmiştir. Örneğin partnerlerin cinsiyet rollerine karşı tutumun uyumlu olması Aube ve Koestner (1995) tarafından yürütülen araştırmada incelenmiş ve cinsiyet rolleri

ile ilişkili tutumların romantik ilişkiler ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre partnerlerin aynı cinsiyet rolü tutumunda olmasının çiftlerde ikili uyumu arttırdığı tespit edilmiştir.

Sadece cinsiyet rolleri ile ilişkili tutumların uyumlu olması değil aynı zamanda bazı cinsiyet rollerine sahip olmanın da ilişki doyumunu olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Bu alanda yapılan araştırmalarda kadınsı ya da androjen kişilik özelliklerinin ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Celenk, Van de Vijver, ve Goodwin, 2011; Curun, 2014).

Yapılan çalışmalarda ilişki doyumunda önemli bir kriterin kişinin cinsiyet rolü yanında partnerin de cinsiyet rolünün olduğu söylenmektedir. Örneğin, Curun (2012) tarafından yapılan araştırma yetmiş çift ile yapılmış ve eşlerini androjen olarak algılayan bireyler algılanan diğer cinsiyet rolü sınıflamalarından daha yüksek düzeyde ilişki doyumu bildirmiştir. Aynı şekilde bireyin kendisinin ve eşinin feminenlik düzeyinin romantik ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkisinin olduğunu gösteren çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Dolayısıyla feminenliğin mutlu bir evlilikte önemli bir bileşen olduğu ifade edilmektedir (Lueken, 2005).

Feminenliğin ilişki doyumundaki olumlu etkisini destekler nitelikte; evli ve çalışan 241 kadın ile yapılan bir başka çalışmada, androjen ve erkeksi özellikler gösteren kadınların iş doyumları yüksek bulunurken kadınsı özellikler gösteren kadınların ise evlilik doyumlarının yüksek olduğu saptanmıştır (Ünüvar ve Tagay, 2015). Zara ve Yucel (2017), ise feminen bireylerin bakım verici olmak ve başkalarının duygularına duyarlı olmak gibi kadınsı özelliklerin yanında lider gibi davranmak ve baskın olmak gibi erkeksi özelliklerin de evlilik doyumunu arttırdığını ifade etmiştir. Ancak yapılan araştırmalarda çoğunlukla kadınsı özelliklerin ilişki doyumu üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Örneğin; feminen davranışların karşılıklı bakım verici olma, duygusal açıdan destek sağlayıcı olma ve hoşgörülü olma gibi özelliklerinden dolayı ilişki doyumunu arttırdığı çeşitli araştırmalarda gösterilmiştir (Fakher, 2018; Steiner-Pappalardo ve Gurung, 2002). Curun (2014) tarafından da 102 evli çift ile yapılan araştırmada da evlilik doyumu ve feminenlik arasında anlamlı ilişki bulunmuş; burada da diğer bulgularla paralel şekilde

kadınsılığın yumuşak olma, hassas olma, bakım verici olma gibi özelliklerinin ilişki doyumunda etkili olabileceğinden bahsedilmiştir. Literatürdeki bu araştırmalar düşünüldüğünde romantik ilişki tatminlerinde feminen ve androjen cinsiyet rolü özelliklerinin önem taşıdığı görülmektedir.

Ayrıca cinsiyet rollerinin bağlanma biçimleri ile de ilişkili olduğu ve bazı bağlanma biçimlerinin ilişki doyumu ile ilişkisi bilindiğinden; bağlanma ile ilgili yapılmış bazı çalışmalar da yapılan araştırmamızı destekler niteliktedir. Üniversite öğrencileri ile yürütülen, cinsiyet ve cinsiyet rollerinin bağlanma biçimleri ile ilişkisini inceleyen araştırmaya 445 öğrenci katılmış ve araştırmanın sonucuna göre androjen bireylerin güvenli bağlanma biçimi gösterdiği bulunmuştur (Çelikkaleli ve Avcı, 2016). Güvenli bağlanan bireylerin ayrıca yaşadıkları ilişki içinde kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri ve bunun sonucunda ilişkilerinden yüksek tatmin sağlamalarının da önem taşıdığı bilindiğinden (Beyranvand, Azizi, ve Dehghan Manshadi, 2016; Wijaya ve Widyaningsih, 2020) bağlanma stilleri perspektifinden de cinsiyet rolleri ve ilişki doyumunun ilişkili olduğu varsayımı desteklenmektedir.

Sonuç olarak, kadınsı ya da androjen kişilik özelliklerinin ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkili olduğu tespit edilmesinin asıl nedeni olarak ise kadınsılığın empatik, ilgili ve yakın ilişkileri geliştirici gibi olumlu özellikleri ve olumlu duyguları görülmektedir (Ta, 2017). Buradan da yola çıkılacağı üzere cinsiyet rolleri ile ilişki doyumu ilişkisinde cinsiyet rollerinin neden olduğu duygulanımların da önemli olduğu düşünülmektedir.

2.4.2. Cinsiyet Rolleri ve Pozitif – Negatif Duygulanım

Önceki başlıkta aktarıldığı üzere bir toplumsal cinsiyet olan feminenliğin ilişki doyumu üzerindeki olumlu etkisi düşünüldüğünde bu araştırma kapsamında feminenliğin genel anlamda olumlu duygularla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda görülmektedir ki toplumsal cinsiyet rolleri kadınların ve erkeklerin hangi duyguya sahip olabileceklerini yani hangi duyguların kadınlarda hangi duyguların ise erkeklerde kabul gördüğünü belirleyici bir role sahiptir (Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018).

Cinsiyet rolleri yönelimlerinde; erkeksi cinsiyet rolleri öfke, agresiflik, özerklik, baskınlık ve atılganlık gibi özellikleri içermektedir (Gummelt, 2014). Bu özelliklerin aksine kadınsı cinsiyet rolleri uyumluluk, empati, hoşnutluk ve sempati gibi olumlu özellikleri kapsamaktadır (Blashill, 2011). Bakıldığında daha hassas ve olumlu duygular kadınsılık ile daha agresif ve olumsuz duygular erkeksilik ile ilişkilendirilmektedir (Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018). Aube ve arkadaşlarının yürüttüğü araştırma da maskülen davranışların negatif duygulanımla ve öfke duygularıyla ilişkisi olduğunu göstermiştir (Aube, Norcliffe, Craig, ve Koestner, 1995). Bem'in yaptığı çalışmada benzer şekilde erkeksilik boyutunda agresiflik, hırslı olma, muhalefet eden gibi özellikler varken; kadınsılık boyutunda ise duygusal, çocukları seven, empati yeteneği yüksek gibi özelliklere yer vermiştir (Bem, 1974). Mutlu bir ilişki için de feminenliğin önemli bir unsur olarak düşünülmesi (Lueken, 2005) tüm bu bulguları destekler niteliktedir.

Bu çalışmalarla tutarlı olarak başka çalışmalarda erkeksi kişiliklerin çoğunlukla olumsuz duygular yaşadığını, düşmanlık ve saldırganlık ile ilişkili olduğunu ancak feminen kişiliklerin ise olumlu duygular yaşadığını ifade etmektedir (Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018; Jakupcak, Tull, ve Roemer, 2003). Ancak kısıtlı sayıdaki bazı çalışmalar ise maskülenliğin yaşam doyumu ile ilişki oluğunu, maskülenliğin olumlu duygulanımı ve yaşam tatminini pozitif yönde etkilediğini söylenmektedir (Aube, Norcliffe, Craig, ve Koestner, 1995; Benedik, 2018; Pilar Matud, Bethencourt, ve Ibanez, 2014).

Öte taraftan literatürde yakın ilişki içerisindeki erkeklerin sahip oldukları terk edilme endişesi ve yakınlıktan uzak durmaları gibi olumsuz duygularının da toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisinden kaynaklandığı öne sürülmektedir (Land, Rochlen, ve Vaughn, 2011).

Ayrıca erkeksi özelliklerin şiddet ve saldırganlıkla ilişkili olmasından (Bozkurt, Tartanoglu, ve Dawes, 2015) dolayı; alınyazındaki bu çalışmalar baz alınarak erkeksi cinsiyet rollerinin negatif duygulanımlara sebep olduğu düşünülürken; kadınsı cinsiyet rollerinin ise pozitif duygulanımlara neden olduğu düşünülmektedir.

2.4.3. Pozitif – Negatif Duygulanım ve İlişki Doyumu

Duyguların önemi ve cinsiyet rolleri ile ilişkisi bir önceki başlıkta aktarılmış, feminenliğin daha çok pozitif duygular ile ilişkili olduğu, maskülenliğin ise negatif duygular ile bağlantılı olduğu ifade edilmiştir (Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018). Buradan yola çıkarak ilk başlıkta açıklandığı üzere cinsiyet rollerinden feminenliğin ilişki doyumunda olumlu etkisinin olmasının nedeni de bu başlık altında açıklanacağı üzere feminen kişilik özelliğinin barındırdığı olumlu duygulanımlardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir; aynı şekilde maskülen özelliklerin ilişki doyumundaki negatif etkisinin ise maskülen kişilik özelliğindeki olumsuz duygulanımlardan olduğu varsayılmaktadır.

Pozitif – negatif duygulanım ve ilişki doyumunu ele alan çalışmalarda aralarında ilişki olduğunu göstermektedir. Shortt ve arkadaşları (2010), 21-26 yaşları arasındaki 121 çifti 5 yıllık bir süre boyunca inceleyerek; partnere fiziksel saldırganlık ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide olumlu ve olumsuz duygulanımları araştırmıştır. Elde edilen sonuçlara göre pozitif duygulanım arttıkça ilişki doyumunun da arttığı ancak öte taraftan negatif duygulanım arttıkça ilişki doyumunun azaldığı tespit edilmiştir. Tuzgöl Dost (2005) tarafından yürütülen araştırma sonucunda da olumlu duygulanımların evlilik, ilişkiler gibi alanlarda etkili olabileceği ifade edilmektedir. Yine duygulanımlar ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi gösteren bir başka örnek de Celen-Demirtas ve Tezer (2012) tarafından yapılmıştır. Yaşları 19-28 arasında değişen 391 üniversite öğrencisi ile öznel iyi oluşta kariyer bağlılığının iki boyutu ve ilişki memnuniyeti araştırılmış. Araştırma sonuçlarına göre romantik ilişki doyumu ile pozitif duygulanım arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur.

Bu bilgiler doğrultusunda pozitif – negatif duygulanım ve ilişki doyumu ilişkisi içerisinde genişlet ve inşa et teorisi de büyük önem taşımaktadır. Genişlet ve inşa et kuramı daha önce açıklandığı üzere Fredrickson (2001) tarafından oluşturulmuştur ve bu kuramda bireydeki olumlu duyguların insan hayatında olumlu etkilere neden olduğu, olumlu duyguların artması ile kişisel kaynakların geliştiği, bunun da yaşamın çeşitli alanlarında iyileşmelere neden olduğu ve iyi oluşu yükselttiği ifade edilmektedir.

Bakıldığında araştırmalar da genişlet ve inşa et teorisini destekler niteliktedir. Örneğin öznel iyi oluş ile romantik ilşkilerden duyulan memnuniyetin ilişkili olduğu gösterilmiştir. (Bayer, 2017; Myers, 1999). Ayrıca mutluluk ile romantik ilişkiden duyulan doyumun ilişkili olduğunu ifade eden çalışmalar da bulunmaktadır (Dush ve Amato, 2005; Reis, Collins, ve Berscheid, 2000). Direkt olarak duygulanım bazında bakıldığında da pozitif duygulanımın öz yeterliliği yükselttiği, hayattan memnuniyet sağlayıcı özelliği olduğu ve öznel iyi oluşa olumlu etkilerinin olduğu da tespit edilmiştir (Schutte, 2014; Stein, Folkman, Trabasso, ve Richards, 1997; Şirvanlı Özen ve Temizsu, 2010).

2.4.4. Cinsiyet Rolleri, İlişki Doyumu ve Pozitif- Negatif Duygulanım İlişkisinde Kültür Etkisi

Cinsiyet rolleri, ilişki doyumu ve duygulanım ilişkisinde yaşanılan toplumun ve kültürün etkili olabileceği düşünülmektedir. Hoftstede'nin yapmış olduğu kültür boyutları çalışmasına göre Türk toplum yapısının orta seviyede kadınsı ve orta seviyede toplulukçu bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir (Hofstede, 1984). Bireyci toplumlarda özerklik ve bağımsızlık ön plandayken toplulukçu kültürlerde bağımlılık önem kazandığından (Kağıtçıbaşı, 2000; akt. Yalçın ve Ersever, 2010) dolayı toplulukçu kültür yapısı kişiler arası ilişkilerde dayanışma ve uyum içinde olma, bireysel sorumluluk taşımama gibi özellikler içermektedir (Emre ve Duru, 2000).

Toplumun kadınsı ve erkeksi boyutunda ise; erkeksi toplumlar meydan okuyucu özelliği ile bireyciliği de içermektedir. Erkeksi toplumlarda erkeğin kaba, iddiacı ve maddeci olması beklenirken; kadınlardan nazik ve alçak gönüllü olması beklenmektedir. Diğer taraftan kadınsı toplum yapısında iyi ilişkiler geliştirme, iletişimde uyum, ailesi ve kendisi için iyi bir ortam hazırlama önem taşımaktadır ve dişil toplum yapısında hem kadın hem de erkeğin alçak gönüllü, kibar ve yaşam kalitesine önem veren bir yapıda olması beklenmektedir (Yalçın ve Yoğun Erçen, 2004). Özetle toplumun hem kadınsı-erkeksi boyutunun hem de toplulukçu-bireyci yapısının sahip oldukları özelliklerinden ve farklılıklarından dolayı cinsiyet rolü gelişiminde, ilişki doyumunda ve duygulanımlarda etkili olabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 3. YÖNTEM

3.1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemi, veri toplama araçları ile verilerin analizinde kullanışmış olan istatiksel yöntemler üzerinde çalışılmıştır. T.C. Maltepe Üniversitesi öğrencilerinden romantik ilişkisi olan öğrencilere ulaşılmış ve anket yapılmış olup toplamda 214 üniversite öğrencisinin anketleri tezde kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Modeli

Araştırmada T.C. Maltepe üniversitesinde romantik ilişkisi olan öğrencilerin cinsiyet rolleri, pozitif ve negatif duygulanımları ve ilişki doyumlarını incelemek amacıyla, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonuçları anket yapılarak bu anket ve ölçeklerin cevaplandırılmasıyla alınmış olan verilerle belirlenmeye çalışılmıştır.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2019-2020 akademik yılında T.C. Maltepe Üniversitesi'nde bir romantik ilişki içerisinde bulunan (sevgili, nişanlı ya da evli) öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi T.C. Maltepe Üniversitesi lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden oluşan 19-40 yaş aralığındaki romantik ilişkisi olan öğrencilerden tesadüfi olarak seçilip yapılmıştır. Katılımcıların cevaplandırdığı anket ve ölçeklerle veriler elde edilmiştir. Araştırmanın örnekleminde, 218 kişiye anket yapılmış ancak çok sayıda anket sorusuna cevap vermeyen 4 katılımcı çalışmaya dahil edilmediğinden 214 araştırma anketi kullanılmıştır.

***Tablo 1**. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları*

Değişken	**n**	**%**
Cinsiyet		
Kadın	117	54.7
Erkek	97	45,3

Yaş		
19-25	178	83.2
26-40	36	16,8
Eğitim Düzeyi		
Lisans	197	92.1
Yüksek Lisans-Doktora	17	7.9
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar	9	4.2
İlköğretim	105	49.1
Lise	74	34.6
Üniversite	24	11.2
Yüksek Lisans-Doktora	2	0.9
Baba Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar	6	2.8
İlköğretim	72	33.6
Lise	85	39.7
Üniversite	46	21.5
Yüksek Lisans-Doktora	5	2.3
Çocukluk Zamanlarında Gelir Düzeyi		
1000-3000	12	5.6
3000-5000	48	22.4
5000-7000	73	34.1
7000 TL ve üzeri	81	37.9
Çoğunlukla Yaşanılan Yer		
Köy	4	1.9
Kasaba	12	5.6
Kent	84	39.3
Metropol	114	53.3

Kendini Tanımlama		
Her zaman geleneksel	1	0.5
Genellikle Geleneksel	2	0.9
Bazen Geleneksel	14	6.5
Kararsız	49	22.9
Bazen özgürlükçü	60	28.0
Genellikle özgürlükçü	61	28.5
Her zaman özgürlükçü	27	12.6
Romantik İlişki Süresi		
0-1 yıl	71	33.2
1-2 yıl	40	18.7
2-3 yıl	31	14.5
3-4 yıl	25	11.7
4-5 yıl	27	12.6
5 yıl üzeri	20	9.3
İlişki Durumu		
Sevgili	160	74.8
Nişanlı	20	9.3
Evli	34	15.9
Daha Önce Romantik Bir Beraberlikten Yaşanan Ayrılık Durumu		
Evet	156	72.9
Hayır	58	27.1
Toplam	**214**	**100**

Tablo 1'de araştırmaya katılan 214 katılımcının demografik özelliklerine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre, 214 katılımcının 117'si (%54.7) kadın, 97'si (%45.3) erkek; 19-25 yaş aralığında 178 (%83.2), 26-40 yaş aralığında 36 (%16.8) kişi bulunmaktadır. 197 (%92.1) kişi lisans eğitim düzeyindeyken, 17 (%7.9) kişi yüksek lisans-doktora düzeyindedir. Anne eğitim düzeyi okur-yazar olanlar 9 (%4.2); ilköğretim

olanlar 105 (%49.1); lise olanlar 74 (%34.6); üniversite olanlar 24 (%11.2) ve yüksek lisans-doktora olanlar 2 (%0.9) kişidir. Baba eğitim düzeyi okur-yazar olanlar 6 (%2.8); ilköğretim olanlar 72 (%33.6); lise olanlar 85 (%39.7); üniversite olanlar 46 (%21.5) ve yüksek lisans-doktora olanlar 5 (%2.3) kişidir. Çocukluk çağındaki gelir düzeyi 1000-3000 TL olan 12 (%5.6); 3000-5000 TL olan 48 (%22.4); 5000-7000 TL olan 73 (%34.1); 7000 TL ve üzeri olan 81 (%37.9) kişi bulunmaktadır. Hayatlarının çoğunu köyde geçiren 4 (%1.9); kasabada geçiren 12 (%5.6); kentte geçiren 84 (%39.3) ve metropolde geçiren 114 (%53.3) kişi bulunmaktadır. Kendini "her zaman geleneksel" olarak tanımlayan 1 (%0.5); "genellikle geleneksel" olarak tanımlayan 2 (%0.9); "bazen geleneksel" olarak tanımlayan 14 (%6.5); "kararsız" olan 49 (%22.9); "bazen özgürlükçü" olarak tanımlayan 60 (%28); "genellikle özgürlükçü" olarak tanımlayan 61 (%28.5) ve "her zaman özgürlükçü" olarak tanımlayan 27 (%12.6) kişi görülmektedir. Romantik ilişki süresi 0-1 yıl olan 71 (%33.2); 1-2 yıl olan 40 (%18.7); 2-3 yıl olan 31 (%14.5); 3-4 yıl olan 25 (%11.7); 4-5 yıl olan 27 (%12.6) ve 5 yıl üzerinde olan 20 (%9.3) kişi vardır. İlişki durumu sevgili olan 160 (%74.8); nişanlı olan 20 (%9.3) ve evli olan 34 (%15.9) kişi bulunmaktadır. Daha önce romantik bir beraberlikten ayrılık yaşayan katılımcı sayısı 156 (%72.9) iken yaşamayanların sayısı 58 (%27.1) olarak görülmektedir.

3.4. Veriler ve Toplanması

Verilerin toplanmasından önce T.C. Maltepe Üniversitesi Etik Kurulun onay alınmış ve araştırmanın yapılmış olduğu dönem içerisinde veriler toplanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara hem sözlü hem de yazılı bir şekilde araştırmaya dair bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, BEM Cinsiyet Rolleri Kısa Envanteri, Pozitif – Negatif Duygu Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği bir arada verilmiştir. Yaklaşık olarak 4-5 dk içinde anketler yapılmıştır. Uygulama esnasında sorulan her soruya özenle cevap verilmiştir. Veri toplama sürecinde Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, BEM Cinsiyet Rolleri Kısa Envanteri, Pozitif – Negatif Duygu Ölçeği ve İlişki Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Aşağıda bu ölçekler ile ilgili bilgiler verilmiştir.

3.4.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Araştırmaya katılan katılımcıya çalışma yapılan konu hakkında bilgilendirme sağlayan, formda araştırmanın kim tarafından yapıldığı, çalışmanın amacı belirtilmiştir. Ayrıca katılımın gönüllük esasına bağlı olduğu ve katılımcıların vermiş olduğu cevapların gizliliği taahhüt edilip katılımcıların onayı alınmıştır.

3.4.2. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formunda, katılımcıların araştırma için yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ailenin aylık geliri, hayatlarının çoğunu geçirdikleri yer ve romantik ilişkilerine dair sorular gibi bazı demografik özellikleri hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.4.3. Bem Cinsiyet Rolleri Kısa Envanteri

BEM Cinsiyet Rolleri Envateri, 1974 yılında Bem tarafından geliştirilmiştir (Bem, 1974). Türkçeye uyarlanması ise Kavuncu (1987) ve Dökmen (1991, 1999) tarafından yapılmıştır. BEM Cinsiyet Rolü Envanteri, 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar kadınsılık, erkeksilik ve sosyal kabul edilirlik alt ölçekleridir. Her alt ölçek 20 madde içermektedir. Bu maddeler tek bir ölçekte ve karışık şekilde uygulanmaktadır. Envanterde belirtilen sıfatların bireyi ne kadar tanımladığını ölçmek için "hiç uygun değil" den "her zaman uygun" şeklinde ilerleyen 7 dereceli likert bir ölçek kullanılmaktadır. Ölçekten Kadınsılık ve Erkeksilik olarak iki tür puan elde edilmektedir (Dökmen, 1991).

Envanterin Türkçe formunun yarı güvenirlik katsayısı (n = 100), kadınlar için .77, erkekler için .71 bulunmuştur (Dökmen, 1991) Bu çalışmada, Özkan ve Lajunen (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan Bem Cinsiyet Rolünün Kısa Formu kullanılmıştır. Bem Cinsiyet Rolü Kısa Formu, 30 maddeden oluşmaktadır. Bunların 10 tanesi kadınsı madde, 10 tanesi erkeksi madde ve 10 tane nötr madde şeklinde oluşmaktadır. Ölçek "tamamen yanlış" tan "tamamen doğru" ya ilerleyen 7 dereceli likert bir ölçek üzerinden değerlendirilmektedir.

Bu araştırmada ise Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin Kısa Formunun sadece kadınsılık ve erkeklik alt ölçekleri kullanılmıştır. Envanterin yapı geçerliği açıklayıcı faktör analiziyle yapılmış ve faktör analizi kadınsılık ile erkeksilik boyutlarında yer alan 20 maddeyle gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda erkeksilik cinsiyet rolüne ait olan maddeler ilk faktörde, kadınsılık cinsiyet rolüne ait olan maddeler ise ikinci faktörde toplanmıştır. İlk faktördeki maddeler toplam varyansın % 27,8'ini, ikinci faktördeki maddeler ise %12,3'ünü açıklamaktadır. Envanterin güvenirlik katsayıları hem kadınların hem de erkeklerin veri seti üzerinde incelenmiş; erkek veri setinde iç tutarlılık katsayısı erkeksilik için .80, kadınsılık için .73 olarak bulunmuştur. Kadın veri setinde ise iç tutarlılık katsayısı erkeksilik için .80, kadınsılık için .66 olduğu tespit edilmiştir (Özkan ve Lajunen, 2005). Bu araştırma için kullanılan bu ölçeğin Cronbach Alfa sayısı değerleri ise BEM-A Feminenlik için .83, BEM-A Maskülenlik için .76 bulunurken; BEM-B Feminenlik için .79 ve BEM-B Maskülenlik için .78 bulunmuştur.

3.4.4. Pozitif – Negatif Duygulanım Ölçeği (PANAS)

Pozitif – Negatif Duygulanım Ölçeği (PANAS), Watson, Clark ve Telegen tarafından 1988 yılında geliştirilmiştir. (Watson, Clark, ve Tellegen, 1988). Ölçek 10 pozitif duygu maddesi ve 10 negatif duygu maddesi olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçek maddelerinden 1, 3, 5, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 19 maddeleri pozitif duygulanım ölçmeye yönelik iken; 2, 4, 6, 7, 8, 11, 13, 15, 18 ve 20 numaralı maddeler negatif duygulanımı ölçmeye yöneliktir. PANAS 5'li likert tipi bir ölçektir ve her bir madde '1 -Çok az ya da hiç, 2 -Biraz, 3 -Orta Derecede, 4 -Oldukça, 5 -Son Derece' şeklinde değerlendirilmektedir.

Watson ve arkadaşları tarafından yapılan ölçeğin orijinal formunda iç tutarlılığını pozitif duygulanım için .88, negatif duygulanım için .87 bulmuştur. Ayrıca iki alt ölçek arasında da negatif korelasyon bulunmuştur (Watson, Clark, ve Tellegen, 1988). Ölçeğin Türkçeye uyarlanması da Gençöz tarafından 2000 yılında yapılmıştır, bu yapılan çalışmada da iki alt faktör bulunmuş (pozitif ve negatif) ve ölçeğin iç tutarlılığı pozitif ve negatif duygulanım için sırasıyla .86 ve .83 şeklinde bulunmuştur. (Gençöz, 2000). Bu

çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısının pozitif duygulanım ve negatif duygulanım için sırasıyla .79 ve .85 olduğu bulunmuştur.

3.4.5. İlişki Doyumu Ölçeği

İlişki Doyumu Ölçeği (Relationship Assesment Scale) 1988 yılında Hendrick tarafından geliştirilmiştir. Ölçek evli çiftler, beraber yaşayan çiftler, nişanlı veya partner çiftler gibi romantik ilişki içinde bulunan tüm kişilerde uygulama için uygundur (Hendrick, 1988). Ölçek 7 maddeden oluşan yedi basamaklı likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki 4. Ve 7. Maddeler ters maddelerdir. Ölçekten alınmış olan yüksek puanlar ilişki doyumunun yüksek seviyede olduğunu gösterirken; düşük puanlar ise ilişkiden alınan doyumun düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması 2001 yılında Curun tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinali ile uyumlu olarak tek faktörlü bir yapısı bulunmaktadır ve iç tutarlılık katsayısı .86 olarak bulunmuştur (Curun, 2001). Bu çalışmada uygulanan İlişki Doyumu Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısı ise .87 olarak bulunmuştur.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumlanması

Üniversite öğrencilerinde cinsiyet rolleri, pozitif ve negatif duygulanım ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek üzere hazırlanan bu araştırma için toplanmış olan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi için korelasyon ve aracılık analizleri tamamlanmıştır. Araştırmanın analizi sonucunda elde edilen bulgular sırasıyla bulgular bölümünde aktarılmaktadır.

BÖLÜM 4. BULGULAR

4.1. Ana Değişkenlere Ait Normal Dağılım Analizi

Tablo 2. *Araştırmada Kullanılan Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM-A/BEM-B Cinsiyet Rolü Envanteri ve İlişki Doyumu Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler*

Ölçek	Min	Max	Çarpıklık	Sh	Basıklık	Sh	x̄	Ss
Pozitif Duygulanım	17.00	50.00	-.242	.166	-.007	.331	37.841	5.687
Negatif Duygulanım	10.00	41.00	.431	.166	-.353	.331	21.963	7.069
BEM-A Feminenlik	36.00	70.00	-.743	.166	.355	.331	59.000	6.857
BEM-A Maskülenlik	22.00	64.00	-.647	.166	1.161	.331	48.729	7.492
BEM-B Feminenlik	24.00	70.00	-1.008	.166	.950	.331	57.579	8.851
BEM-B Maskülenlik	28.00	70.00	-.190	.166	-.295	.331	50.851	8.050
İlişki Doyumu	7.00	49.00	-1.528	.166	3.695	.331	40.972	6.499

4.2. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumuna İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 3. *Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumuna İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Değişken	$\bar{x}$	Ss
Pozitif ve Negatif Duygulanım Ölçeği		
Pozitif Duygulanım	37.84	5.69
Negatif Duygulanım	21.96	7.07
BEM Cinsiyet Rolü Envanteri		
BEM-A Feminenlik	59.00	6.86
BEM-A Maskülenlik	48.73	7.49
BEM-B Feminenlik	57.58	8.85
BEM-B Maskülenlik	50.85	8.05
İlişki Doyumu Ölçeği		
İlişki Doyumu	40.97	6.50

Tablo 3'de ölçeklerin ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Katılımcılar, Duygulanım ölçeği pozitif duygulanım altboyutundan ortalama 37.84±5.69; negatif duygulanım altboyutundan ortalama = 21.96±7.07 almışlardır. Katılımcıların kendilerini değerlendirdikleri BEM-A cinsiyet rolü envanterinde, feminenlik altboyutu ortalama= 59.00±6.86; Maskülenlik altboyutu ise ortalama= 48.73±7.49'dur. Partnerlerini değerlendirdikleri BEM-B cinsiyet rolü envanterinde, feminenlik altboyutu ortalama = 57.8±8.85; Maskülenlik altboyutu ise ortalama= 50.85±8.05 olarak hesaplanmıştır. İlişki doyumu ölçeğinden alınan puanlar ortalama= 40.97±6.50 olarak görülmektedir.

4.3. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumunda Birbirleriyle Olan İlişkilerine Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 4. *Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumuna Birbirleriyle Olan İlişkilerine Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*

	Pozitif Duygulanım	Negatif Duygulanım	BEM-A Feminenlik	BEM-A Maskülenlik	BEM-B Feminenlik	BEM-B Maskülenlik	İlişki Doyumu
Pozitif Duygulanım		-.283**	.491**	.519**	.429**	.163*	.282**
Negatif Duygulanım			-.379**	-.143*	-.303**	-.032	-.375**
BEM-A Feminenlik				.298**	.598**	.292**	.356**
BEM-A Maskülenlik					.351**	.286**	.227**
BEM-B Feminenlik						.158*	.587**
BEM-B Maskülenlik							-.004
İlişki Doyumu							

Not. **p*<0.05, ***p*<0.01. BEM-A: Katılımcının kendi cinsiyet rolü envanteri, BEM-B: Katılımcının partnerinin cinsiyet rolü envanteri

Tablo 4'de değişkenlerin birbirleriyle olan korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Pearson korelasyon analizine göre, pozitif duygulanım, negatif duygulanım (r=-.283) ile anlamlı negatif zayıf bir ilişkiye sahipken; BEM-B Maskülenlik (r=.163) ve ilişki doyumu (r=.282) ile anlamlı pozitif zayıf bir ilişkiye sahiptir; BEM-A feminenlik (r=.491), BEM-A Maskülenlik (r=.519) ve BEM-B feminenlik (r=.429) ile anlamlı pozitif orta derece bir ilişkiye sahiptir. Negatif duygulanım, BEM-A Maskülenlik (r=-.143) ile

anlamlı negatif düşük bir ilişkiye sahiptir ve BEM-B Maskülenlik (r=-.032) ile anlamlı bir ilişkiye sahip değildir; BEM-A feminenlik (r=-.379), BEM-B feminenlik (r=-.303) ve ilişki doyumu (r=-.375) ile anlamlı negatif orta düzeyde bir ilişkidedir. BEM-A feminenlik, BEM-A Maskülenlik (r=.298) ve BEM-B Maskülenlik (r=.292) ile düşük düzeyde pozitif bir ilişkiye sahipken, BEM-B feminenlik (r=.598) ve ilişki doyumu (r=.356) ile orta düzeyde pozitif bir ilişkiye sahiptir. BEM-A Maskülenlik, BEM-B feminenlik (r=.351) ile orta düzeyde pozitif bir korelasyona sahipken, BEM-B Maskülenlik (r=.286) ve ilişki doyumu (r=.227) ile düşük düzeyde pozitif ilişkilidir. BEM-B Maskülenlik ilişki doyumu (r=-.004) ile anlamlı bir ilişkide değilken, BEM-B feminenlik (r=.158) ile düşük düzeyde pozitif ilişkilidir. BEM-B feminenlik ile ilişki doyumu ise orta düzeyde pozitif ilişkilidir (r=.587).

4.4. Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumunun Ortalama, Standart Sapma, Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları ve Güven Aralıkları

Tablo 5. *Pozitif-Negatif Duygulanım, BEM Cinsiyet Rolü ve İlişki Doyumunun Ortalama, Standart Sapma, Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları ve Güven Aralıkları*

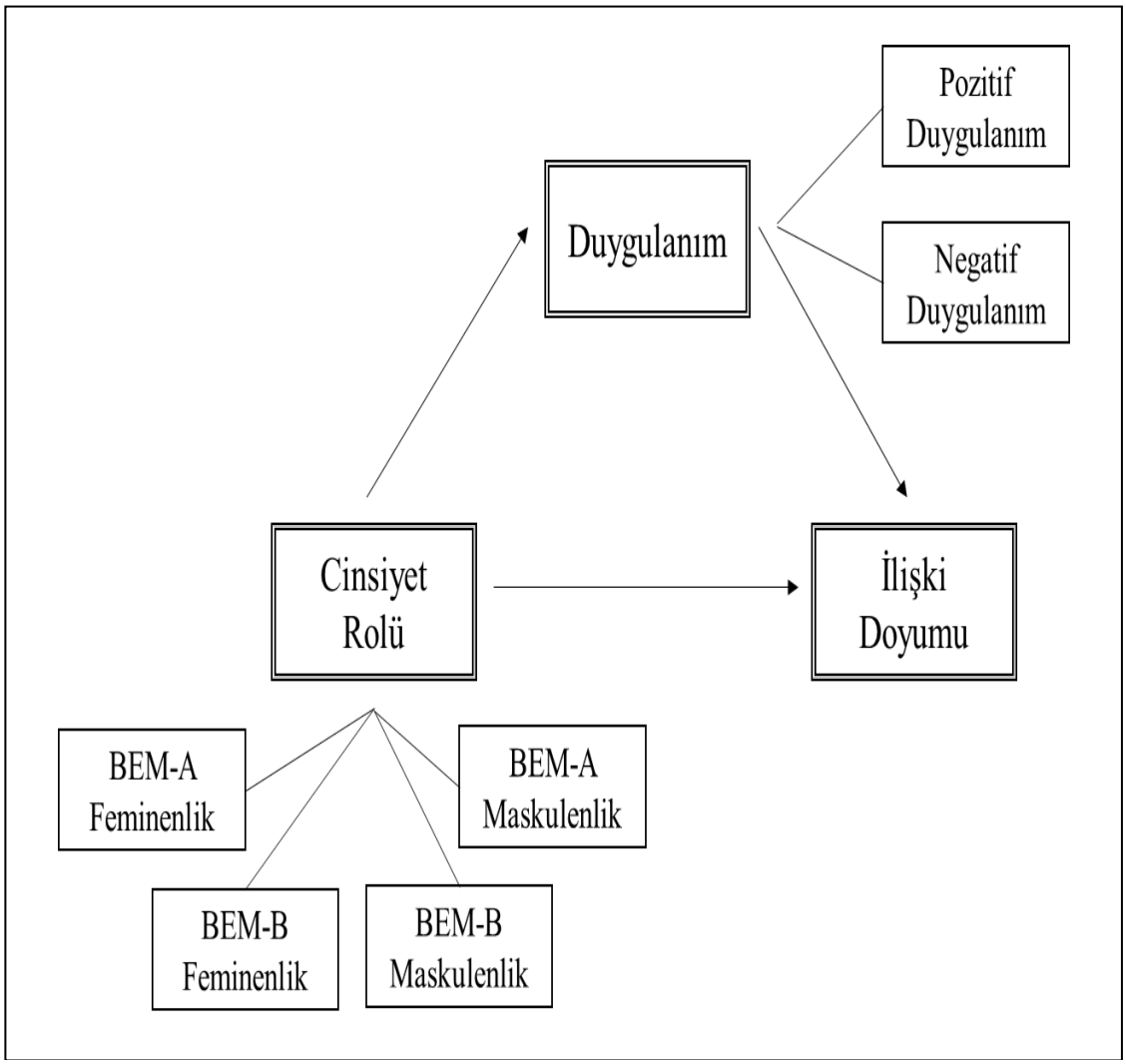
Değişken	$\bar{x}$	Ss	1	2	3	4	5	6
1. Pozitif Duygulanım	37.84	5.69						
2. Negatif Duygulanım	21.96	7.07	-.283** [-.413. -.153]					
3. BEM-A Feminenlik	59.00	6.86	.491** [.373, .608]	-.379** [-.504, -.253]				
4. BEM-A Maskülenlik	48.73	7.49	.519** [.403, .634]	-.143* [-.277, -.009]	.298** [.169, .428]			
5. BEM-B Feminenlik	57.58	8.85	.429** [.307, .551]	-.303** [-.432, -.174]	.598** [.489, .706]	.351** [.224, .478]		
6. BEM-B Maskülenlik	50.85	8.05	.163* [.030, .297]	-.032 [-.167, .104]	.292** [.162, .421]	.286** [.157, .416]	.158* [.003, .033]	
7. İlişki Doyumu	40.97	6.50	.282** [.152, .411]	-.375** [-.571, -.250]	.356** [.230, .483]	.227** [.095, .359]	.587** [.477, .697]	-.004 [-.139, .132]

Not. *p<0.05, **p<0.01. BEM-A: Katılımcının kendi cinsiyet rolü envanteri, BEM-B: Katılımcının partnerinin cinsiyet rolü envanteri

4.5. Cinsiyet Rolü ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Pozitif ve Negatif Duygulanımın Aracılık Rolü

Aracı Değişken Analizi

Ana değişkenler arasında önerilen aracı ilişkisini incelemek için Baron ve Kenny'nin (1986) aracılı regresyon tekniği uygulanmıştır. Bu teknik, ana değişkenler arasında aracılık ilişkisi kurmak için aşağıdaki dört adımı gerektirir. İlk adımda, bağımsız değişken aracı değişkeni anlamlı ölçüde yordamalıdır. İkinci adımda, bağımsız değişken bağımlı değişkeni anlamlı derecede yordamalıdır. Üçüncü adımda bağımsız değişken kontrol edildiğinde, aracı değişken, bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde yordamalıdır. Son olarak, bu üç adım karşılanırsa, üçüncü aşamadaki bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordama gücü, aracı bir ilişki kurmak için ikinci aşamadakinden daha az olmalıdır. İkinci aşamadan üçüncü aşamaya kadar olan bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni yordayıcı gücündeki bu azalma, kısmi aracılığı gösterir. Diğer taraftan, bağımsız değişkenin bağımlı değişkene yönelik yordayıcı etkisini üçüncü adımda tamamen yitirmesi durumunda bu sonuç tam bir aracılık gösterir (Baron ve Kenny, 1986). Kısmi ya da tam aracılık etkisine karar verilebilmesi için son olarak Sobel test ve Hayes Process analizi bootstrap güven aralığı sonuçlarına bakılmıştır.

Şekil 4. *Çalışmanın Aracı Değişken Modeli*

Pozitif ve negatif duygulanımın cinsiyet rolü ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğini belirlemek için bir dizi aracı değişken analizi yapılmıştır. Kişinin hem kendi hem de partnerinin cinsiyet rolü için feminenlik ve Maskülenlik olmak üzere ayrı ayrı aracı değişken analizleri yapıldı. Ayrıca, pozitif ve negatif duygulanım için farklı aracı değişken analizleri yapılmıştır. Birlikte ele alındığında, önerilen aracı değişken modelini test etmek için 6 ayrı aracı değişken analizi yapılmıştır (bknz. Şekil 4). BEM-B Maskülenlik alt boyutu, ilişki doyumu ile arasında bir ilişki bulunamadığı için aracı analizlere katılmamıştır.

4.5.1. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 6. *Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	R^2	F
Pozitif Duygulanım (Adım 1)	BEM-A Feminenlik	.491	8.196**	.241	67.169**
İlişki Doyumu (Adım 2)	BEM-A Feminenlik	.356	5.555**	.127	30.853**
İlişki Doyumu (Adım 3)	BEM-A Feminenlik	.288	3.929**	.142	17.465**
	Pozitif Duygulanım	.140	1.920		

*p<.05 **p<.01

Tablo 6'da katılımcının kendi cinsiyet rolü-feminenlik altboyutu puanları ile ilişki doyumu arasında pozitif duygulanımın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizi bulguları verilmiştir. Modelde, bağımlı değişken ilişki doyumu, aracı değişken pozitif duygulanım ve bağımsız değişken ise BEM-A feminenlik altboyutu olarak alınmıştır. İlk adımda, BEM-A feminenlik, pozitif duygulanımı anlamlı derecede yordamaktadır (β = .491, t (212) = 8.196, p <.05, CI =.373, .608). BEM-A feminenlik, pozitif duygulanımın %24.1 varyansını açıklamaktadır. İkinci adımda, BEM-A feminenlik ilişki doyumunu anlamlı derecede yordamaktadır (β = .356, t (212) = 5.555, p <.05, CI =.230, .483). BEM-A feminenlik, ilişki doyumunun %12.7 varyansını açıklamaktadır. Aracı regresyon analizinin son adımında, aracı değişken ve bağımlı değişken arasında bir ilişki olmalıdır ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ikinci aşamadaki yordayıcı gücü bu aşamada düşmelidir. Buna göre, BEM-A feminenlik kontrol edildiğinde, pozitif duygulanım ilişki

doyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (β = .140, t(211) = 1.920, p>0.05, CI =-.004, .325); diğer taraftan, pozitif duygulanım kontrol edildiğinde, BEM-A feminenlik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β = .288, t(211) = 3.929, p<.05, CI =.136, .409). Ölçülen model, ilişki doyumunun %14.2 varyansını açıklamaktadır. Son aşamada, aracı değişken bağımlı değişkeni anlamlı derecede yordamadığı için, BEM-A feminenlik alt boyutu ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye pozitif duygulanım aracılık etmemektedir.

4.5.2. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 7. *Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları*

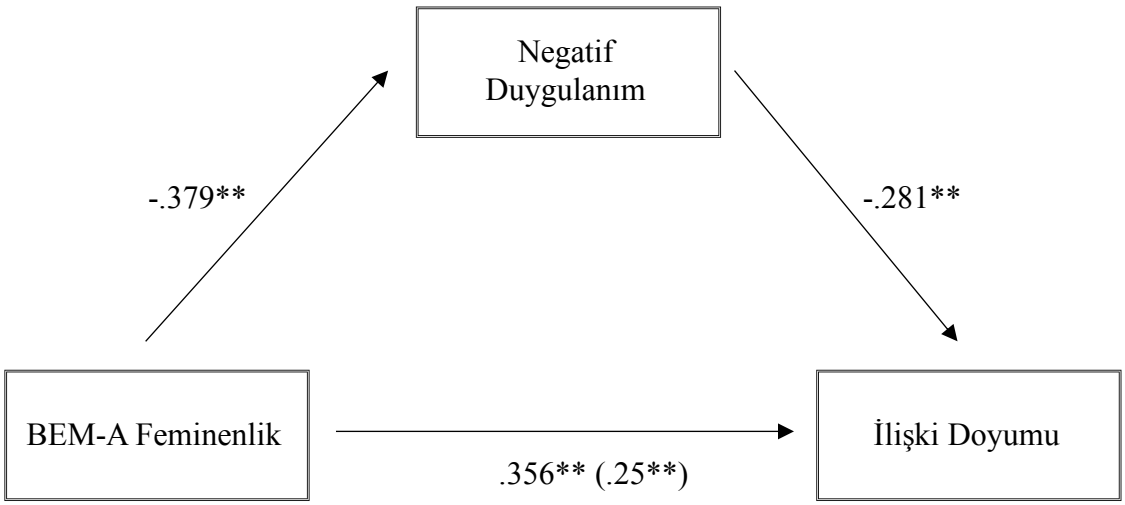
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	R^2	F
Negatif Duygulanım (Adım 1)	BEM-A Feminenlik	-.379	-5.958**	.143	35.500**
İlişki Doyumu (Adım 2)	BEM-A Feminenlik	.356	5.555**	.127	30.853**
İlişki Doyumu (Adım 3)	BEM-A Feminenlik	.250	3.747**	.194	25.467**
	Negatif Duygulanım	-.281	-4.202**		

*p<.05 **p<.01

Tablo 7'de katılımcının kendi cinsiyet rolü-feminenlik altboyutu puanları ile ilişki doyumu arasında negatif duygulanımın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizi bulguları verilmiştir. Modelde, bağımlı değişken ilişki doyumu, aracı değişken negatif duygulanım ve bağımsız değişken ise BEM-A feminenlik altboyutu olarak alınmıştır. İlk adımda, BEM-A feminenlik, negatif duygulanımı anlamlı derecede yordamaktadır (β=-

.379, t (212) =-5.958, p <.05, CI =-.504, -.253). BEM-A feminenlik, negatif duygulanımın %14.3 varyansını açıklamaktadır. İkinci adımda, BEM-A feminenlik ilişki doyumunu anlamlı derecede yordamaktadır (β = .356, t (212) = 5.555, p <.05, CI =.230, .483). BEM-A feminenlik, ilişki doyumunun %12.7 varyansını açıklamaktadır. Aracı regresyon analizinin son adımında, aracı değişken ve bağımlı değişken arasında bir ilişki olmalıdır ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ikinci aşamadaki yordayıcı gücü bu aşamada düşmelidir. Buna göre, BEM-A feminenlik kontrol edildiğinde, negatif duygulanım ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β =-.281, t(211) =-4.202, p<.05, CI =-.379, -.137); diğer taraftan, negatif duygulanım kontrol edildiğinde, BEM-A feminenlik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β=.250, t(211) = 3.747, p<.05, CI =.112, .362). Ölçülen model, ilişki doyumunun %19.4 varyansını açıklamaktadır. İkinci aşamadan üçüncü aşamaya, BEM-A feminenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişki gücünün düşmesi, kısmı aracılığı desteklemektedir.

Sobel testi BEM-A feminenlik alt boyutu ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin gücünün azalmasının anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (z = 3.44, p <.01). Hayes process analizi bootstrap güven aralığı sonuçları ise alt ve üst sınırların aynı yönde olduğunu göstermiştir (LLCI=.040, ULCI=.179). Bu nedenle, bu bulgular negatif duygulanımın, BEM-A feminenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiğini göstermiştir. Şekil 5'te BEM-A feminenlik, negatif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı gösterilmektedir.

Şekil 5. *BEM-A feminenlik, negatif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı. *p<.05 **p<.01*

4.5.3. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 8. *Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu İle İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları*

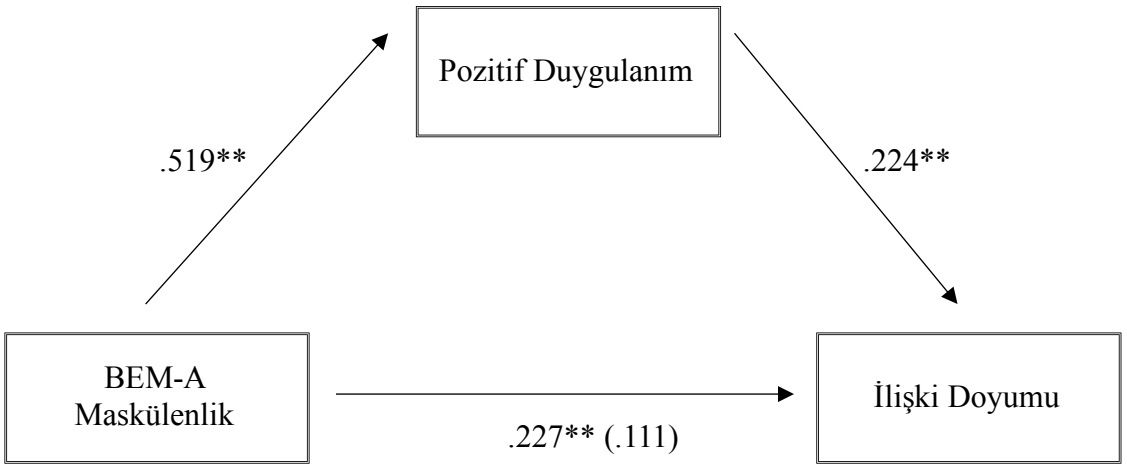
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	R^2	F
Pozitif Duygulanım (Adım 1)	BEM-A Maskülenlik	.519	8.832**	.269	78.006**
İlişki Doyumu (Adım 2)	BEM-A Maskülenlik	.227	3.397**	.052	11.540**
İlişki Doyumu (Adım 3)	BEM-A Maskülenlik	.111	1.445	.088	10.214**
	Pozitif Duygulanım	.224	2.912**		

*p<.05 **p<.01

Tablo 8'de katılımcının kendi cinsiyet rolü-Maskülenlik altboyutu puanları ile ilişki doyumu arasında pozitif duygulanımın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizi bulguları verilmiştir. Modelde, bağımlı değişken ilişki doyumu, aracı değişken pozitif duygulanım ve bağımsız değişken ise BEM-A Maskülenlik altboyutu olarak alınmıştır. İlk adımda, BEM-A Maskülenlik, pozitif duygulanımı anlamlı derecede yordamaktadır (β=.519, t (212) =8.832, p <.05, CI =.403, .634). BEM-A Maskülenlik, pozitif duygulanımın %26.9 varyansını açıklamaktadır. İkinci adımda, BEM-A Maskülenlik ilişki doyumunu anlamlı derecede yordamaktadır (β =.227, t(212) = 3.397, p <.05, CI =.095, .359). BEM-A Maskülenlik, ilişki doyumunun %5.2 varyansını açıklamaktadır. Aracı regresyon analizinin son adımında, aracı değişken ve bağımlı değişken arasında bir ilişki olmalıdır ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ikinci aşamadaki yordayıcı gücü bu aşamada düşmelidir. Buna göre, BEM-A Maskülenlik kontrol edildiğinde,

pozitif duygulanım ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β =.224, t(211) =2.912, p<.05, CI =-.083, .429); diğer taraftan, pozitif duygulanım kontrol edildiğinde, BEM-A Maskülenlik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (β=.111, t(211) = 1.445, p>.05, CI =-.035, .228). Ölçülen model, ilişki doyumunun %8.8 varyansını açıklamaktadır. İkinci aşamadan üçüncü aşamaya, BEM-A Maskülenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişki gücünün anlamlılığını yitirmesi, tam aracılığı desteklemektedir.

Sobel testi de pozitif duygulanımın, BEM-A Maskülenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye tamamen aracılık ettiğini göstermiştir (z = 2.76, p <.01). Hayes process analizi bootstrap güven aralığı sonuçları ise alt ve üst sınırların aynı yönde olduğunu göstermiştir (LLCI=.030, ULCI=.189). Şekil 6'da BEM-A Maskülenlik, pozitif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı gösterilmektedir.

Şekil 6. *BEM-A Maskülenlik, pozitif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı.* *p<*.05***p<*.01*

4.5.4. Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 9. *Katılımcının Kendi Cinsiyet Rolü-Maskülenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	R^2	F
Negatif Duygulanım (Adım 1)	BEM-A Maskülenlik	-.143	-2.104*	.020	4.426*
İlişki Doyumu (Adım 2)	BEM-A Maskülenlik	.227	3.397**	.052	11.540**
İlişki Doyumu (Adım 3)	BEM-A Maskülenlik	.177	2.798**	.172	21.852**
	Negatif Duygulanım	-.350	-5.528**		

*p<.05 **p<.01

Tablo 9'da katılımcının kendi cinsiyet rolü-Maskülenlik altboyutu puanları ile ilişki doyumu arasında negatif duygulanımın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizi bulguları verilmiştir. Modelde, bağımlı değişken ilişki doyumu, aracı değişken negatif duygulanım ve bağımsız değişken ise BEM-A Maskülenlik altboyutu olarak alınmıştır. İlk adımda, BEM-A Maskülenlik, negatif duygulanımı anlamlı derecede yordamaktadır (β=-.143, t (212) =-2.104, p <.05, CI =-.277, -.009). BEM-A Maskülenlik, negatif duygulanımın %2 varyansını açıklamaktadır. İkinci adımda, BEM-A Maskülenlik ilişki doyumunu anlamlı derecede yordamaktadır (β =.227, t(212) = 3.397, p <.05, CI =.095, .359). BEM-A Maskülenlik, ilişki doyumunun %5.2 varyansını açıklamaktadır. Aracı regresyon analizinin son adımında, aracı değişken ve bağımlı değişken arasında bir ilişki olmalıdır ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ikinci aşamadaki yordayıcı gücü bu aşamada düşmelidir. Buna göre, BEM-A Maskülenlik kontrol edildiğinde, negatif

duygulanım ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β =-.350, t(211) =-5.528, p<.05, CI =-.436, -.207); diğer taraftan, negatif duygulanım kontrol edildiğinde, BEM-A Maskülenlik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β=.177, t(211) = 2.798, p<.05, CI =.045, .262). Ölçülen model, ilişki doyumunun %17.2 varyansını açıklamaktadır. İkinci aşamadan üçüncü aşamaya, BEM-A Maskülenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişki gücünün düşmesi, kısmi aracılığı desteklemektedir.

Sobel testi BEM-A Maskülenlik alt boyutu ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin gücünün azalmasının anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (z = 1.97, p <.05). Diğer taraftan, Hayes process analizi bootstrap güven aralığı sonuçları alt ve üst sınırların aynı yönde olmadığını göstermiştir (LLCI=-.001, ULCI=.097). Bu nedenle, bu bulgular negatif duygulanımın, BEM-A Maskülenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye kısmi aracılık etmediğini göstermiştir.

4.5.5. Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 10. *Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Pozitif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	R^2	F
Pozitif Duygulanım (Adım 1)	BEM-B Feminenlik	.429	6.919**	.184	47.869**
İlişki Doyumu (Adım 2)	BEM-B Feminenlik	.587	10.558**	.345	111.464**
İlişki Doyumu (Adım 3)	BEM-B Feminenlik	.571	9.269**	.346	55.732**
	Pozitif Duygulanım	.36	.588		

*p<.05 **p<.01

Tablo 10'da katılımcının partnerinin cinsiyet rolü-feminenlik altboyutu puanları ile ilişki doyumu arasında pozitif duygulanımın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizi bulguları verilmiştir. Modelde, bağımlı değişken ilişki doyumu, aracı değişken pozitif duygulanım ve bağımsız değişken ise BEM-B feminenlik altboyutu olarak alınmıştır. İlk adımda, BEM-B feminenlik, pozitif duygulanımı anlamlı derecede yordamaktadır (β=.429, t (212) =6.919, p <.05, CI =.307, .551). BEM-B feminenlik, pozitif duygulanımın %18.4 varyansını açıklamaktadır. İkinci adımda, BEM-B feminenlik ilişki doyumunu anlamlı derecede yordamaktadır (β =.587, t(212) = 10.558, p <.05, CI=.477, .697). BEM-B feminenlik, ilişki doyumunun %34.5 varyansını açıklamaktadır. Aracı regresyon analizinin son adımında, aracı değişken ve bağımlı değişken arasında bir ilişki olmalıdır ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ikinci aşamadaki yordayıcı gücü bu aşamada düşmelidir. Buna göre, BEM-B feminenlik kontrol edildiğinde, pozitif duygulanım ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır (β =.36, t(211) =.588, p>.05, CI =-.097, .180); diğer taraftan, pozitif duygulanım kontrol edildiğinde, BEM-A Maskülenlik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β=.571, t(211) = 9.269, p<.05, CI =.330, .509). Ölçülen model, ilişki doyumunun %34.6 varyansını açıklamaktadır. Son aşamada, aracı değişken bağımlı değişkeni anlamlı derecede yordamadığı için, BEM-B feminenlik alt boyutu ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye pozitif duygulanım aracılık etmemektedir.

4.5.6. Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 11. *Katılımcının Partnerinin Cinsiyet Rolü-Feminenlik Alt Boyutu ile İlişki Doyumu Arasında Negatif Duygulanımın Aracılık Rolüne Yönelik Aracı Regresyon Analizi Bulguları*

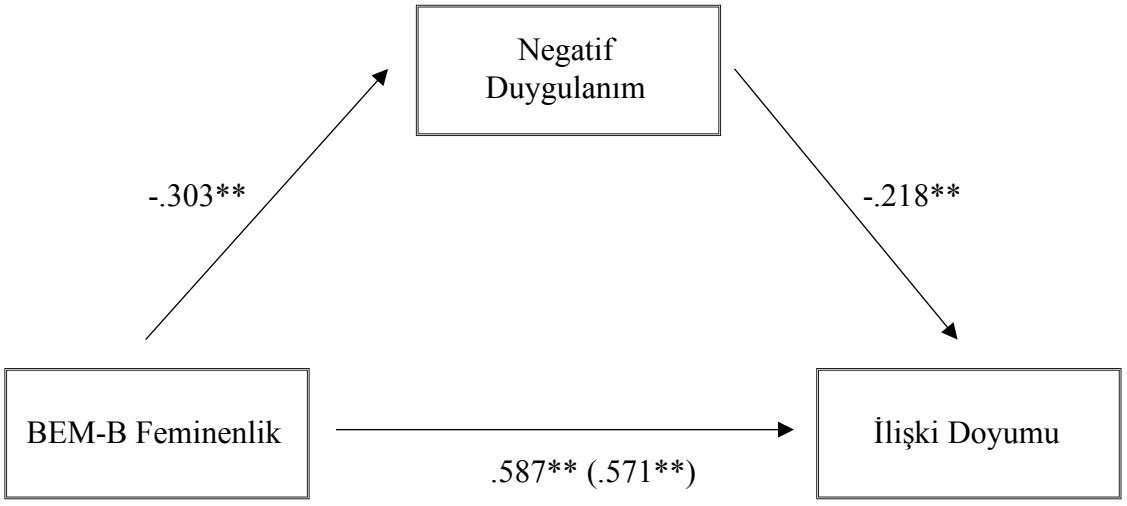
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	R^2	F
Negatif Duygulanım (Adım 1)	BEM-B Feminenlik	-.303	-4.623**	.092	21.374**
İlişki Doyumu (Adım 2)	BEM-B Feminenlik	.587	10.558**	.345	111.464**
İlişki Doyumu (Adım 3)	BEM-B Feminenlik	.521	9.220**	.388	66.770**
	Negatif Duygulanım	-.218	-3.849**		

*p<.05 **p<.01

Tablo 11'de katılımcının partnerinin cinsiyet rolü-feminenlik altboyutu puanları ile ilişki doyumu arasında negatif duygulanımın aracı rolüne ilişkin aracı regresyon analizi bulguları verilmiştir. Modelde, bağımlı değişken ilişki doyumu, aracı değişken negatif duygulanım ve bağımsız değişken ise BEM-B feminenlik altboyutu olarak alınmıştır. İlk adımda, BEM-B feminenlik, negatif duygulanımı anlamlı derecede yordamaktadır (β=-.303, t (212) =-4.623, p <.05, CI =-.432, -.174). BEM-B feminenlik, negatif duygulanımın %9.2 varyansını açıklamaktadır İkinci adımda, BEM-B feminenlik ilişki doyumunu anlamlı derecede yordamaktadır (β =.587, t(212) = 10.558, p <.05, CI=.477, .697). BEM-B feminenlik, ilişki doyumunun %34.5 varyansını açıklamaktadır. Aracı regresyon analizinin son adımında, aracı değişken ve bağımlı değişken arasında bir ilişki olmalıdır ve bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni ikinci aşamadaki yordayıcı gücü bu aşamada düşmelidir. Buna göre, BEM-B feminenlik kontrol edildiğinde, negatif duygulanım ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β =-.218, t(211) =-3.849, p<.05, CI =-.302, -.098); diğer taraftan, negatif duygulanım kontrol edildiğinde, BEM-B

feminenlik ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır (β=.521, t(211) = 9.220, p<.05, CI =.301, .464). Ölçülen model, ilişki doyumunun %38.8 varyansını açıklamaktadır. İkinci aşamadan üçüncü aşamaya, BEM-B feminenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişki gücünün düşmesi, kısmi aracılığı desteklemektedir.

Sobel testi BEM-B feminenlik alt boyutu ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin gücünün azalmasının anlamlı olduğunu ortaya koymuştur (z = 2.96, p <.01). Hayes process analizi bootstrap güven aralığı sonuçları ise alt ve üst sınırların aynı yönde olduğunu göstermiştir (LLCI=.014, ULCI=.093). Bu nedenle, bu bulgular negatif duygulanımın, BEM-B feminenlik ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiğini göstermiştir. Şekil 7'de BEM-B feminenlik, negatif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı gösterilmektedir.

Şekil 7. *BEM-B feminenlik, negatif duygulanım ve ilişki doyumu için aracı değişken analizlerinin diyagramı. *p<.05 **p<.01*

BÖLÜM 5. TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı cinsiyet rolünün ilişki doyumu ile ilişkisinde pozitif-negatif duygulanımın aracı rolünü romantik ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin oluşturduğu bir örneklem üzerinden incelemektir. Araştırma çerçevesinde katılımcıların kendi cinsiyet rollerinin yanı sıra partnerleri hakkında düşündükleri cinsiyet rolleri de öğrenilmiş ve araştırmaya çift taraflı bir katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu amaç doğrultusunda öncelikli olarak araştırmanın değişkenleri arasındaki korelasyonları incelenmiş, daha sonrasında hem pozitif hem de negatif duygulanım aracı değişken olarak belirlenerek aracılık ilişkilerine bakılmıştır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi, aracı değişken varyansın bir miktarını açıkladığında önemsizleşmektedir. Bu sebeple bağımsız değişken tarafından açıklanan varyanstaki düşüşü göstermek önem taşımaktadır (Hayes, 2009). Bu çalışmada Baron ve Kenny (1986) dört adımlı aracılık etkisi ile Hayes (2009) tarafından önerilmiş olan yaklaşım beraber kullanılmıştır.

Sonuçlar incelendiğinde, ilk olarak feminenlik düzeyleri ile pozitif duygulanım arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Feminen özellikler duygusallık, anlayışlı olma, sabır gibi özelliklerle tanımlanmaktadır (Özkaplan, 2009). Bu tanımlanan feminen kişilik özelliklerinin ise olumlu duygularla ilişkili olduğu çeşitli araştırmalarla da gösterilmiştir (Blashill, 2011; Büyükşahin Çevik ve Kızıldağ, 2018). Kadınsılığın empatik, ilgili ve yakın ilişkileri geliştirici özelliklerinin olmasının ilişkiyi daha iyi bir noktaya getirici özellikler olduğu ve ilişki tatminini olumlu etkilediği düşünülmektedir (Ta, 2017). Bu çalışmada da feminenlik seviyeleri ile pozitif duygulanım arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu bulunmuştur; ancak beklenenin ötesinde maskülenlik seviyeleri ile de pozitif duygulanım arasında pozitif anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Araştırma hipotezlerinden biri olan "maskülenlik seviyesi ile negatif duygulanım arasında pozitif yönde ilişki vardır" sonucuna da ulaşılamamıştır. Araştırma öncesinde beklenilen maskülenliğin negatif duygulanımla pozitif yönde ilişkisi olduğu varsayımı; maskülen özelliklerin kuralcı, saldırgan ve baskın gibi özellikleri içermesinden (Dökmen, 1999) dolayı, bu kişilik özelliklerinin bireyde negatif duygulara sebep olacağı beklentisi ve ayrıca maskülenliğin şiddet ve saldırganlıkla yakından ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır (Bozkurt, Tartanoglu, ve Dawes, 2015). Ancak araştırma bulgularında maskülenlik seviyeleri ve negatif duygulanım arasında pozitif yönde ilişki

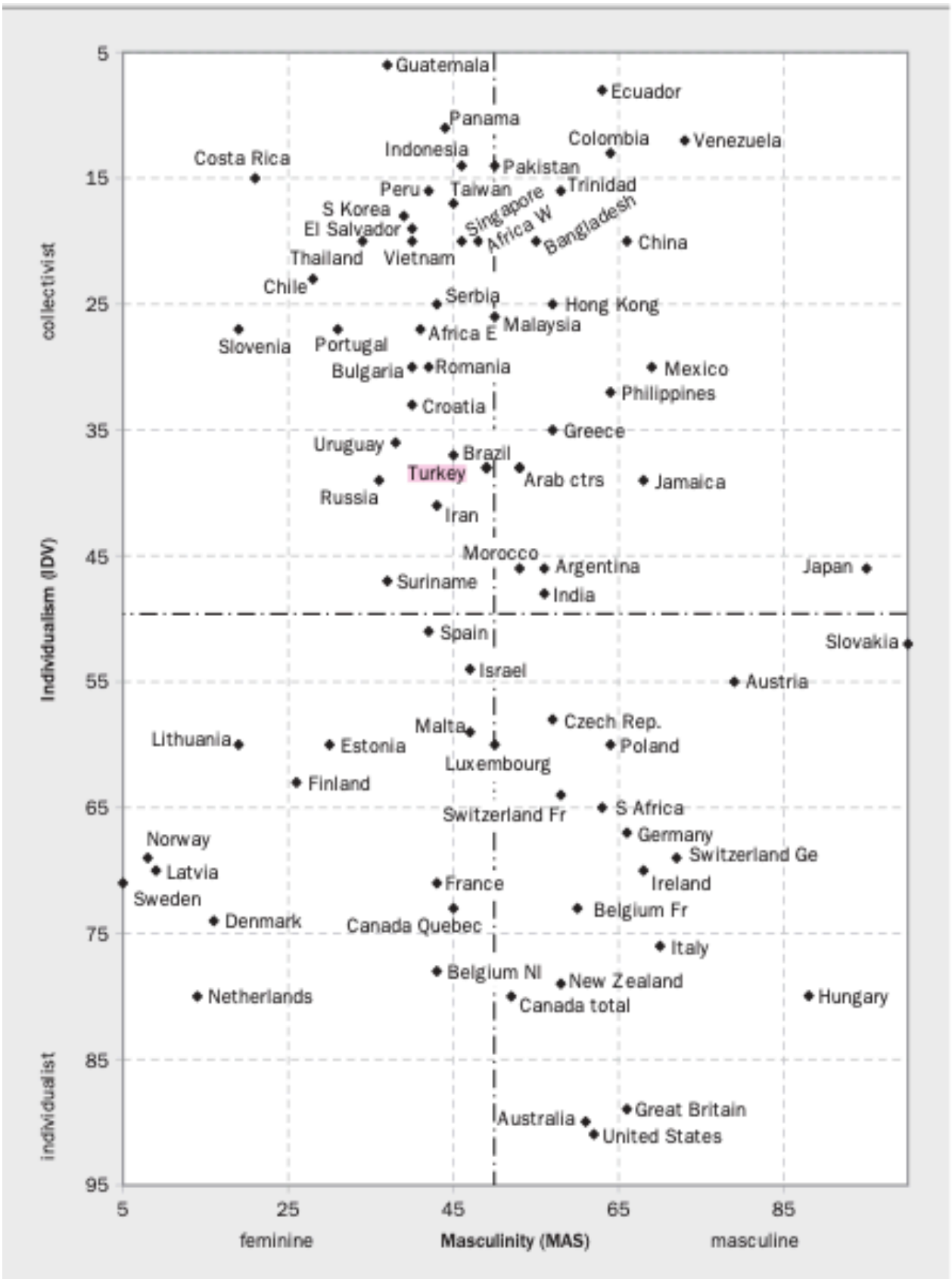
bulunamamıştır. Sonuçlara bakıldığında katılımcının partnerine dair algıladığı maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) seviyesi ile negatif duygulanım arasında ilişki bulunamamasına ek olarak katılımcının kendi maskülenlik (BEM-A maskülenlik) seviyesinin negatif duygulanım ile negatif yönde ilişkisi olduğu ve her iki maskülenlik seviyesinin (BEM-A Maskülenlik ve BEM-B Maskülenlik) pozitif duygulanımla pozitif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Literatürde pozitif duygulanım ile maskülenlik arasında anlamlı pozitif ilişki olduğunu söyleyen çalışmalar sınırlı olsa da maskülenliğin pozitif duygulanımla ve yaşam tatmini ile pozitif ilişkisi olduğunu söyleyen çalışmalar bulunmaktadır (Benedik, 2018; Pilar Matud, Bethencourt, ve Ibanez, 2014). Bu bulguları destekler nitelikte maskülenlik ve pozitif duygulanım ilişkisinde etkili olabileceği düşünülen; maskülenliğin benlik saygısı ve kendini kabul ile pozitif ilişkilerinin var olması (Buckley ve Carter, 2005; Erdem, 2019; Long, 1986; Long, 1989) ve benlik saygısının da olumlu duygulara neden olmasından (Nima, Rosenberg, Archer, ve Garcia, 2013) dolayı bu bulgular maskülenlik ve pozitif duygulanım ilişkisinde önem taşımaktadır.

Çalışmanın diğer bir bulgusu, feminenlik düzeyleri ile ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu söylemektedir. Romantik ilişkilerde kadınsılığın hassaslık, sevecenlik, empatik olma, ilgili olma ve sıcaklık gibi pozitif özelliklerinin romantik ilişkiyi daha iyi bir noktaya getirmesi (Antil, 1983; Ta, 2017) ve yapılan çeşitli çalışmalarda yüksek ilişki doyumunun yüksek derecede feminenlik ile ilişkili olduğunun tespit edilmesi (Celenk, Van de Vijver, ve Goodwin, 2011; Curun, 2014; Lamke, Sollie, Durbin, ve Fitzpatrick, 1994); araştırmada elde edilen feminenlik seviyeleri ile ilişki doyumu arasındaki anlamlı pozitif ilişkileri doğrulamaktadır. Ancak diğer taraftan maskülenlik seviyeleri ile ilişki doyumu arasında; maskülenliğin kuralcı, saldırgan ve baskın gibi özelliklerinden (Dökmen, 1999) dolayı ve bu kişilik özelliklerinin bireyde negatif duygulara zemin hazırlayacağı beklentisi ile negatif anlamlı sonuç beklenirken; araştırma sonuçlarında beklenilenin aksine katılımcının kendi cinsiyet rolü olarak maskülenlik (BEM-A Maskülenlik) seviyesinin ilişki doyumu ile düşük düzeyde de olsa pozitif anlamlı bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiş ve katılımcının partneri için algıladığı maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) seviyesinin ise ilişki doyumu ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda genellikle feminenliğin ve ayrıca

androjenliğin ilişki doyumu ile olumlu ilişkisinden bahsedilse de (Celenk, Van de Vijver, ve Goodwin, 2011; Çınar, 2008; Curun, 2006; Ünüvar ve Tagay, 2015), maskülenliğin ilişki doyumu ile pozitif yöndeki ilişkisini destekleyebilecek çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan bazılarında maskülenliğin uzun vadede feminenliğe göre evlilik kalitesinde daha fazla fayda sağladığı (Bentler ve Newcomb, 1978; Kurdek, 1991; akt. Curun, 2006), bazılarında da bazı maskülen özelliklerin ilişki doyumunu dolaylı olarak olumlu etkilediği bulunmuştur (Lamke, Sollie, Durbin, ve Fitzpatrick, 1994). Yapılan çalışmalardan yola çıkarak sadece feminenliğin ve androjenliğin ilişki doyumunda etkili olmadığı; maskülenliğin de ilişki doyumunda etkili olduğu bulunmuştur (Anar, 2011; Cooper, Chassin, ve Zeiss, 1985; Şimşek, 2014). Bu bulguları destekler nitelikte, Bradbury ve arkadaşları (1995) maskülen özelliklerin evlilik kalitesinde belirleyici bir rolü olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca maskülenlik ile düşük seviye endişe ve düşük seviye depresyonun ilişkili bulunması, sosyal uyumun maskülenlikte daha fazla olması ve maskülenlikte öz yeterliliğin daha fazla olması gibi sonuçlar (Li, DiGiuseppe, ve Froh, 2006; Lipińska-Grobelny, 2011; O'Heron ve Orlofsky, 1990) da ilişki doyumunda maskülenliğin olumlu bir etkisi olduğu bulgusunu güçlendirmektedir.

Tüm bunlara ek olarak yaşanılan toplumun etkisi düşünüldüğünde cinsiyet rolleri ve ilişki doyumunda kültürün de önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Hofstede (1984)'nin yaptığı çalışmaya göre kültür dört boyuttan oluşmakta ve bu dört boyut toplumu etkilemektedir. Bu boyutlar güç aralığı, belirsizlikten kaçma, bireycilik-toplulukçuluk ve kadınsılık-erkeksilik şeklinde tanımlanmıştır. Hoftstede'nin 1984 yılında yayımlamış olduğu bu araştırma, IBM'de dünyanın farklı ülkelerinden 50 farklı ülkeyi temsil eden 116.000 çalışanla yürütülmüştür. Türkiye'nin bu boyutlar içerisinden bireycilik seviyesine bakıldığında ABD'nin 91 puan ile en yüksek bireyciliği gösterdiği sıralamada Türkiye'nin sadece 37 puan topladığı ve tamamen toplulukçu bir yapıda olmasa da orta seviyede bir toplulukçu yapıda olduğu tespit edilmiştir (Hofstede, 1984). Triandis de bireycilik-toplulukçuluk boyutunun kültür yapısında büyük önem taşıdığı söylemektedir. Ayrıca bireycilik-toplulukçuluk algısının bir toplumda bireysel değerlerin mi yoksa toplumsal değerlerin mi baskın olduğunu ifade eden bir değişken olarak tanımlamakta ve baskın olan tarafın birey veya grupların tutum, davranış ve yaşantısına

etki edeceğini ifade etmektedir (Triandis, 2001). Örneğin toplulukçu kültürlerde bireyler için toplumun ihtiyaçları ve uyumluluğu önemli bir etken olarak görülmekte ve dolayısıyla birey kendisinden önce bir başkasını düşünebilmektedir (Hofstede, Hofstede, ve Minkov, 2010). Bu bağlamda cinsiyet rollerinin ve ilişki doyumunun kültüre bağlı olarak Türk toplumunun toplulukçu sayılabilecek yapısından etkilenebileceği düşünülmektedir. Buna paralel olarak toplulukçu kültürlerde, cinsiyet rollerine dair beklenilen davranışlar açık olarak tanımlanmış ve katı kurallar ile belirlenmişken; bireyci kültürlerde cinsiyet rollerine ait beklentilerin keskin sınırlar ile çizilmemiş ve cinsiyet rollerinin koşullara özgü değişiklikler gösterebileceği ifade edilmesi (Franzoi, 1996) cinsiyet rollerinin kültürlere göre değişiklik gösterebileceğini doğrulamaktadır. Toplulukçu-bireysel boyutun haricinde Hofstede (1984)'nin tanımladığı kadınsılık-erkeksilik boyutu da bu araştırma için önem taşımaktadır. Hofstede (1984)'nin IBM' de yürüttüğü çalışmada Slovakya 110 puan ile en yüksek seviyede erkeksillik gösterirken; Türkiye'nin erkeksilik boyutunda 45 puan aldığı ve orta sınıra yakın bir şekilde kadınsı boyutta olduğu tespit edilmiştir. Hofstede ve arkadaşları (2010)'na göre erkeksi olarak adlandırılan toplumlarda cinsiyet rollerinin açık bir şekilde belirgin olduğu ancak öte yandan kadınsı olarak adlandırılan toplumlarda ise toplumsal cinsiyet rollerinin örtüştüğü yani iki cinsiyet rolünün arasında pek farklılık olmayan toplumları ifade etmektedir. Erkeksi toplumlarda erkeklerden iddialı, sert ve maddi başarı odaklı olmaları beklenirken; kadınlardan mütevazilik, hassaslık ve yaşam kalitesiyle ilgili olması beklenmektedir. Kadınsı olarak adlandırılan toplumlarda ise hem erkek hem de kadınlardan mütevazilik, hassaslık ve yaşam kalitesiyle ilgili olmak beklenmektedir. Elde edilen bulguların neticesinde Türk toplumunun hem kadınsılık hem de toplulukçuluk boyutunda orta seviyede olduğu görülmektedir. Toplulukçu yapısından dolayı cinsiyet rollerine karşı keskin sınırları olduğu düşünülse de kadınsı toplum yapısından dolayı da daha esnek bir yapıda olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin kadınsı toplum yapısından kaynaklı olarak; toplum bilincinde alçak gönüllüğün, hassaslığın olduğu düşünülmekte ve ek olarak toplulukçu yapısı göz önünde bulundurulduğunda ise bireyin kendisinden önce bir başkasını düşünebilme özelliklerinden dolayı hem feminen hem de maskülen kişiliklerde ilişki doyumunun yüksek çıkmasında kültürün toplulukçu ve feminen boyutlarının etkili olduğu varsayılmaktadır.

Şekil 8. *Erkeksilik ve Bireycilik (Hofstede, Hofstede, ve Minkov, 2010)*

Araştırmanın başka bir sonucu feminenlik seviyeleri ve maskülenlik seviyeleri ile ilişkili olduğu bulunan pozitif duygulanımın ilişki doyumu ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu söyleyerek literatür ile aynı şekilde anlamlı sonuçlar vermiştir. Alınyazında pozitif duygulanımın romantik ilişki doyumu ile pozitif ilişkisini gösteren ve negatif duygulanımın romantik ilişki doyumu ile negatif yöndeki ilişkisini gösteren çalışmalara (Gottman, Murray, ve Swanson, 2002; Kim, Capaldi, ve Crosby, 2007; Shortt, Capaldi, Kim, ve Laurent, 2010) ek olarak; pozitif duygulanımın temeli olan öznel iyi oluş ve ilişki doyumunun da anlamlı ilişkiye sahip olduğunu söyleyen araştırmalar (Demirtas ve Tezer, 2012; Dyrdal, Røysamb, ve Vittersø, 2011; Dush ve Amato, 2005; Love ve Holder, 2016; Myers, 1999) ve pozitif duygulanımla bağlantılı olduğu düşünülen mutluluğun ilişki doyumu ile ilişkili olduğunu söyleyen çalışmalar vardır (Argyle, 2003; Dush ve Amato, 2005; Myers, 1999; Reis, Collins, ve Berscheid, 2000). Bireydeki olumlu duygulanımların Genişletme ve İnşaa Etme Teorisinde olduğu gibi (Fredrickson, 2001) yaşamış olduğu romantik ilişkiyi de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir ve yapılan çalışma da bunu doğrular nitelikte pozitif duygulanımın ilişki doyumu ile anlamlı pozitif ilişkisi olduğunu göstermiştir. Negatif duygulanımın ise alınyazında kötü ve stres yaratan olaylarla yakın ilişkli olduğu bilinmektedir (Hamama, Ronen , Shachar, ve Rosenbaum, 2013; Prather, Bogdan, ve Hariri, 2013). Bu doğrultuda negatif duygulanımın da ilişki doyumu ile anlamlı negatif ilişkiye sahip olduğu varsayımı da literaürdeki bulgularla paralellik gösterecek şekilde doğrulanmıştır.

Araştırma bulgularından önemli olduğu düşünülen maskülenlik ve feminenlik seviyelerindeki farklılıkların bir sebebini de partnerin cinsiyet rolü ve bireyin kendi cinsiyet rolü oluşturmaktadır. Literatürde partnerin sahip olduğu cinsiyet rolününün ilişki doyumunda önem taşıdığı bilindiğinden (Charania, 2007; Curun, 2012; Gaunt, 2006; Ta, 2017); araştırmaya katılan katılımcılardan partnerlerine yönelik algıladıkları cinsiyet rolleri öğrenilmiştir. Bu doğrultuda ilişki doyumunun cinsiyet rolleri ile ilişkisinde en yüksek yordayıcısı olarak katılımcının partnerine dair algıladığı feminenlik (BEM-B Feminenlik) seviyesi bulunmuştur. Bunu sırasıyla kişinin kendi feminenlik (BEM-A Feminenlik) seviyesi ve kişinin kendi maskülenlik (BEM-A Maskülenlik) seviyesi takip ederken; partnere dair algılanan maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) seviyesinin ilişki doyumu ile ilişkisi bulunamamıştır. Buradan yola çıkarak ilişki doyumunun en yüksek

yordayıcısını partnere dair algılanan feminenlik (BEM-B Feminenlik) seviyesi oluştururken; kişinin partnerine dair algıladığı maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) seviyesinin ilişki doyumu ile arasında ilişki bulunamaması özellikle algılanan feminenliğin ilişki doyumundaki önemini göstermiştir. Sonuçlardan anlaşılacağı üzere ilişki doyumu için asıl önemli olan partnerden algılanan feminenlik seviyesidir çünkü sevecenlik, sıcaklık, yumuşaklık, bakım vericilik gibi feminen özellikler (Antil, 1983) asıl olarak partnere iyi gelmekte ve bunların ilişki tatminini arttırıcı olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan, partnerin cinsiyet rolü ve bireyin kendi cinsiyet rolü farklılıklarından biri de duygulanım temelinde gerçeklemiş ve pozitif duygulanıma en düşük etkiyi partnere dair algılanan maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) oluştururken; pozitif duygulanıma en yüksek etkiyi ise kişinin kendi maskülenlik (BEM-A Maskülenlik) seviyesi oluşturmuştur. Bu noktada ise görülmektedir ki pozitif duygulanım için asıl önemli olan kişinin kendi maskülenlik seviyesidir ancak öte yandan partnerden algılanan maskülenlik seviyesinin pozitif duygulanımda büyük bir etkisi yoktur. Buradaki bulgular literatür ile parallelik göstermektedir çünkü olumlu maskülen özelliklerin kendini kabul, benlik saygısı, güçlü kişilik (Long, 1986; Long, 1989) gibi özelliklerin öncelikle kişinin kendisine olumlu etki ettiği düşünülmektedir. Diğer taraftan partnere dair algılanan maskülenlik seviyesinin (BEM-B Maskülenlik) kişinin negatif duygulanımı ile pozitif ya da negatif yönde bir ilişkisinin de olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak partnere dair algılanan maskülenliğin (BEM-B Maskülenlik) ilişki doyumu ve negatif duygulanım ile ilişkili olmadığı ancak kişinin kendi maskülenliğinin (BEM-A Maskülenlik) pozitif duygulanımda önemli yeri olduğu diğer taraftan ise partnere dair algılanan feminenliğin (BEM-B Feminenlik) ilişki doyumunda önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın korelasyon sonuçlarında feminenlik ile ilgili bulgular; feminenlik seviyelerinin pozitif duygulanım ve ilişki doyumu ile anlamlı pozitif ilişkileri olduğunu söylemektedir ancak öte yandan maskülenlik için ön görülmüş olan maskülenliğin negatif duygulanım ile pozitif ilişkili olduğu ve ilişki doyumu ile de negatif yönde ilişkisi olduğu doğrulanamamış aksine maskülenlik seviyelerinin feminenlik seviyelerinde olduğu gibi pozitif duygulanım ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu bulunurken; maskülenliğin negatif duygulanımla ilişkisine bakıldığında katılımcının kendi maskülenliği (BEM-A

Maskülenlik) ile negatif duygulanım arasında negatif yönde ilişki olduğu ve katılımcının partneri için algıladığı maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) seviyesi ile negatif duygulanım arasında ilişki olmadığı bulunmuştur. İlişki doyumu ile maskülenlik seviyeleri arasındaki ilişki sonuçlarına bakıldığında ise katılımcının kendi cinsiyet rolü maskülenliğin (BEM-A Maskülenlik) ilişki doyumu ile pozitif yönde ilişkisi bulunurken, katılımcının partnerinin cinsiyet rolü olan maskülenlik (BEM-B Maskülenlik) ile ilişki doyumu arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Diğer taraftan pozitif-negatif duygulanımların ilişki doyumu ile ilişkilerine bakıldığında araştırma öncesi öngörülen sonuçlarla tutarlı bulgulara ulaşılmış; pozitif duygulanımın ilişki doyumu ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi bulunurken negatif duygulanımın ilişki doyumu ile negatif yönde anlamlı ilişkisine ulaşılmıştır.

Yapılan aracılık analizleri incelendiğinde; feminenlik seviyelerinin ilişki doyumu ile ilişkisinde pozitif duygulanımın aracı rolüne bakılmış ancak bir aracılık bulunamamış olsa da araştırmayı destekleyecek şekilde hem katılımcının kendi cinsiyet rolü feminenliğin (BEM-A Feminenlik) hem de katılımcının partnerinin cisniyet rolü olarak feminenliğin (BEM-B Feminenlik) ilişki doyumu ile ilişkisinde negatif duygulanımın aracı rolüne ayrı olarak bakılmış ve iki aracılık analizi de kısmı aracılık göstermiştir. Diğer taraftan araştırmanın hipotezlerinden maskülenlik düzeyinin ilişki doyumu ile negatif duygulanım aracılığıyla negatif yönde ilişkisi olduğuna dair bir bulguya rastlanılamamıştır. Aksine kişinin partnerinin maskülenlik seviyesi (BEM-B Maskülenlik) ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamasa da kişinin kendi maskülenlik seviyesi (BEM-A Maskülenlik) ile ilişki doyumu arasında anlamlı pozitif ilişki bulunmuştur. Aracılık analizleri ise katılımcının kendi cinsiyet rolü olan maskülenliğin (BEM-A Maskülenlik) ilişki doyumu ile pozitif yöndeki ilişkisinde, pozitif duygulanımın tamamen aracılık ettiğini göstermiştir. Elde edilen bulgular neticesinde ilişki doyumunu etkileyen sebebin pozitif duygulanımlardan kaynaklanması; pozitif duygulanım ve ilişki doyumu ilişkisini güçlendirmekte ve maskülenliğin ilişki doyumu ile olan anlamlı ilişkisini düşürmektedir.

5.1. Klinik Uygulamalara Katkıları

Bu çalışmada cinsiyet rollerinin ilişki doyumu ile ilişkisinde pozitif-negatif duygulanımın aracı rolüne bakılmış ve anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Klinik uygulamalarda romantik ilişkilerde yaşanılan tatminin, duygulanım ve cinsiyet rolleri ile ilişkisinin anlaşılmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda özellikle çift terapilerinde olumsuz duygulanımı yüksek bireylerde duygulanım ve bilişsel farkındalığın çalışılmasının iyileşme sürecinde ve romantik ilişkilerde olumlu etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Bilişsel farkındalık, pozitif psikolojide öz-anlayış kavramının öğelerinden biri olarak kabul görmektedir ve bilişsel – davranışçı kuram açısından da psikoterapilerde kabullenme ve farkındalık kavramları önemli görülmektedir (Neff, 2003; Ögel, 2012). Bilinçli farkındalığın romantik ilişki doyumu ve olumsuz duygulanım ile olan ilişkisi düşünüldüğünde (Barnes, Brown, Krusemark, Campbell ve Rogge, 2007; Giluk, 2009) ve kişilerarası ilişkilerin temelinde, diğerlerinin duygularını anlayabilme ve bu duygulara göre duyuşsal, bilişsel ve davranışsal tepkilerin verilmesinin ilişkileri güçlendireceği (Özen, 2017) göz önüne alındığında bu bulguların psikoterapilerde fayda sağlaması planlanmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak psikoterapistler için de cinsiyet rollerinin danışan ile ilişkilerde önem taşımasından dolayı klinik uygulamalara katkı sağlaması düşünülmektedir. Örneğin bir psikoterapistin maskülen bir cinsiyet rolü ile bulunup gerekli keskin sınırları ve çerçeveleri çizebilecek kapasitede olması yani bu bağlamda maskülen bir tarzda olması beklenirken; seans içerisinde bir dinleyici rolündeyken empatik ve ilgili özellikleri ile feminen bir yapıda olması beklenmektedir. Araştırma sonuçlarında da feminenliğin ve maskülenliğin etkilerine bakıldığında danışan ve terapist ilişkilerinde de konunun önem taşıdığı görülmektedir.

5.2. Sınırlılıklar

Çalışma bazı sınırlılıklara sahiptir. İlk olarak araştırmanın örnekleminin sayısının kısıtlı olması araştırmanın genellenebilirliğini olumsuz etkilemektedir. Araştırmanın verileri sadece İstanbul'daki bir özel üniversiteden toplandığından ve belirli bir yaş grubunu içerdiğinden yapılacak genelleme de ancak benzer gruplar için yapılabilmektedir.

Araştırma kapsamında kullanışmış olan cinsiyet rollerini, pozitif-negatif duygulanımı ve ilişki doyumunu ölçtüğü düşünülen; "Bem Cinsiyet Rolleri (BCRI)-Kısa Form", "Pozitif - Negatif Duygu Ölçeği (PANAS)" ve "ilişki doyumu ölçeği" ölçeklerin niteliği ile sınırlıdır. Ayrıca kullanılan ölçüm araçları katılımcının değerlendirmesine dayalıdır, dolayısıyla cevapların kesin doğrulundan şüphe edilmesine ve güveni olumsuz etkilemesine neden olabilmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın daha büyük bir örneklem ile yapılması daha büyük bir genelleme sağlayacaktır. Bu araştırma da cinsiyet rollerinin ilişki doyumu ve pozitif negatif duygulanım ilişkileri üzerinde durulmuştur. Gelecek çalışmalarda cinsiyet rollerinin ilişki doyumu ile ilişkisi incelenirken bu araştırmada aracı değişken olarak incelenen pozitif - negatif duygulanıma daha geniş bir perspektiften bakabilmek adına duygu düzenleme güçlüklerinin ve öznel iyi oluş çerçevesinden öznel iyi oluşun bilişsel boyutunu oluşturan yaşam doyumun da bu değişkenlerle birlikte incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu araştırma cinsiyet rollerinin ilişki doyumu ile ilişkisinde pozitif-negatif duygulanımın aracı rolünü ele alan bilindiği kadarıyla ilk çalışma olmaktadır ve dolayısıyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İleri ki çalışmalarda farklı yöntemler kullanılarak araştırma detaylandırılabilir.

EK'LER

Ek-1

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma Maltepe Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ferzan Curun danışmanlığında Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Ayşe Pelin Erol tarafından yüksek lisans tezi kapsamında yürütülmektedir.

Hedef katılımcı kitlesi, kendisini romantik bir ilişki içinde kabul eden üniversite öğrencileridir. Çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin yaşadıkları ilişkilere dair çeşitli değişkenlerin incelenmesidir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Anketlere verdiğiniz yanıtlar gizli tutulmakla birlikte, sizden kimliğinize ait hiçbir bilgi istenmeyecek ve kişiye özel, bireysel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır.

Katılımınız süresince sorulardan ya da herhangi bir sebepten kendinizi rahatsız hissettiğiniz takdirde, soruları yanıtlamayı bırakmakta özgürsünüz. Soruların toplam yanıtlanma süresi yaklaşık olarak 4-5 dakika sürmektedir. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorsanız lütfen kutucuğu ( ) işaretleyiniz.

Ek-2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1)Cinsiyetiniz:

a) Kadın b) Erkek

2) Yaşınız:

3) Eğitim Düzeyiniz:

a) Okur-yazar b) İlköğretim c) Lise d) Üniversite e) Yüksek lisans- doktora

4)Annenizin eğitim düzeyi:

a) Okur-yazar b) İlköğretim c) Lise d) Üniversite e) Yüksek lisans- doktora

5)Babanızın eğitim düzeyi

a) Okur-yazar b) İlköğretim c) Lise d) Üniversite e) Yüksek lisans- doktora

6)Mensup olduğunuz ailenin gelir düzeyi:

a) 1000TL-3000TL b) 3000TL-5000TL c) 5000TL-7000TL d)7000Tl ve yukarısı

7) Hayatınızın çoğunun geçtiği yer

a) Köy b) Kasaba c) Kent d) Metropol

8) Kendinizi tanımlayın

Geleneksel 1	2	3	4	5	6	Özgürlükçü 7

9) Ne kadar zamandır romantik ilişkiniz sürmekte? ….. yıl ….. ay

10) İlişkinizin durumu:

a) Sevgili c) Nişanlı d) Evli

11) Daha önceden romantik bir beraberlikten ayrılık yaşadınız mı?

a) Evet b) Hayır

Ek-3

Lütfen bu formu kendinizi düşünerek cevap veriniz

Aşağıdaki tabloda 20 farklı özellik verilmiştir. Özelliklerin ***sizi*** tanımlama derecesi 1-7 arasında değişmektedir. Söz konusu sayısal değerlerin ifade ettiği anlam, ayrı bir tabloda gösterilmiştir.
Her bir özelliğin ***sizi*** ne derece tanımladığını, o özelliğin yanındaki boşluğa uygun sayıyı yazarak belirtiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

1 Hiç Uygun Değil	2 Genellikle Uygun Değil	3 Bazen Uygun Değil	4 Kararsızım	5 Bazen Uygun	6 Genellikle Uygun	7 Her zaman Uygun

1	Düşünce ve inançlarını savunan	
2	Duyarlı, hassas	
3	Bağımsız / Dilediğini yapan	
4	Sempatik	
5	İddialı / Tuttuğunu koparan	
6	Diğer insanların ihtiyaçlarına duyarlı	
7	Güçlü kişilikli	
8	Anlayışlı	
9	Kendine yeten	
10	Merhametli	
11	Lider / Liderlik özelliklerine sahip	
12	Teselli edici / Teskin edici	
13	Risk almaya istekli	
14	Sıcak kanlı	
15	Baskın	
16	Sevecen / Şefkatli	
17	Muhalif / Muhalefet eden	
18	Çocukları seven	
19	Saldırgan	
20	Kibar / Nazik	

Ek-4

Lütfen bu formu partnerinizi düşünerek cevap veriniz

Aşağıdaki tabloda 20 farklı özellik verilmiştir. Özelliklerin ***partnerinizi*** tanımlama derecesi 1-7 arasında değişmektedir. Söz konusu sayısal değerlerin ifade ettiği anlam, ayrı bir tabloda gösterilmiştir.

Her bir özelliğin ***partnerinizi*** ne derece tanımladığını, o özelliğin yanındaki boşluğa uygun sayıyı yazarak belirtiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

1 Hiç Uygun Değil	2 Genellikle Uygun Değil	3 Bazen Uygun Değil	4 Kararsızım	5 Bazen Uygun	6 Genellikle Uygun	7 Her zaman Uygun

1	Düşünce ve inançlarını savunan	
2	Duyarlı, hassas	
3	Bağımsız / Dilediğini yapan	
4	Sempatik	
5	İddialı / Tuttuğunu koparan	
6	Diğer insanların ihtiyaçlarına duyarlı	
7	Güçlü kişilikli	
8	Anlayışlı	
9	Kendine yeten	
10	Merhametli	
11	Lider / Liderlik özelliklerine sahip	
12	Teselli edici / Teskin edici	
13	Risk almaya istekli	
14	Sıcak kanlı	
15	Baskın	
16	Sevecen / Şefkatli	
17	Muhalif / Muhalefet eden	
18	Çocukları seven	
19	Saldırgan	
20	Kibar / Nazik	

Ek-5

POZİTİF-NEGATİF DUYGULANIM ÖLÇEĞİ

Bu envanter farklı his ve duyguları tanımlayan bazı kelimelerden oluşmuştur. Her kelimeyi okuyun ve genelde yaşama sıklığınıza göre ne dereceye kadar bu kelimenin ifade ettiği şekilde hissettiğinizi, beş seçenekten size uyanın numarasını kelimenin sağındaki boşluğa yazarak belirtiniz.

1 Çok Az Ya Da Hiç	2 Biraz	3 Orta Derecede	4 Oldukça	5 Son Derece

1.İlgili		11.Asabi	
2.Sıkıntılı		12.Uyanık	
3. Heyecanlı		13.Utanmış	
4.Mutsuz		14.İlhamlı	
5.Güçlü		15.Sinirli	
6.Suçlu		16.Kararlı	
7.Ürkmüş		17.Dikkatli	
8.Düşmanca		18.Tedirgin	
9.Hevesli		19.Aktif	
10.Gururlu		20.Korkmuş	

Ek-6

İLİŞKİ DOYUMU ÖLÇEĞİ

Aşağıda romantik ilişkilerden sağlanan doyuma ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine (X) koyarak belirtiniz.

1)Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?	Hiç karşılamıyor 1	2	3	4	5	6	Çok iyi karşılıyor 7
2)Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun değilim 1	2	3	4	5	6	Çok memnunum 7
3)Diğerleriyle karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?	Çok daha kötü 1	2	3	4	5	6	Çok daha iyi 7
4)Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı istiyorsunuz?	Hiçbir zaman 1	2	3	4	5	6	Her zaman 7
5)İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?	Hiç Karşılamıyor 1	2	3	4	5	6	Tamamen karşılıyor 7
6)Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz?	Hiç sevmiyorum 1	2	3	4	5	6	Çok seviyorum 7
7)İlişkinizde ne kadar problem var?	Hiç yok 1	2	3	4	5	6	Çok var 7

KAYNAKÇA

2001 Yılı Aile Raporu, ve Ed. Çayboylu, İ. (2002). *Aile İçi İlişkiler Komisyonu 3. Ailede Rol ve Sorumluluklar.* Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın No:120.

Altun, İ. K., ve Atagün, M. İ. (2019). Sınır kişilik bozukluğunda benlik saygısı, duygu düzenleme güçlüğü ve duygulanım ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(5), 506-514.

Anar, B. (2011). *Evli ve Çalışan Yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Andersen, P. A., Eloy, S. V., Guerrero, L. K., ve Spitzberg, B. (1995). Romantic jealousy and relational satisfaction: A look at the impact of jealousy experience and expression. *Communication Reports, 8*(2), 77-85.

Antil, J. K. (1983). Sex role complementarity versus similarity in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 145-155.

Argyle, M. (2003). Causes and correlates of happiness. *In D. Kahneman, E. Diener, & N. Schwarz (Eds.), Well-being: The Foundations of Hedonic Psychology*, pp. 353-373.

Arıcı, F. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Arslangiray, N. (2013). *Üniversite öğrencilerinde beden imajının yordayıcıları olarak bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Atak, H., ve Taştan, N. (2012). Romantik Ilişkiler ve Aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*.

Aube, J., ve Koestner, R. (1995). Gender characteristics and relationship adjustment: Another look at similarity-complementarity hypotheses. *Journal of Personality*, *63*(4), 879-904

Aube, J., Norcliffe, H., Craig, J. A., ve Koestner, R. (1995). Gender characteristics and adjustment-related outcomes: Questioning the masculinity model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 284-295.

Azizoğlu-Binici, S., ve Hovardaoğlu, S. (1996). Evlilik İçin Karsılastırma Düzeyi Ölçeği' nin (EKDÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(38), 66-76.

Bakan, Ö., ve Canöz, K. (2017). Kültürlerarası iletişim bağlamında Türk üniversite öğrencilerinin japonlara yönelik kalıp yargıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (37), 91-107.

Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. General learning press.

Barnes, S., Brown, K. W., Krusemark, E., Campbell, W. K. ve Rogge, R. D. (2007). The role of mindfulness in romantic relationship satisfaction and responses to relationship stress. *Journal of Marital and Family Therapy*, *33*(4), 482-500.

Baron, R. M., ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research – conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.

Basow, S. A. (1992). *Gender stereotypes and roles*. Pasific Grove, CA: Brooks/Cole.

Bayer, Ö. (2017). *Evlilik doyumu ve çok boyutlu algılanan sosyal desteğin öznel iyi oluş üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Bem, S. L. (1974). The measurement of psychologioal androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (2), 155-162.

Bem, S. L. (1977). On the utility of alternative procedures for assessing psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *45*(2), 196.

Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing . *Psychological Review*, 88 (4), 354-364.

Bem, S. L. (1985). Androgyny and Gender Schema Theory: A Conceptual and. *Psychology and Gender*, *32*, 179.

Bem, S. L., ve Lewis, S. A. (1975). Sex role adaptability: One consequence of psychological androgyny. *Journal of Personality and Social Psychology*, *31*(4), 634.

Benedik, J. (2018). Female's gender role conflict: The moderation effect of gender role self-concept on the relationship between masculine versus feminine personality states and well-being.

Bentler, P. M., ve Newcomb, M. D. (1978). Longitudinal study of marital success and failure. *Journal of Consulting and Clinical Psychology,*, 46(5), 1053.

Berscheid, E., ve Peplau, L. A. (1983). The emerging science of relationships. In H. H., Kelley, E. Berscheid, A Christensen, J. H. Harvey, T.L Huston, & G. Levinger, Close Relationships. *New York: Percheron Press*.

Beyranvand, H., Azizi, A., ve Dehghan Manshadi, S. M. (2016). Relationship between attachment styles and spiritual intelligence and marital satisfaction in married female teachers. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, *26*(135), 149-152.

Bilişli, Ö. G. D. Y., ve İşler, U. L. (2019). Bölüm2: Medyada kadın temsilleri. *Yeni Medya Halkla ilişkiler ve İletişim*, 37.

Binici, S. A. (2000). *Psikolojik Yardım İçin Başvuruda Bulunan ve Bulunmayan Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerini Değerlendirilmelerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Birkök, M. C. (2004). Sosyal rol ve iş bölümü. *Journal of Human Sciences*, 1(1).

Blashill, A. J. (2011). Gender roles, eating pathology, and body dissatisfaction in men: A meta analysis. *Body Image*, 8, 1 - 11.

Bozkurt, V., Tartanoglu, S., ve Dawes, G. (2015). Masculinity and violence: sex roles and violence endorsement among university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 254 – 260.

Bradbury, T.N. ve Fincham, F.D. (1988), Individual difference variables in close relationships: A contextual model in marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713-721.

Bradbury, T. N., ve Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological bulletin*, *107*(1), 3.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D., ve Campbell, S. M. (1995). Longutudinal and behavioral analysis of masculinity and femininity in marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(2), 32-341.

Bradbury, T. N., ve Karney, B. R. (2014). *Intimate Relationships (2 ed.).* New York: W. W. Norton.

Brown, B. B., Feiring, C., ve Furman, W. (1999). *Missing the love boat: Why researchers have shied away. The Development of Romantic Relationships in Adolescence* (s. 1-18). Newyork: Cambridge University Press.

Buckley, T. R., ve Carter, R. T. (2005). Black Adolescent Girls: Do gender role and racial identity: Impact their self-esteem?. *Sex Roles*, 53, 647-661.

Bussey, K., ve Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106 (4), 676-713.

Büyükşahin Çevik, G., ve Kızıldağ, S. (2018). Psikolojik danışman adaylarının toplumsal cinsiyet rollerinde bağlanma tarzları, duygu düzenleme ve empatinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, ISSN: 1302-8944.*, Sayı: 46 Sayfa:239.

Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American Psychologist*, 31(2), 117-124.

Can, F. (2015). Romantik ilişkilerde sosyal ağ etkileri. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 5, 43-65.

Celen Demirtaş, S., ve Tezer, E. (2012). Romantic relationship satisfaction, commitment to career choices and subjective well-being. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46 (2012) 2542 – 2549.

Celenk, O., Van de Vijver, F. J., ve Goodwin, R. (2011). Relationship satisfaction among Turkish and British adults. International Journal of Intercultural Relations. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 628-640.

Chan, D. (2001). Method Effects of Positive Affectivity, Negative Affectivity, and Impression Management in Self-Reports of Work Attitudes. *Human Performance*, 14(1): 77-96.

Chappel, K. D., ve Davis, K. E. (1998). Attachment, partner choice, and perception of romantic partners: An experimental test of the attachment-security hypothesis. *Personal Relationships*, 5, 327-342.

Charania, M. R. (2007). Personality influences on marital satisfaction: An examination of actor, partner, and interaction effects. *University of Texas at Arlington Libraries, TX*.

Clark, M. S., ve Lemay, E. P., Jr. (2010). *Close relationships.* In S. T. Fiske, D. T. Gilbert, & G. Lindzey (Eds.), Handbook of social psychology (p. 898–940). John Wiley & Sons Inc.

Collins, W. A. (2003). More than myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal Of Research On Adolescence*, 13 (1), 1-24.

Conroy-Beam, D., Goetz, C. D., ve Buss, D. M. (2016). What predicts romantic relationship satisfaction and mate retention intensity: mate preference fulfillment or mate value discrepancies?. *Evolution and Human Behavior*, 37(6), 440-448.

Cooper, K., Chassin, L., ve Zeiss, A. (1985). The relationship of sex role self concept and sex role attitudes to the marital satisfaction and personal adjustment of dual-worker couples with preschool children. *Sex Roles*, 12 (1/2), 227- 241.

Cramer, D. (2004). Satisfaction with a romantic relationship, depression, support and conflict. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 77, 449-461.

Crawford, J. R., ve Henry, J. D. (2004). The Positive and Negative Affect Schedule (PANAS): Construct validity, measurement properties and normative data in a large non-clinical sample. *British journal of clinical psychology*, *43*(3), 245-265.

Cropanzano, R., Weiss, H. M., Hale, J. S., ve Reb, J. (2003). The Structure of affect: reconsidering the relationship between negative and positive affectivity. *Journal of Management*, 29:831-857.

Curun, F. (2001). *The Effects of sexism and sex role orientation on relationship satisfaction.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ve evlilik doyumları arasındaki ilişki.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Curun, F. (2012). Sex Role Orientation and Romantic Relationship Satisfaction: A Study in Turkey. *Interpersona*, Vol. 6(2), 227–234.

Curun, F. (2014). Yüklemeler, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yöneliminin evlilik doyumuna etkileri. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 1023-1040.

Çabuk Kaya, N. T. D., ve Yogev, Ş. P. Y. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması-Aile Okul ve Arkada Etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çelik, Ö. (2008). *Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çelikkaleli, Ö., ve Avcı, R. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (7), 103-123.

Çınar, L. (2008). *Evlilik Doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çimen, Ş. E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitütsü, Ankara.

Çivitçi, A. (2014). Üniversite öğrencilerinde olumlu duygulanım ve benlik saygısı: üniversite doyumu ve aidiyetinin düzenleyici rolü. *Yükseköğretim Dergisi*, 4(2), 102-109.

Davis, M. H., ve Oathout, H. A. (1987). Maintenance of satisfaction in romantic relationships: empathy and relational competence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(2), 397-410.

Demir Kaya, M. (2019). *Genç kadınlarda kendini susturma ve toplumsal cinsiyet rollerinin kimlik işlevleri üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demirtaş, H. A. (2004). *Yakın ilişkilerde kıskançlık (Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitiüsü, Ankara.

Demirtas, S. C., ve Tezer, E. (2012). Romantic relationship satisfaction, commitment to career choices and subjective well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2542-2549.

Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, Vol. 95, No. 3.

Diener, E. (2006). Guidelines for national indicators of subjective well-being and illbeing. *Journal of Happiness Studies*, Vol. 7, p.397-404.

Diener, E. (2009). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *In Assessing well-being* (pp. 25-65). Springer, Dordrecht.

Diener, E., ve Emmons, R. A. (1984). The Independence of positive and negative affect. *Journal of Applied Psychology.*, 47:1105-1117.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), 276-302.

Doğan, Y., ve Özdevecioğlu, M. (2009). Pozitif ve negatif duygusalliğin çalişanlarin performanslari üzerindeki etkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 9, Sayı 18, 165-190.

Dowd, D. A., Means, M. J., Pope, J. F., ve Humphries, J. H. (2005). Attributions and marital satisfaction: The mediated effects of self-disclosure. *Journal of Family and Consumer Sciences*, *97*(1), 22.

Dökmen, Z. (1991). Bem cinsiyet rolü envanteri'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 81-89.

Dökmen, Z. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kadınsılık ve erkeksilik ölçekleri Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7 (1), 27-40.

Dökmen, Z. (2010). *Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Psikolojik Açıklamalar.* İstanbul: Remzi.

Dush, C. K., ve Amato, P. R. (2005). Consequences of relationship status and quality for subjective well-being. *Journal of Social and Personal Relationships,*, 22, 607 627.

Dünya Sağlık Örgütü. (1998). *The World Health Report.* Geneva: World Health Organization.

Dyrdal, G. M., Røysamb, E., ve Vittersø, J. (2011). Can a happy relationship predict a happy life? A population-based study of maternal well-being during the life transition of pregnancy, infancy, and toddlerhood. *Journal of Happiness Studies,*, 12, 947–962.

Eagly, A. H. (1997). Sex differences in social behavior: Comparing social role theory and evolutionary psychology . *American Psychologist*, 52 (12), 1380-1383.

Eagly, A. H., ve Wood, W. (2016). Social role theory of sex differences. *The Wiley Blackwell encyclopedia of gender and sexuality studies*, 1-3.

Emre, C., ve Duru, B. (2000). Kültürel değerler, ahlak ve Türkiye'de kamu yönetimi. *Mülkiye*, *26*(236), 15-32.

Erdem, M. (2019). *Yetişkin kadın bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri ile benlik saygısının ilişki doyumu üzerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.

Ertan, Ö. (2002). *Bağlanma stillerinin eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Eryilmaz, A., ve Doğan, T. (2013). The mediator role of need satisfaction between subjective well-being and romantic relationships Quality. *Eurasian Journal of Educational Research*, 53, 79-96.

Evans, L., ve Wertheim, E. H. (1998). Intimacy patterns and relationship satisfaction of women with eaitng problems and the mediating effects of depression, trait anxiety and social anxiety. *Journal of Psychosomatic Research*, *44*(3-4), 355-365.

Fabes, R. A., ve Martin , C. (1991). Gender and age stereo types of emotionality. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 532-540.

Fakher, K. N. (2018). Cultural values and marital satisfaction: do collectivism and gender role orientation affect marital satisfaction among Palestinian couples. *International Journal of Indian Psychology*, *6*(2), 74-97.

Fast, I. (1990). Aspects of early gender development: Toward a reformulation. *Psychoanalytic Psychology, 7*(Suppl), 105–117.

Fordham, F. (2004). *Jung psikolojisinin ana hatları (6. Baskı). (A. Yalçıner, Çev.)*. İstanbul: Say Yayınları.

Fossum, J. L. (1996). *A correlational study of feminist/womenist identity development and depression in women.* (Doctoral Dissertation). University of Southern California, USA.

Franzoi, S. L. (1996). *Social Psychology.* Dubuque, IA: Brown ve Benchmark.

Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: the broaden- and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218–226.

Freedman, J. L., Sears, D. O. ve Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Kitapevi.

Freud, S. (2006). *Cinsellik üzerine*. (çev. E. Kapkın). Payel yayınları.

Furman, W., ve Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child development*, 63(1), 103-115.

Furman, W., ve Shomaker, L. (2008). Patterns of interaction in adolescent romantic relationships: Distinct features and links to other close relationships. *Journal of Adolescence*, 31(6), 771-788.

Gaunt, R. (2006). Couple similarity and marital satisfaction: Are similar spouses happier?. *Journal of Personality*, 74, 1401– 1420.

Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi, Cilt 15, Sayı 46*, sf.19-28.

Giluk, T. L. (2009). Mindfulness, big five personality, and affect: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences,* 47, 805-811.

Girgin, B. (2018). *Çatalca'da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyi ve evlilik doyumu arasındaki ilişki.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Goleman, D. (2005). *Duygusal zekâ neden ıq dan önemlidir?*. (Çev. Banu Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık Yayınları.

Gonzaga, G. C., Keltner, D., Londahl, E. A., ve Smith, M. D. (2001). Love and the commitment problem in romantic relations and friendship. *Journal of Personality and Social Psychology, 81*(2), 247–262.

Gottman, J. M., Murray, J., ve Swanson, C. C. (2002*). The mathematics of marriage: Dynamic nonlinear models*. Cambridge, MA: MIT Press.

Grush, J. E., ve Yehl, J. G. (1979). Marital Roles, Sex Differences and Interpersonal Attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(1), 116-123.

Gummelt, H. (2014). *Does gender role moderate the relationship between empathy and psychopathy?* Retrieved from http://purl.flvc.org/fsu/fd/FSU_migr_etd-8995

Güngör Houser, A. (2009). *Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zeka düzeylerinin evlilik doyumları üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.

Hamama, L., Ronen , T., Shachar, K., ve Rosenbaum, M. (2013). Links between stress, positive and negative affect, and life satisfaction among teachers in special education schools. *Journal of Happiness Studies*, 14(3), 731-751.

Hamburg, D. A., ve Lunde, D. T. (1966). Sex hormones in the development of sex differences in human behavior. *The development of sex differences*, 1-24.

Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*.

Hayes, A. F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical Mediation Analysis in the New Millennium. *Communication Monographs*, 76(4), 408-420.

Heilman, M. E. (2012). Gender stereotypes and workplace bias. *Research in organizational Behavior*, *32*, 113-135.

Helgeson, V. (2016). *Psychology of gender.* Routledge.

Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 50, 93-98.

Hofstede, G. (1984). *Culture's consequences: International differences in work-related values.* (Vol.5). sage.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., ve Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the mind*. (Vol.2). New York: McGraw-Hill.

Holt-Lunstad, J., Birmingham, W., ve Jones, B. Q. (2008). Is there something unique about marriage? The relative impact of marital status, relationship quality, and network social support on ambulatory blood pressure and mental health. *Annals of Behavioral Medicine*, 35(2), 239-244.

Hünler, O. S., ve Gençöz, T. (2005). The effect of religiousness on marital satisfaction: testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction relationship. *Contemporary Family Therapy*, 27(1), 123-136.

Ilies, R., ve Judge, T. A. (2002). Understanding the Dynamic Relationships among Personality, Mood, and Job Satisfaction: A Field Experience Sampling Study. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 89(1): 1119-1139.

Jakupcak, M., Tull, M. T., ve Roemer, L. (2003). Masculinity and emotionality: An investigation of men's primary and secondary emotional responding. *Sex Roles*, 49(3-4), 111-120.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile.* İstanbul: Evrim Yayınevi.

Karataş, Z. (2019). *Romantik ilişki doyumu ile duygu düzenleme güçlüğü ve kişiler arası tarz arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). T.C. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Kasa, B., ve Şahan, B. (2016). Gender stereotypes in primary school Turkish textbooks; İlkokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet kalıp yargıları. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4152-4167.

Kassin, S., Fein, S., ve Markus, H. R. (2013). *Social psychology.* (9 ed.). California: Cengage Learning.

Kavuncu, N. (1987). *Bem Cinsiyet Rolü Envanteri'nin Türk toplumuna uyarlama çalışması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kıcalı, Ü. Ö. (2015). *Öz-şefkat ve tekrarlayıcı düşünmenin olumsuz duygulanım ve depresyon ile ilişkilerinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kim, H. K., Capaldi, D. M., ve Crosby, L. (2007). Generalizability of Gottman and colleagues' affective process models of couples' relationship outcomes. *Journal of Marriage and Family*, 69 , 55–72.

Kirman , M. A. (2011). *Din sosyolojisi terimleri sözlüğü.* İstanbul: Rağbet Yayıncılık.

Kocaer, S. (2006). Argo ve toplumsal cinsiyet. *Milli Folklor*, 18.71: 97-101.

Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi*, Cilt1, Sayı2, Volume:1.

Kohlberg, L. (1966). A cognitive-developmental analysis of children's sex-role concepts and attitudes. *The development of sex differences*, 82 – 173.

Kotsou, I., ve Leys, C. (2016). Self-Compassion Scale (SCS): Psychometric properties of the French translation and its relations with psychological well-being, affect and depression. *PloS one*, 11(4).

Kul Uçtu, A., ve Karahan, N. (2016). Sağlık yüksek okulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 8, 2016 Sayfa: 2882-2905.

Kurdek, L. A. (1991). Correlates of relationship satisfaction in cohabiting gay and lesbian couples: integration of contextual, investment and problem solving models. *Journal of Personality and Social Psychology,* 61(6), 910-922.

Lamke, L. K., Sollie, D. L., Durbin, G., ve Fitzpatrick, J. A. (1994). Masculinity, femininity and relationship satisfaction: the mediating role of interpersonal competence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 535-554.

Land, L., Rochlen, A., ve Vaughn, B. (2011). Correlates of adult attachment avoidance: Men's avoidance of intimacy in romantic relationships. *Psychology of Men and Masculinity*, 12, 64- 76.

Lazarus, R. S., ve Smith, C. A. (1991). *Emotion and adaptation*. Oxford Press, New York, 51.

Lee, J. A. (1988). Love Styles. *The psychology of love*, 38-67.

Levinger, G., ve Huesmann, L. R. (1980). *An 'Incremental Exchange' Perspective on the Pair Relationship.* In *Social Exchance (pp. 165-188)*. Springer, Boston, MA.

Levy, M. B., ve Davis, K. E. (1988). Lovestyles and attachment styles compared: Their relations to each other and to various relationship characteristics. *Journal of social and Personal Relationships*, 5(4), 439-471.

Li, C. E., DiGiuseppe, R., ve Froh, J. (2006). The roles of sex, gender, and coping in adolescent depression . *Adolescence* , 41(163) 409.

Liang, Y., ve Zhu, D. (2015). Subjective well-being of Chinese landless peasants in relatively developed regions: Measurement using PANAS and SWLS. *Social Indicators Research*, 123(3), 817-835.

Lipińska-Grobelny, A. (2011). Effects of gender role on personal resources and coping with stress. *IJOMEH* , 24, 18–28 .

Long, V. O. (1986). Relationship of masculinity to self-esteem and self-acceptance in female professionals, college students, clients, and victims of domestic violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 323-327.

Long, V. O. (1989). Relation of nasculinity to self-esteem and self-acceptance in male professionals, college students, and clients. *Journal of Counseling Psychology* , Vol. 36, No. 1,84-87.

Love, A. B., ve Holder, M. D. (2016). Can romantic relationship quality mediate the relation between psychopathy and subjective well-being? *Journal of Happiness Studies*, 17(6), 2407-2429.

Lueken, M. (2005). *The Prediction of Relationship Satisfaction: An Analysis of Partner- and Self-Perceptions.* (Electronic Thesis or Dissertation). Retrieved from https://etd.ohiolink.edu/

Lyubomirsky, S., King, L., ve Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success?. *Psychological bulletin*, *131*(6), 803.

Mineka, S., Watson, D., ve Clark, L. A. (1998). Comorbidity of anxiety and unipolar mood disorders. *Annual review of psychology*, 49, 377-412.

Money, J., ve Ehrhardt, A. A. (1972). *Man and woman, boy and girl: Differentiation and dimorphism of gender identity from conception to maturity*. Johms Hopkins U. Press.

Moss, B. F., ve Schwebel, A. I. (1993). Marriage and Romantic Relationships: Defining Intimacy in Romantic Relationships. *Family Relations*. 42(1), 31-37.

Murphy, J. (2003). *Silencing the self: Depression, oppression, and gender*. (Doctoral Dissertation). Alliant International University, Los Angeles.

Myers, D. G. (1999). Close relationships and quality of life. Well-being: The foundations of hedonic psychology. D. Kahneman, E. Diener, N. Schwarz, eds. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, 376-393.

Neff, K. (2003). Self-compassion: an alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity, 2*(2), 85-101.

Nima, A. A., Rosenberg, P., Archer, T., ve Garcia, D. (2013). Anxiety, Affect, Self-Esteem, and Stress: Mediation and Moderation Effects on Depression. *PloS one*, 8(9), e73265-e73265.

O'Heron, C. A., ve Orlofsky, J. L. (1990). Streeotypic and nonstereotypic sex role trait and behavior orientations, gender identitiy and psychological adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 134-143.

Osborne, T. L. (2004). *Male gender role conflict and perceived social support. Predicting help seeking in college men.* (Doctoral dissertation). University of Missouri-Saint Louis).

Ögel, K. (2012). *Farkındalık (ayrımsama) ve kabullenme temelli terapiler.* Ankara: HYB Basım Yayın

Özdemir, A. A. (2015). İş Tatmini, Pozitif/Negatif Duygulanım ve Yaşam Tatmininin Etkisi. *Calisma ve Toplum*, 46(3).

Özdevecioğlu, M. (2004). Duygusal olaylar teorisi çerçevesinde pozitif ve negatif duygusallığın alınan örgütsel adalet üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 59 (3): 181 -202.

Özen, Y., (2017). Farkında mıyız? (Bilişsel Farkındalık ile Psikolojik İyi Oluşun İçrelleşmesi). *Kesit Akademi Dergisi* , vol.3, 167-189.

Özkan, T., ve Lajunen, T. (2005). Masculinity, Femininity, and the Bem Sex Role Inventory in Turkey. *Sex Roles, Vol. 52, Nos. 1/2*.

Özkaplan, N. (2009). Duygusal emek ve kadın işi/erkek işi. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 15-23.

Paludi, M.A., ve Doyle, J. A. (1998). *Sex and gender: The human experience*. Boston: McGraw-Hill.

Philpot, C. L. (2000). Socialization of gender roles. *In W. C. Nichols, M. A. Pace-Nichols, D. S. Becvar, & A. Y. Napier (Eds.), Wiley series in couples and family dynamics and treatment. Handbook of family development and intervention* , 85–108.

Pilar Matud, M., Bethencourt, J. M., ve Ibanez, I. (2014). Relevance of gender roles in life satisfaction in adult people. *Personality and Individual Differences*, 70, 206-211.

Pines, A. M. (2010). *Aşık olmak: Sevgililerimizi Neye Göre Seçeriz? (Çev. Uluengin, M.Y.)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Powell, G. N., Butterfield, D. A., ve Parent, J. D. (2002). Gender and managerial stereotypes: have the times changed?. *Journal of management*, *28*(2), 177-193.

Prather, A. A., Bogdan, R., ve Hariri, P. A. (2013). Impact of sleep quality on amygdala reactivity, negative affect, and perceived stress. *Psychosomatic medicine*, 75(4), 350.

Reis, H. T., Collins , W. A., ve Berscheid, E. (2000). The relationship context of human behavior and development. *Psychological Bulletin*, 126, 844 872.

Reis, H. T., ve Shaver, P. (1988). *Intimacy as an interpersonal process*, In S. W. Duck (Ed.). Handbook of personal relationships (s. 367-389). Newyork:Wiley.

Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework.* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.

Ruble, D. N., Taylor, L. J., Cyphers, L., Greulich, F. K., Lurye, L. E., ve Shrout, P. E. (2007). The role of gender constancy in early gender development. *Child development*, *78*(4), 1121-1136.

Russell, J. A. (2003). Core affect and the psychological construction of emotion. *Psychological review*, 110(1), 145.

Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: A social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 217 - 222.

Saçaklı , A. (2019). Romantik ilişkilerin gücü. *PiVOLKA*, Cilt: 9, Sayı: 32.

Sakallı-Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve Erkeklere İlişkin Tutumlar ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları.*

Saphire-Bernstein, S., ve Taylor, S. E. (2013). Close relationships and happiness. *In Oxford handbook of happiness*.

Saraç, A. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordamada Akılcı Olmayan İnançlar ve Evlilik Öncesi İlişki Algılarının Rolü.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Saraç, A., Hamamcı, Z., ve Güçray, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 69-81.

Sarı, T., ve Owen , F. K. (2016). Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 204-216.

Satıcı, B., ve Deniz, M. E. (2018). Cinsiyetin Romantik İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *İlköğretim Online*, *17*(2), 1077.

Schutte, N. S. (2014). The broaden and build process: Positive affect, ratio of positive to negative affect and general self-efficacy. *The Journal of Positive Psychology: Dedicated to furthering research and promoting good practice*, 66-74.

Segrin, C., ve Flora, J. (2000). Relationship development in dating couples: Implications for relational satisfaction and loneliness. *Journal of Social and Personal Relationships*.

Shaw, J. D. (1999). Job Satisfaction and Turnover Intentions: The Moderating Role of Positive Affect. *The Journal of Social Psychology*, 139(2): 242-244.

Shortt, J. W., Capaldi, D. M., Kim, H. K., ve Laurent, H. K. (2010). The effects of intimate partner violence on relationship satisfaction over time for young at-risk couples: The moderating role of observed negative and positive affect. *Partner Abuse*, 1(2), 131-151.

Shrout, M. R., Renna, M. E., Madison, A. A., Alfano, C. M., Povoski, S. P., Lipari, A. M., Kiecolt-Glaser, J. K. (2020). Relationship Satisfaction Predicts Lower Stress and Inflammation in Breast Cancer Survivors: A Longitudinal Study of Within-Person and Between-Person Effects. *Psychoneuroendocrinology*, 104708.

Siviş, R. (1999). *Gender-role orientations and perceived parental attitudes of metu preparatory school students*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Slaby, R. G., ve Frey, K. S. (1975). Development of gender constancy and selective attention to same-sex models. *Child Development*, 46, 849 – 856.

Soğancı, D. (2017). *Bağlanma stillerinin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Spence, J. T. (1993). Gender-related traits and gender ideology: Evidence for a multifactorial theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 624–635.

Spence, J. T., Helmreich, R., ve Stapp, J. (1975). Ratings of self and peers on sex role attributes and their relation to self-esteem and conceptions of masculinity and femininity. *Journal of personality and social psychology*, *32*(1), 29.

Stein, N. L., Folkman, S., Trabasso, T., ve Richards, T. A. (1997). Appraisal and goal processes as predictors of psychological well-being in bereaved caregivers. *Journal of personality social psychology*, 72, 872–884.

Steiner–Pappalardo, N. L., ve Gurung, R. A. (2002). The femininity effect: relationship quality, sex, gender, attachment, and significant–other concepts. *Personal Relationships*, *9*(3), 313-325.

Sternberg, R. J. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychol Review*, 93(2), 119-135.

Sternberg, R. J. (1988). *A Triangular Theory of Love*. In Psychology of Love. New Haven: Yale University Press.

Stevenson, D. B. (1996). Freud's psychosexual stages of development. *Brown University. Web: http://www. victorianweb.org/science/freud/develop. html adresinden*, *10*, 2011.

Suğur, S. (2006). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal yaşamda kadın*, 1-28.

Şimşek, Ç. (2014). *Polis memurlarının evlilik doyumları, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve cinsiyet rollerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Şirvanlı Özen, D., ve Temizsu, E. (2010). Anksiyete ve depresif bozukluklarda örtüşen ve ayrışan belirtiler. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar, current approaches in psychiatry*, 2(1):114.

Ta, V. P. (2017). A Meta-Analytic Review of Gender-Role Dimensions and Relationship Satisfaction. *Journal of Relationships Research*, 8, E18.

Thibaut, J. W., ve Kelley, H. H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: Wiley.

Thomas, N. B., Susan , M. C., ve Frank, D. F. (1995). Longitudinal and Behavioral Analysis of Masculinity and Femininity in Marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*.

Triandis, H. C. (2001). Individualism-Collectivism and Personality. *Journal of Personality 69*(6), 907-924

Tuzgöl Dost, M. (2005). Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. T*ürk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,*, 3(23), 103-111.

Türkmen, M. (2011). *Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ugurlu, N. S., ve Akbas, G. (2013). Namus Kültürlerinde" Namus" ve" Namus adina Kadina Siddet": Sosyal Psikolojik Açiklamalar. *Turk Psikoloji Yazilari*, 16(32), 76.

Unger, N. (2014). Women and Gender: Useful Categories of Analysis in Environmental History.

Ünüvar, P., ve Tagay, Ö. (2015). Çalışan Evli Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rolleri, Yaşam, İş Doyumu ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi . *Kadın/Woman 2000,* 16(2).

van Scheppingen, M. A., Denissen, J., Chung, J. M., Tambs, K., ve Bleidorn, W. (2018). Self-esteem and relationship satisfaction during the transition to motherhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, *114*(6), 973.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları,* (35), 29-56.

Watson, D. (2000). *Mood and Temperament*. Guilford Press. New York, 38.

Watson, D. (2005). Rethinking the Mood and Anxiety Disorders: A Quantitative Hierarchical Model for DSM–V. *Journal of Abnormal Psychology*, Vol. 114, No. 4, 522–536.

Watson, D., ve Clark, L. (1984). Negative affectivity: The disposition to experience aversive emotional states. *Psychol Bull*, 96:465-490.

Watson, D., ve Clark, L. A. (1991). Self- Versus Peer Ratings of Specific Emotional Traits: Evidence of Convergent and Discriminant Validity. *Journal of Personality and Social Psychology* , Vol. 50, No. 6,927-940.

Watson, D., Clark, L. A., ve Tellegen, A. (1984). Cross-cultural convergence in the structure of mood: A Japanese replication and a comparison with US findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, *47*(1), 127.

Watson, D., Clark, L. A., ve Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. *Journal of personality and social psychology*, Vol. 54: 1063.1070.

Watson, D., ve Slack, A. K. (1993). General Factors of Affective Temperament and Their Relation to Job satisfaction over Time. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 54:181-202.

Watson, D., ve Tellegen, A. (1985). Toward a consensual structure of mood. *Psychological bulletin*, Vol 98: 219-235.

Weiss, H. M., ve Cropanzano, R. (1996). Affective events theory: A theoretical discussion of the structure, causes and consequences of affective experiences at work. *Research in Organisational Behavior*, Vol.18: 1-79.

Whisman, M. A., ve Baucom, D. H. (2012). Intimate relationships and psychopathology. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 15(1), 4–13.

Whitton, S. W., ve Kuryluk, A. D. (2012). Relationship satisfaction and depressive symptoms in emerging adults: Cross-sectional associations and moderating effects of relationship characteristics. *Journal of Family Psychology*, *26*(2), 226.

Wiederman, M. W., ve Allgeier, E. R. (1992). Gender differences in mate selection criteria: Sociobiological or socioeconomic explanation?. *Ethology and Sociobiology*, *13*(2), 115-124.

Wijaya, A. P., ve Widyaningsih, Y. A. (2020). The Role of Dyadic Cohesion on Secure Attachment Style toward Marital Satisfaction: A Dyadic Analysis on Couple Vacation Decision. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 1-24.

Wood, C. A., Helms, H. M., Supple, A. J., & Perlman, D. (2015). Gender-typed attributes and marital satisfaction among Mexican immigrant couples: A latent profile approach. *Journal of Family Psychology*, *29*(3), 321.

Yalçın, A., ve Erçen, A. E. Y. (2004). Kültür İle Şekillenen Çatışma Tepkileri Üzerine Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *13*(2).

Yalçın, İ., ve Ersever, O. (2010). *İlişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyum düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yalnız, A. (2014). Akademik öz-yeterlik: olumlu ve olumsuz duygulanımın yordayıcı rolü. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(2)*.

Yarkın, E. (2014). *Temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyinin ilişki doyum ve yaşam doyum düzeyine katkısının incelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences, 6(1)*.

Yılmaz, H., ve Arslan, C. (2013). Subjective Well-Being, Positive and Negative Affect in Turkish University Students. *Online Journal of Counseling & Education*, 2(2).

Yiğit, İ., ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları (yayın aşamasında)*.

Yurttakalan, D., ve Gelibolu, L. (2019). İnternetten satın alımlarda cinsiyet kimliğinin rolü: Z kuşağı örneği. *KAUIIBFD*, 10(20), 858-880.

Zara, A., ve Yucel, F. G. (2017). The Effect of Projective Identification, Conflict Resolution Styles, and Gender Roles on Marital Satisfaction. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, *20*(2).